

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ.
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

Εισηγήτρια : Α. Ζαφειροπούλου

Φοιτητές :

Τόλης Γεώργιος

Φωτεινός Νικόλαος

ΠΑΤΡΑ 2006

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6917

**ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ.
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Γεώργιος Τόλης
Νικόλαος Φωτεινός

ΠΑΤΡΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Η εξέλιξη του τουρισμού την δεκαετία του 90 (αιτίες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη του τουρισμού) και οι νέες τάσεις που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια	9
1.2. Οι πιο σημαντικές χώρες προέλευσης τουριστών	11
1.3. Οι κυριότερες χώρες τουριστικοί προορισμοί.....	12
1.4. Οι νέες τάσεις που παρατηρούνται στον τουρισμό	12
1.5. Νοοτροπία των «σύγχρονων» και των «παλιών» τουριστών και σύγκριση αυτών	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΦΩΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

2.1. Κατανομή του παγκόσμιου πληθυσμού κατά ηλικίες	17
2.1.1. Οι νεότερες ηλικίες και η εξέλιξη τους σε παγκόσμια κλίμακα	17
2.1.2. Η διάθρωση του πληθυσμού των ατόμων τρίτης ηλικίας ανά περιοχές	18
2.1.3 Ηλικιακή εξέλιξη στις πιο βασικές χώρες και ηπείρους	
ΕΥΡΩΠΗ	19
Ρωσία – Ουκρανία	20
Η.Π.Α –ΚΑΝΑΔΑΣ	21
ΚΙΝΑ	21
ΙΑΠΩΝΙΑ	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

3.1. Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας.....	25
3.2. Επηρεασμός του Ελληνικού τουρισμού από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού της Ευρώπης.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

4.1. Γενική αναφορά στους Παράγοντες της ζήτησης για το τουριστικό προϊόν.....	31
4.2. Παράγοντες που προσδιορίζουν την τουριστική ζήτηση που αναφέρεται στα άτομα τρίτης ηλικίας.....	32
4.3. Χαρακτηριστικά των τουριστών τρίτης ηλικίας.....	32
4.4. Χειμερινός τουρισμός.....	34
4.5. Ζήτηση για οικοτουρισμό-αγροτουρισμό.....	34
4.6. Ζήτηση για πολιτισμικό τουρισμό.....	35
4.7. Τουρισμός ηλικιωμένων και αγορές.....	37
4.8. Ζήτηση για Θρησκευτικό τουρισμό.....	38
4.9. Θεραπευτικός Τουρισμός (Θαλασσοθεραπεία-ιαματικά λουτρά).....	38
4.10. Ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών.....	40
4.11. Θέματα που αφορούν την υγεία καθώς και την ασφάλεια των τουριστών.....	41
4.12. Δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι ευρωπαίοι τουρίστες.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΕΛΛΑΔΑ.

5.1. Παράθεση πολιτικών που ακολουθούνται από ανταγωνίστριες χώρες.....	45
5.1.1. Πολιτική Κύπρου.....	45
5.1.2. Πολιτική Αιγύπτου.....	46
5.1.3. Πολιτική Ισπανίας.....	47
5.1.4. Πολιτική Τουρκίας.....	48
5.1.5. Πολιτική Πορτογαλίας.....	49
5.1.6. Πολιτική Τυνησίας.....	50
5.2. Πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα και σύγκρισή αυτής με τις πολιτικές των ανταγωνιστριών χωρών.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΨΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1. Εισαγωγή.....	57
6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	57
6.2.1. Προτάσεις για την υγεία των τουριστών.....	57
6.2.2. Προτάσεις για την ασφάλεια των τουριστών.....	58
6.2.3. Προτάσεις για την βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών.....	58
6.2.4. Προτάσεις που αφορούν τα ενδιαφέροντα των ατόμων τρίτης ηλικίας.....	60
6.2.5. Προτάσεις που αφορούν το μάρκετινγκ.....	63
6.2.6. Προτάσεις για το όριο συνταξιοδότησης.....	64
6.2.7. Προτάσεις σχετικά με τα κενά του νόμου 2601/1998.....	64
6.2.8. Προτάσεις για την συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.....	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

7.1. Έννοια και στόχοι του αγροτουρισμού.....	69
7.2. Προγράμματα επιχορηγήσεων Αγροτουρισμού.....	70
7.3. Ενδεικτικό πρόγραμμα Αγροτουρισμού.....	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

8.1. Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	77
8.2. Διάκριση τουριστικών θρησκευτικών αξιοθέατων.....	78
8.3. Η οικονομική διάσταση του φαινομένου του «θρησκευτικού τουρισμού».....	79
8.4. Ενδεικτικό πρόγραμμα-εκδρομή θρησκευτικού τουρισμού (Στα βήματα του Απόστολου Παύλου στην Ελλάδα).....	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

9.1. Εισαγωγή.....	85
9.2. Στόχοι του ΟΕΕ.....	85
9.3. Στρατηγική Εξέλιξη και Προοπτική.....	86
9.4. Επενδυτικό πρόγραμμα.....	87
9.5. Προϋποθέσεις Χορήγησης Δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού Έτους 2006.....	88
9.6. Δικαιολογητικά για την παραλαβή των δελτίων κοινωνικού τουρισμού έτους 2006 για τους συνταξιούχους.....	89
9.7. Οργανωμένες εκδρομές.....	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 - ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ – ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ	
10.1.1. Σύντομη περιγραφή-ορισμός.....	93
10.1.2. Ενδείξεις.....	93
10.1.3. Διενέργεια.....	93
10.2.1. Ιαματικά λουτρά.....	93
10.2.2. Ιαματικές πηγές Ελλάδας.....	94
10.3. Κέντρο Θαλασσοθεραπείας του Porto Carras.....	95
10.4. Ιαματικά Λουτρά θέρμης.....	96
10.5. Ιαματικά λουτρά Αιδηψού.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
Συμπεράσματα.....	103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	105
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	107
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Η εξέλιξη του τουρισμού την δεκαετία του 90 (αιτίες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη του τουρισμού) και οι νέες τάσεις που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια.

Ο τουρισμός σε παγκόσμιο επίπεδο μεταπολεμικά (1950 – 2000) έχει παρουσιάσει μεγάλο ρυθμό ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού οι παρακάτω παράγοντες αποτελούν τις κυριότερες αιτίες αυτής της ανάπτυξης :

1. Η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων και κυρίως του πλούτου που απομένει στο νοικοκυριό μετά την αφαίρεση των πολύ αναγκαίων δαπανών για κατοικία, ένδυση, υγεία, διατροφή, εκπαίδευση κ.α. σύμφωνα με τον Frechtling «η αύξηση του πραγματικού εθνικού εισοδήματος είναι ο σπουδαιότερος παράγοντας που υποκινεί τον εξωτερικό τουρισμό, ενώ αμέσως επόμενος σε σημαντικότητα παράγοντας είναι ο κόσμος των ηλικιωμένων».
2. Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου των ατόμων.
3. Η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σε βαθμό απελευθέρωση των διεθνών αγορών συναλλάγματος, κάτι που θα συντελέσει στην ευκολότερη μεταφορά κεφαλαίων από χώρα σε χώρα.
4. Η διατήρηση καθώς και η προώθηση της ειρήνης ανάμεσα στις χώρες του κόσμου.
5. Η συγκέντρωση μεγάλου τμήματος των πληθυσμών στα άνω των 55 ετών ηλικιακά στρώματα. Η γήρανση των πληθυσμών επηρεάζει την τουριστική ενεργό ζήτηση, σε αυτό συμβάλει και η εμφάνιση της πρόωρης συνταξιοδότησης στα 50-55 χρόνια καθώς δημιουργεί ένα δραστήριο και ευκίνητο σύνολο το οποίο αυξάνει την ζήτηση για τουρισμό.

6. Οι προσπάθειες που καταβάλουν διάφορα κράτη έτσι ώστε να καταστήσουν προσιτούς στους επισκέπτες , φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους τουριστικού ενδιαφέροντος.
7. Η άμβλυνση των διασυνοριακών ελέγχων.
8. Η εκβιομηχάνιση καθώς και η αστικοποίηση , φαινόμενα που κατέστησαν προσιτές τις αμειβόμενες διακοπές.
9. Η ύπαρξη των Tour operators οι οποίοι συνέβαλαν στην οργανωμένη πρακτόρευση του τουριστικού προϊόντος.
10. Η πρόοδος που παρατηρείται στον τομέα των συγκοινωνιών κυρίως μετά την απελευθέρωση του τομέα των αερομεταφορών , αυτή συνέβαλε στην μείωση του χρόνου ταξιδιού , την μείωση των τιμών και στην αύξηση των πτήσεων.

Οι εξελίξεις που αναφέρθηκαν παραπάνω συνέβαλαν στην αύξηση των τουριστικών αφίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο από 25 εκατομμύρια άτομα το 1950 σε 700 εκατομμύρια το 2000 καθώς επίσης και στην αύξηση τουριστικού συναλλάγματος από 2,1 δις \$ το 1950 σε 474,4 δις \$ το 2000. σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού , τα μεγέθη αυτά αντιπροσωπεύουν ετήσιους ρυθμούς αύξησης της τάξης του 6,9 % και 11,4 % αντίστοιχα για το χρονικό διάστημα από 1950 ως 2000. οι εξελίξεις αυτές μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν σημαντική πρόοδο για τον τομέα του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο και επί πλέον ότι ο τομέας παρουσιάζει την υψηλότερη αναπτυξιακή πορεία σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη παραγωγική δραστηριότητα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και κατά περιφερειακά σύνολα χωρών για την τελευταία δεκαετία (1990 – 2000). Στον πίνακα αυτό βλέπουμε ότι οι αφίξεις παγκοσμίως παρουσιάζουν μια ετήσια αύξηση της τάξης του 4,3 % και ανήλθαν από 457,3 εκατομμύρια ατόμων το 1990 σε 698,8 εκατομμύρια το 2000. σημαντικές αυξήσεις των αφίξεων παρατηρούνται στην περιοχή της Αν. Ασίας όπου ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε σε 7,4 % , καθώς και στην Μ. Ανατολή και την Ν. Ασία.

Στις ηπείρους της Ευρώπης και της Αμερικής τα σύνολα παρουσιάζουν λόγω ωρίμανσης , τους χαμηλότερους ρυθμούς αύξησης 3,6 % και 3,3 % αντίστοιχα. Όμως στην περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης είναι ίσος με 7,5 % . Ακόμη ο ρυθμός των

χωρών της Ευρωπαϊκής Μεσογείου είναι σχετικά χαμηλός με εξαίρεση την Κύπρο (5,4 %), η Τουρκία (7,2%) και το Ισραήλ (8,4 %).

	1990	2000	1990	2000	1990	2000	Ρυθμός μεταβολής 1990/2000	
	Αφίξεις (εκ. άτομα)		Εισπράξεις (δισ \$)		Εισπράξεις ανά άφιξη (\$)		Αφίξεων	Εισπράξεων (%)
ΚΟΣΜΟΣ	457,3	698,8	263,4	474,4	576	679	4,3	5,9
Αφρική	15	27,6	5,3	11,7	353	424	6,3	7,4
Αμερική	92,8	129	69,2	132,8	745	1029	3,3	6,6
Α. Ασία Ειρηνικός	54,6	111,9	39,2	81,4	718	727	7,4	7,6
Ευρώπη	282,7	403,3	143,2	233,0	506	578	3,6	4,7
Μέση Ανατολή	8,9	20,5	4,4	11,5	494	561	8,7	10,0
Ν.Ασία	3,1	6,4	2,0	4,9	645	765	7,3	9,3

*ΠΗΓΗ : Διεθνής Οργανισμός Τουρισμού

1.2. Οι πιο σημαντικές χώρες προέλευσης τουριστών.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και έχοντας ως κριτήριο τις πληρωμές συναλλάγματος από τις διάφορες χώρες και στοιχεία για το έτος 2000 οι δέκα πρώτες χώρες προέλευσης τουριστών είναι οι εξής : **Βέλγιο / Λουξεμβούργο, Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς, Κίνα, Ολλανδία.** Με εξαίρεση την Κίνα, όλες οι άλλες χώρες είναι χώρες με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και πλούτο, με αστικοποιημένους πληθυσμούς μέσα στην 50-ετία, με υψηλό επίπεδο παιδείας και ελεύθερο χρόνο για θεσμοθετημένες διακοπές. Η Κίνα εμφανίζεται στο σύνολο αυτό κυρίως λόγω του μεγέθους της, της σημαντικής οικονομικής ανάπτυξης που παρουσίασε κατά την δεκαετία που εξετάζουμε, της ανάπτυξης των αερομεταφορών που έκαναν την μεταφορά από τόπο σε τόπο ευκολότερη. Από την Κίνα αναμένονται αυξανόμενα μελλοντικά τουριστικά ρεύματα προς την Ευρώπη και Βόρειο Αμερική για πολιτισμικούς αλλά και για επαγγελματικούς λόγους. Για τους ίδιους λόγους αναμένεται και η Ελλάδα να αποτελέσει πόλο έλξης κινέζων τουριστών. Τονίζεται όμως, ότι η Κίνα διατηρεί ακόμη πολλούς περιορισμούς στον αλλοδαπό τουρισμό, κυρίως λόγω έλλειψης ξένου συναλλάγματος.

1.3. Οι κυριότερες χώρες τουριστικοί προορισμοί

Λαμβάνοντας ως κριτήριο τις αφίξεις για το έτος 2000, οι πρώτες 15 χώρες τουριστικοί προορισμοί ήταν :

Γαλλία, Ισπανία, ΗΠΑ, Ιταλία, Κίνα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Μεξικό, Καναδάς, Αυστρία, Γερμανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Χονγκ-Κονγκ, Ελλάδα.

Οι πρώτοι και μεγαλύτεροι τουριστικοί προορισμοί είναι οι εξής χώρες : ~~Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και ΗΠΑ καταλαμβάνοντας το 31% του συνολικού μεριδίου της αγοράς. Οι τρεις πρώτες χώρες βρίσκονται στην Μεσόγειο και είναι κατάλληλες για θερινές διακοπές με βασικό στοιχείο τον ήλιο και την θάλασσα. Στην συνέχεια ακολουθούν η Κίνα, το Ην. Βασίλειο και η Ρωσία το 11% του συνολικού μεριδίου της αγοράς.~~

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Κίνα εκτός από τόπος προέλευσης τουριστικών ρευμάτων είναι και σημαντικός τόπος προσέλκυσης τουριστών. Σε αυτό συμβάλουν κυρίως το μεγάλο μέγεθος της, η ιστορία της και ο μεγάλος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης. Για τους λόγους αυτούς κατέχει την 5^η θέση στους προορισμούς τουριστών και την 7^η στην εξαγωγή τουριστών. Εκτιμάται ότι εάν η Κίνα συνεχίσει τις υψηλές αναπτυξιακές επιδόσεις της και αφαιρέσει κάποιους περιορισμούς, σε περίοδο 15-20 ετών ίσως γίνει η πρώτη χώρα τόσο ως προορισμός όσο και σαν προέλευση.

1.4. Οι νέες τάσεις που παρατηρούνται στον τουρισμό

Οι τάσεις που εμφανίζονται στον τουρισμό κατά την πρώτη 10-ετία του 21^{ου} αιώνα σχετίζονται με εξελίξεις που έχουν συμβεί κατά τα τελευταία 30 χρόνια και αναφέρονται :

- Στην εμφάνιση του λεγόμενου «νέου» τουρίστα-καταναλωτή
- Στην επίδραση των νέων τεχνολογιών και κυρίως της πληροφορικής
- Στην επίδραση του νέου τρόπου Marketing που εφαρμόστηκε για τον τουρισμό
- Στην επίδραση των νέων συνθηκών λειτουργία του τομέα

Οι τάσεις που προαναφέρθηκαν οδηγούν και θα οδηγήσουν σε αναδιαρθρώσεις των τουριστικών επιχειρήσεων, οι χώρες αυτές που θα μπορέσουν να προσαρμοστούν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα θα καταφέρουν να αυξήσουν το μερίδιό τους στην διεθνή αγορά σε βάρος εκείνων που θα ολιγωρήσουν.

1.5. Νοοτροπία των «σύγχρονων» και των «παλιών» τουριστών και σύγκριση αυτών

Στις μέρες μας φαίνεται ότι έχει εμφανιστεί ένα νέο είδος τουρίστα, δεν πρόκειται για νέα άτομα αλλά για τα ίδια παλαιά άτομα τα οποία εξ αιτίας των τουριστικών εμπειριών που έχουν αποκτήσει και του ανεβασμένου μορφωτικού επιπέδου καθώς και της τεχνολογικής προόδου έχουν αλλάξει τις απαιτήσεις τους, τις δυνατότητες τους και την συμπεριφορά τους.

Συγκρίνοντας τον παλιό με τον νέο τουρίστα θα μπορούσαμε να πούμε ότι :

Ενώ οι δυνατότητες για τουριστικές εμπειρίες του παλαιού τουρίστα ήταν περιορισμένες , ο νέος είναι πλήρης εμπειριών. Ακόμη ενώ η συμπεριφορά του παλαιού τουρίστα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «ομοιογενής» και προβλέψιμη, ο νέος τουρίστας αντιπροσωπεύει ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή η συμπεριφορά του είναι απρόβλεπτη και ανομοιογενής. Τώρα πια έχει ένα ευρύτερο ορίζοντα ενδιαφερόντων και θέλει να τα επιδιώξει όλα αυτά κατά την διάρκεια των διακοπών του. Επίσης ο νέος τουρίστας θεωρεί τον χρόνο κατά τον οποίο κάνει τουρισμό ως επέκταση της ζωής του και όχι ως μια ευκαιρία διαφυγής από την ρουτίνα και την δύσκολη ζωή της πόλης.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του νέου καταναλωτή-τουρίστα είναι ότι χαρακτηρίζεται από πολύ μεγάλη ανεξαρτησία σε σχέση με εκείνον του παρελθόντος. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί πια υπάρχει διάχυση της γνώσης, και προώθηση της τεχνολογίας, κάτι που επιτρέπει στον τουρίστα να έχει άμεση γνώση καταστάσεων που στο παρελθόν ήταν αδύνατον να γνωρίζει ώστε να μπορεί τώρα πια να τις αξιοποιεί ή να τις αποφεύγει. Επίσης η τεχνολογία του επιτρέπει να παίρνει αποφάσεις για ταξίδια, χωρίς να προϋπάρχει πολλή σκέψη και έρευνα.

Ακόμη ένα βασικό χαρακτηριστικό του νέου τουρίστα αποτελεί το γεγονός ότι αναζητεί το υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης και ότι θέλει να ικανοποιεί τις μορφωτικές του επιδιώξεις και την γενικότερη περιέργεια του. Επιδιώκει να μελετά τα πολιτισμικά στοιχεία του τόπου που επισκέπτεται και θέλει να δραστηριοποιείται περισσότερο κατά την διάρκεια του ταξιδιού του, για τον λόγο αυτό φαίνεται να προτιμά λιγότερο τους Tour Operators οι οποίοι παρά ταύτα εξακολουθούν να είναι απαραίτητοι.

Επίσης ο νέος τουρίστας μπορεί να συγκρίνει τις τιμές στις διάφορες τοποθεσίες καθώς και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται από την τεχνολογία αλλά και από την συνεχώς απελευθερούμενη αγορά. Ιδιαίτερα στην Ε. Ένωση, η σύγκριση τιμών είναι άμεση λόγω του ενιαίου νομίσματος.

Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο όρος « νέος τουρίστας» αναφέρεται στο άτομο εκείνο που είναι έμπειρο και θέλει να είναι ανεξάρτητο και ευέλικτο και του οποίου οι αξίες και το υπόδειγμα ζωής είναι διαφορετικό από εκείνο του μαζικού τουρίστα του παρελθόντος.

Εκτός από τον διαφορετικό τρόπο ζωής, υπάρχουν και οι αλλαγές στα δημογραφικά στοιχεία που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον τουρισμό. Οι πληθυσμοί γηράσκουν, δηλαδή τα ανώτερα λεγόμενα ηλικιακά στρώματα αυξάνουν την αναλογία τους στο σύνολο του πληθυσμού. Η δημογραφική αυτή αλλαγή έχει μεγάλη σημασία για τον τουρισμό γιατί δημιουργείται μια μεγαλύτερη αγορά καθώς τα ηλικιωμένα άτομα έχουν κατά κανόνα μεγαλώσει τα παιδιά τους, έχουν συγκεντρώσει μεγαλύτερο πλούτο που μπορεί να δαπανηθεί πέραν των βασικών τους αναγκών, έχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο και είναι τουριστικά περισσότερο έμπειροι. Αυτή η κατηγορία τουριστών δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί επαρκώς από τους παραδοσιακούς προορισμούς. Για τον λόγο αυτό οι τουριστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να προβούν σε νέες έρευνες αγοράς και να καταστρώσουν επιχειρηματικά σχέδια που θα ικανοποιήσουν το νέο είδος τουριστών.

Στην αλλαγή αυτή της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού έχουν συμβάλει η επιμήκυνση του μέσου όρου ζωής και η σμίκρυνση του μεγέθους της οικογένειας, που δημιούργησαν δυο πληθυσμιακά σύνολα (τους νεότερους και τους ηλικιωμένους) με διαφορετικές τάσεις, προτιμήσεις και δυνατότητες. Όμως το σύνολο που αναφέρεται στους ηλικιωμένους τουρίστες καθίσταται συνεχώς και περισσότερο σημαντικό έτσι ώστε να μην μπορούν να το παραβλέψουν οι τουριστικές επιχειρήσεις και οι ασκούντες την τουριστική πολιτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

**ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΕ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΦΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

2.1. Κατανομή του παγκόσμιου πληθυσμού κατά ηλικίες

Κλιμάκιο	0-54	55-79	80+	55+	Σύνολο.	0-54	55-79	80+	Σύνολο
	Παγκόσμιος πληθυσμός(σε χιλ.)					Ποσοστιαία κατανομή 55+			
1950	2223888	281826	13781	295607	2519495	88,27%	11,19%	0,55%	11,47%
2000	5240568	746900	69247	816147	6056715	86,52%	12,33%	1,14%	13,47%
2010	5761432	963079	101225	1064304	6825736	84,41%	14,11%	1,48%	15,59%
2020	6172939	1270745	135594	1406339	7579278	81,44%	16,77%	1,79%	18,56%
2050	6828641	2114644	378966	2493610	9322251	73,25%	22,68%	4,07%	26,75%

*ΠΗΓΗ : Ηνωμένα Έθνη

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 2.1 από το 1950 ο παγκόσμιος τουρισμός παρουσιάζει τάση γήρανσης που γίνεται συνεχώς και εντονότερη με το πέρασμα του χρόνου. Το 1950 οι άνω των 55 ετών ηλικιωμένοι αντιπροσώπευαν το 11,47% του παγκόσμιου πληθυσμού (295,6 εκ. άτομα). Το ποσοστό αυτό κατά το έτος 2000 έγινε 13,47% (861,1 εκ. άτομα) και το έτος 2020 αναμένεται να ανέλθει στο 18,56% (1406,3 εκ. άτομα). Τελικά το έτος 2050 αναμένεται το ποσοστό αυτό να ανέρθει στο 26,75% (2493,6 εκ. άτομα).

2.1.1. Οι νεότερες ηλικίες και η εξέλιξη τους σε παγκόσμια κλίμακα.

	1950		1980		2000		2020	
0-14	863.803	34,28%	1.553.623	35,07%	1.814.524	29,96%	1.907.717	25,17%
15-29	653.306	25,93%	1.193.052	26,93%	1.561.667	25,78%	1.779.293	23,48%
30-54	706.781	28,05%	1.117.861	25,91%	1.864.357	30,78%	2.485.930	32,80%
55-79	281.826	11,19%	499.290	11,27%	746.900	12,33%	1.270.745	16,77%
80 και άνω	13.781	0,5%	35.921	0,81%	69.247	1,1%	135.594	1,8%

*ΠΗΓΗ : World Population Prospects , The 2000 version Vol. II

Το συμπέρασμα που συνάγεται από τον παραπάνω πίνακα και από την έρευνα που έχει διεξαχθεί για την κατάρτιση του πίνακα αυτού είναι ότι ο

παγκόσμιος πληθυσμός γηράσκει και μεταβάλλεται συνεχώς. Η μεταβολή αυτή γίνεται υπέρ των μεγαλύτερων ηλικιών και φυσικά εις βάρος των μικρότερων, αυτό το φαινόμενο αναμένεται να έχει σημαντικές συνέπειες για τον τουρισμό καθώς και για την αντίστοιχη ζήτηση.

2.1.2. Η διάθρωση του πληθυσμού των ατόμων τρίτης ηλικίας ανά περιοχές

Πίνακας 2.3								
Ποσοστιαία κατανομή της ηλικιακής σύνθεσης κατά περιοχές								
ΕΤΟΣ 2000								
Ηλικία	55-59	60-64	65-59	70-74	75-79	80+	Σύνολο 55+	Σύνολο πληθ. (εκατ.)
Περιοχές								
ΚΟΣΜΟΣ	3,47%	3,09%	2,52%	1,96%	1,29%	1,14%	13,48%	6056,7
ΕΥΡΩΠΗ	5,05%	5,54%	4,58%	4,19%	2,99%	2,95%	25,30%	727,3
ΚΑΝΑΔΑΣ	5,19%	4,18%	3,79%	3,33%	2,68%	1,23%	20,4%	30,7
ΗΠΑ	4,85%	3,85%	3,35%	3,11%	2,60%	3,24%	20,99%	283,2
ΚΙΝΑ	3,67%	3,25%	2,75%	1,97%	1,24%	0,90%	13,77%	1275,1%
ΙΑΠΩΝΙΑ	6,87%	6,05%	5,58%	4,62%	3,22%	3,75%	30,09%	127,1
Έτος 2010								
Ηλικία	55-59	60-64	65-59	70-74	75-79	80+	Σύνολο 55+	Σύνολο πληθ. (εκατ.)
Περιοχές								
ΚΟΣΜΟΣ	4,49%	3,49%	2,59%	2,08%	1,46%	1,48%	15,59%	6825,7
ΕΥΡΩΠΗ	6,79%	5,86%	4,45%	4,44%	3,25%	4,15%	28,94%	713,2
ΚΑΝΑΔΑΣ	6,87%	5,94%	4,37%	3,30%	2,68%	3,80%	26,95%	33,2
ΗΠΑ	6,46%	5,43%	4,00%	2,96%	2,30%	3,63%	24,78%	308,6
ΚΙΝΑ	5,92%	4,13%	2,89%	2,29%	1,61%	1,33%	18,17%	1366,2
ΙΑΠΩΝΙΑ	6,76%	7,79%	6,31%	5,30%	4,52%	6,13%	36,81%	128,2
Έτος 2020								
Ηλικία	55-59	60-64	65-59	70-74	75-79	80+	Σύνολο 55+	Σύνολο πληθ. (εκατ.)
Περιοχές								
ΚΟΣΜΟΣ	5,05%	4,19%	3,47%	2,47%	1,59%	1,79%	18,56%	7579,3
ΕΥΡΩΠΗ	7,49%	7,01%	6,09%	4,91%	3,35%	5,05%	33,91%	694,9
ΚΑΝΑΔΑΣ	7,61%	7,08%	5,96%	4,84%	3,23%	4,20%	32,92%	35,6
ΗΠΑ	6,81%	6,50%	5,43%	4,28%	2,86%	3,72%	29,59%	334,2
ΚΙΝΑ	6,73%	5,14%	4,84%	3,055	1,81%	1,84%	23,41%	1446,1
ΙΑΠΩΝΙΑ	6,24%	5,855	6,46%	7,12%	5,39%	8,91%	39,96%	125,9

*ΠΗΓΗ : World Population Prospects , The 2000 version Vol. II

Μελετώντας τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η πρώτη χώρα που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού στα άνω των 55 ετών κλιμάκια είναι η Ιαπωνία, δεύτερη είναι η Ευρώπη και ακολουθούν οι ΗΠΑ ο Καναδάς, ενώ στην Κίνα το ποσοστό ανέρχεται μόνο στο 13,8% που την κατατάσσει τελευταία στην λίστα. Επίσης παρατηρούμε ότι η αύξηση των σχετικών ποσοστών για τις χώρες που αναφέραμε αναμένεται να ανέλθει κατά μέσο όρο κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες.

2.1.3 Ηλικιακή εξέλιξη στις πιο βασικές χώρες και ηπείρους

1. ΕΥΡΩΠΗ

- Τα άτομα τρίτης ηλικίας στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου

	1950		2000		2020	
	εκ. άτομα	%	εκ. άτομα	%	εκ. άτομα	%
Όλες οι ηλικίες	548.208	100,00%	727.507	100,00%	694.879	100,00%
0-14	143.422	26,20%	127.420	17,50%	95.454	13,70%
15-29	137.206	25,00%	152.784	21,00%	113.209	16,30%
30-54	176.725	32,20%	263.467	36,20%	250.588	36,10%
55-79	84.767	15,50%	162.555	22,30%	200.527	28,90%
80 και άνω	6.088	1,10%	21.461	2,90%	35.101	5,10%
0-54	457.353	83,40%	543.491	74,70%	459.251	66,10%
55+	90.855	16,60%	184.016	25,30%	235.628	33,90%

*ΠΗΓΗ : Ηνωμένα Έθνη

Παρατηρώντας τους πίνακες 2.3 και 2.4 βλέπουμε ότι το 1950 καταγράφηκαν 90,8 εκατομμύρια άτομα τρίτης ηλικίας με αναλογία στο σύνολο του πληθυσμού 16,60%. Το 2000 τα στοιχεία δείχνουν αύξηση που ανέρχεται στο 25,30%. Η αυξητική τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί και κατά την χρονική περίοδο 2000-2020. Τελικά ο πληθυσμός των ατόμων τρίτης ηλικίας στην Ευρώπη αναμένεται να ανέλθει στο τέλος του 2020 στα 253,6 εκατομμύρια άτομα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για την δημιουργία μιας πολύ μεγάλης αγοράς που μπορεί να ενεργοποιήσει σημαντικά τουριστικά ρεύματα.

ο Άτομα τρίτης ηλικίας σε επιλεγμένες Ευρωπαϊκές χώρες.

Πίνακας 2.5					
Πληθυσμός (εκ. άτομα) άνω των 55 ετών σε δέκα ευρωπαϊκές χώρες					
Χώρες	1950	2000	2020	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	
				1950/00	2000/20
Γερμανία	13.843	24.239	30.904	1,12	1,22
Ην. Βασίλειο	10.590	15.519	21.006	0,77	1,52
Γαλλία	9.018	14.942	20.951	1,00	1,70
Ιταλία	7.886	17.194	21.125	1,57	1,03
Ολλανδία	1.608	3.770	5.679	1,72	2,07
Σουηδία	1.426	2.55	3.227	1,17	1,17
Αυστρία	1.470	2.170	2.928	0,78	1,51
Βέλγιο	2.035	2.792	3.727	0,63	1,45
Φινλανδία	572	1.331	1.924	1,70	1,86
Δανία	786	1.415	1.878	1,18	1,42
ΣΥΝΟΛΟ	51.189	87.927	115.369	1,09	1,37
% στο σύνολο του Πληθυσμού	20,90%	27,90%	36,50%		

*ΠΗΓΗ : Ηνωμένα Έθνη

Εάν εξετάσουμε τις Ευρωπαϊκές χώρες που αποτελούν την πηγή του κύριου ρεύματος αλλοδαπού τουρισμού στην Ελλάδα (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ολλανδία, Σουηδία, Φινλανδία), παρατηρούμε ότι τα σχετικά ποσοστά ατόμων τρίτης ηλικίας είναι ακόμη μεγαλύτερα από εκείνα του ευρύτερου Ευρωπαϊκού χώρου. Επίσης παρατηρούμε ότι το 1950 υπήρχαν στις χώρες αυτές 51,2 εκατομμύρια άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών και αποτελούσαν τότε το 20,90% του συνολικού πληθυσμού. Ο πληθυσμός του συνόλου αυτού αυξήθηκε σε 88 εκατομμύρια άτομα το 2000 και αναμένεται το 2020 να έχει αυξηθεί σε 115,4 εκατομμύρια άτομα και να αντιπροσωπεύει το 36,50% του συνολικού πληθυσμού των παραπάνω χωρών.

2. Ρωσία – Ουκρανία

Το σύνολο των ατόμων τρίτης στις δύο αυτές χώρες ήταν 45 εκατομμύρια άτομα σε σύνολο 195,10 εκατομμυρίων ατόμων. Από τις δύο αυτές χώρες αναμένεται να προκύψουν σημαντικά τουριστικά ρεύματα προς την Ελλάδα για τους εξής λόγους :

- ✓ Τουρισμός επίσκεψης καθώς στην χώρα μας υπάρχουν ήδη χιλιάδες εργαζόμενοι απ τις χώρες αυτές που δέχονται επισκέψεις από συγγενείς και φίλους.
- ✓ Υπάρχει θρησκευτική συγγένεια μεταξύ των δύο λαών με σημαντικές ιστορικές αναφορές.

- ✓ Οι ηλικιωμένοι που ουσιαστικά έζησαν κάτω από το καθεστώς του υπαρκτού σοσιαλισμού και δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία να επισκεφτούν ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία, θα βρουν αυτή την ευκαιρία καθώς το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξάνεται και οι περιορισμοί που αφορούν την βίζα εισόδου στην Ελλάδα αμβλύνονται.

3. Η.Π.Α –ΚΑΝΑΔΑΣ

Τα άτομα τρίτης ηλικίας στις ΗΠΑ το 1950 ήταν 27,4 εκατομμύρια , το 2000 το σύνολο ανέβηκε στα 59,4 εκατομμύρια άτομα ενώ το 2020 ο πληθυσμός των ΗΠΑ αναμένεται να ανέρθει στα 98,9 εκατομμύρια άτομα και ο ετήσιος ρυθμός αύξησης για την περίοδο αυτή θα ανέλθει περίπου στο 2,60%.

Όσον αφορά τον Καναδά το 1950 το 15,50% του πληθυσμού ήταν άτομα τρίτης ηλικίας, το 2020 αναμένεται το ποσοστό αυτό να ανέλθει στο 32,90% και θα αναφέρεται σε 11,7 εκατομμύρια άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω του ψυχρού κλίματος που επικρατεί , η Ελλάδα μπορεί να προσελκύσει άτομα τρίτης ηλικίας που επιθυμούν να παραχειμάσουν , να κάνουν πολιτισμικό αλλά και αθλητικό τουρισμό.

4. ΚΙΝΑ

Η Κίνα αριθμούσε το 1950, 63,1 εκατομμύρια άτομα τα οποία ήταν άνω των 55 ετών, το έτος 2000 ο αριθμός των ατόμων αυτών αυξήθηκε σε 175,6 εκατομμύρια , ενώ για το έτος 2020 προβλέπεται αύξηση που θα εκτινάξει τον συνολικό αριθμό των ατόμων τρίτης ηλικίας στα 338,50 εκατομμύρια (23,40% του συνολικού πληθυσμού).

5. ΙΑΠΩΝΙΑ

Ο Ιαπωνικός πληθυσμός παρουσιάζει την μεγαλύτερη τάση γήρανσης σε σχέση με τις άλλες χώρες του πλανήτη. Τα άτομα τρίτης ηλικίας αριθμούσαν το 1950 μόνο 9,2 εκατομμύρια και αποτελούσαν το 10,10% του πληθυσμού. Το έτος 2000 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε και έγινε 30,10% δηλαδή 38,2 εκατομμύρια άτομα. Τέλος για το έτος 2020 αναμένεται ο αριθμός των ατόμων που είναι άνω των 55 ετών να φθάσει τα 50,3 εκατομμύρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

**ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ
ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

3.1. Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας

Στον ακόλουθο πίνακα μπορούμε να παρατηρήσουμε την Ταξιδιωτική τάση αδιακρίτως ηλικίας για το έτος 2000 τόσο παγκοσμίως όσο και για την περιοχή της Ευρώπης, των ΗΠΑ, του Καναδά, της Ιαπωνίας και τέλος της Κίνας.

Μελετώντας τον πίνακα αυτό μπορούμε να βγάλουμε τα εξής συμπεράσματα :

- Με εξαίρεση τον Καναδά η Τουριστική Τάση βαίνει αυξανόμενη κατά την δεκαετία 1990 /2000
- Ο Καναδάς είχε την μεγαλύτερη ΤΤ με ποσοστό 62,50% και ακολουθούν η Ευρώπη με ποσοστό 55,60%, τρίτοι είναι οι ΗΠΑ. Τέλος αξίζει να σημειωθεί πως η Παγκόσμια Τουριστική Τάση για το έτος 2000 ήταν ίση με 11,50%

Περιοχές / Έτη	1990	1995	2000
Κόσμος	8,70%	9,70%	11,50%
Ευρώπη	36,70%	52,60%	55,60%
ΗΠΑ	17,50%	18,90%	22,40%
Καναδάς	73,60%	62,10%	62,50%
Ιαπωνία	8,90%	12,20%	14,00%
Κίνα	0,16%	0,35%	0,80%
(Ρωσία & Ουκρανία)	-	14,30%	13,80%

*ΠΗΓΗ : World Population Prospects , The 2000 version Vol. II

1. Ευρώπη

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ταξιδιωτική τάση των ηλικιωμένων Ευρωπαίων. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του πίνακα αυτού αλλά και του πίνακα 3.1 βλέπουμε ότι η Τουριστική τάση των Ηλικιωμένων Ευρωπαίων τουριστών υπερέχει σε σχέση με εκείνη του Ευρωπαϊκού πληθυσμού. Οι προβλέψεις που παρατίθενται μπορεί να μεταβληθούν και αυτό γιατί έχουν γίνει υποθέτοντας ότι η ΤΤ θα βαίνει

αύξουσα με τον ρυθμό που αυξανόταν κατά την περίοδο 1990/2000. όμως σήμερα οι συνθήκες έχουν αλλάξει και τα άτομα της τρίτης ηλικίας ενδέχεται στις επόμενες δεκαετίες να μειώσουν τον ρυθμό αύξησης της ΤΤ.

Για τον λόγο αυτό έχουν γίνει τρεις προβλέψεις

- ο Με σταθερή την ΤΤ
- ο Με μεταβλητή την ΤΤ για το 2010
- ο Με την ΤΤ ίση με τον μέσο όρο των δύο παραπάνω εκτιμήσεων.

Ηλ. κλιμάκιο	ΤΤ 1990	ΤΤ 2000	Ρυθμ. Μεταβ. Της ΤΤ 1990/2000	ΤΤ 2010
55-59	0,6	1,0	5,2	1,66
60-64	0,5	0,9	6,1	1,63
65-69	0,4	0,8	7,2	1,60
70-74	0,4	0,7	5,8	1,23
75+	0,3	0,6	7,2	1,27
Μέση ΤΤ	0,5 (50%)	0,8 (80%)	4,8	1,44

*ΠΗΓΗ : Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

2. ΗΠΑ

Αντλώντας πληροφορίες από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού βλέπουμε ότι άνω των 55 πληθυσμός ταξιδεύει εκτός ΗΠΑ κατά 47%. Οι Αμερικάνοι συνήθως περιμένουν πρώτα να συνταξιοδοτηθούν για να ταξιδέψουν στο εξωτερικό οπότε θα διαθέτουν και περισσότερο εισόδημα. Το βασικότερο στοιχείο που επιζητούν οι Αμερικάνοι ηλικιωμένοι είναι η ασφάλεια στα ταξίδια και προτιμούν τα συνοδευόμενα Groups. Ακόμη προϋπολογίζουν το κόστος του ταξιδιού τους και δεν επιθυμούν να βλέπουν να πραγματοποιούνται αυξήσεις στην χώρα που επισκέπτονται τις οποίες δεν έχουν υπολογίσει.

3. Καναδάς

Συγκρίνοντας τους Καναδούς με τους κατοίκους των ΗΠΑ βλέπουμε ότι οι Καναδοί έχουν μεγαλύτερη τάση για ταξίδια εκτός της χώρας τους. Η εργατική νομοθεσία έχει παραχωρήσει περισσότερο χρόνο στους Καναδούς και αυτό εξηγεί ως ένα βαθμό την υψηλότερη τάση που παρατηρείται. Επίσης στα εκτός Καναδά ταξίδια συντελεί και το ψυχρό κλίμα που επικρατεί στην χώρα. Οι Καναδοί καθώς και οι Αμερικανοί

τουρίστες πέραν του τουρισμού αναψυχής , επιδίδονται και σε αθλητικές δραστηριότητες και γενικός θέλουν να είναι ανεξάρτητοι και δραστήριοι κατά την διάρκεια των διακοπών τους.

3.2. Επηρεασμός του Ελληνικού τουρισμού από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού της Ευρώπης

Από τα στοιχεία που έχουμε δει έως εδώ γίνεται σαφές ότι ο τουρισμός των ατόμων τρίτης ηλικίας παίζει και θα παίζει σημαντικό ρόλο στην τουριστική βιομηχανία και επίσης συμβάλει στην αύξηση της συνολικής τουριστικής ζήτησης. Αυτό σημαίνει ότι αν θέλουμε να επισπεύσουμε την τουριστική ανάπτυξη της χώρας θα πρέπει να δώσουμε περισσότερη σημασία στην εξυπηρέτηση των τουριστών αυτών με την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών για τα άτομα αυτά. Η τουριστική δαπάνη των ατόμων αυτών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των νεοτέρων σε ηλικία τουριστών γιατί έχουν μεγαλύτερο για ταξίδια διαθέσιμο εισόδημα, περισσότερα ενδιαφέροντα και λιγότερους περιορισμούς στον χρόνο που μπορούν να αφιερώσουν για ταξίδια. Τα εμπόδια που ενδέχεται να παρουσιαστούν αναφέρονται κυρίως στον τομέα της υγείας, της ασφάλειας, και της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος που προσφέρουμε ως χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

4.1. Γενική αναφορά στους Παράγοντες της ζήτησης για το τουριστικό προϊόν

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης μπορούν να διακριθούν ως εξής :

- **Χώρες προέλευσης τουριστών**
  - επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος
  - η ισοτιμία του νομίσματος της χώρας προέλευσης σε σχέση με τα νομίσματα των χωρών προορισμού
  - το ύψος των περιορισμών στο διαθέσιμο από την χώρα τουριστικό συνάλλαγμα ανά άτομο
  - ο ελεύθερος χρόνος του εργαζομένου τον οποίο μπορεί να διαθέσει για διακοπές
  - η φορολογική πολιτική της χώρας
  - ο βαθμός αστικοποίησης
  - το επίπεδο παιδείας των πολιτών
  - οι δημογραφικές μεταβολές

- **Χώρες προορισμού**
  - η ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος
  - ο βαθμός της μονοπωλιακής διάρθρωσης της αγοράς του προϊόντος
  - η χρονική απόσταση της χώρας προορισμού σε σχέση με την χώρα προέλευσης των τουριστών
  - οι διαφορές στην οικονομία των δύο χωρών
  - οι οικονομικοί και άλλοι περιορισμοί που ίσως αντιμετωπίζει ο τουρίστας στην χώρα προορισμού
  - οι προσπάθειες και οι δαπάνες προώθησης του τουρισμού που γίνονται στην χώρα προέλευσης από την χώρα προορισμού
  - η ασφάλεια τόσο κατά την διάρκεια του ταξιδιού όσο και κατά την διάρκεια της παραμονής στην χώρα
  - οι φυσικές ομορφιές της χώρας
  - οι τεχνολογικές βελτιώσεις και καινοτομίες
  - η κοινωνική κατάσταση
  - η κατάσταση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
  - τα ήθη και τα έθιμα

4.2. Παράγοντες που προσδιορίζουν την τουριστική ζήτηση που αναφέρεται στα άτομα τρίτης ηλικίας

Οι παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω ισχύουν και για τα άτομα τρίτης ηλικίας, όμως ορισμένοι από αυτούς έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα άτομα αυτά.

Ένας σημαντικός παράγοντας είναι ο χρόνος ταξιδιού, παρατηρούμε ότι ~~και το πιο πλέον άνετο ταξίδι μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα~~ υγείας ή αυξημένο αίσθημα δυσφορίας στο ηλικιωμένο άτομο. Για τον λόγο αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο χρόνος του ταξιδιού μπορεί να επιδράσει αρνητικά στην τουριστική ζήτηση των ηλικιωμένων καθώς αυτή η κατηγορία τουριστών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στον παράγοντα αυτόν.

Ακόμη το εισόδημα που απομένει στα άτομα τρίτης ηλικίας αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα ιδιαίτερα όταν δεν έχουν εμφανιστεί προβλήματα υγείας. το εισόδημα αυτό είναι κατά κανόνα μεγαλύτερο από εκείνο των υπόλοιπων ηλικιακών κλιμακίων, καθώς εκτός της σύνταξης συμβάλουν και οι συσσωρευμένες αποταμιεύσεις που είχαν ως σκοπό την υποστήριξη του ατόμου όταν αυτό γεράσει.

Επίσης ένα σημαντικός παράγοντας προώθησης του τουρισμού είναι ο ελεύθερος χρόνος που μπορεί να διαθέσει ένα άτομο. στην περίπτωση των ηλικιωμένων αυτός ο παράγοντας επιδρά πολύ θετικά στη τουριστική ζήτηση των ατόμων αυτών, γιατί συγκριτικά με τις νεότερες ηλικίες υπάρχει σε περισσότερη αφθονία.

4.3. Χαρακτηριστικά των τουριστών τρίτης ηλικίας

Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ανάγκες, οι επιθυμίες και οι ιδιαιτερότητες των ατόμων τρίτης ηλικίας ως τουριστών συνοψίζονται στα εξής:

- Ταξιδεύουν συχνότερα από τις άλλες ηλικίες και κάνουν ταξίδια μικρότερης διάρκειας.
- Έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για πολιτισμικά θέματα και δρώμενα.

- ◆ Έχουν αναβλημένη τουριστική ζήτηση, αυτός συμβαίνει διότι ήταν εξαρτημένοι από τα παιδιά τους και την εργασία κάτι που τους εμπόδιζε να ταξιδέψουν όπου επιθυμούσαν.
- ◆ Προτιμούν άλλοι να φροντίζουν για τις ετοιμασίες του ταξιδιού τους.
- ◆ Δεν επιθυμούν μεγάλο κοστολόγιο , για τον λόγο αυτό προγραμματίζουν με μεγάλη ακρίβεια τόσο τα έξοδα του ταξιδιού τους όσο και τις γενικότερες δαπάνες τους.
- ◆ Ταξιδεύουν και εκτός της συνήθους τουριστικής περιόδου.
- ◆ Τα άτομα αυτά αισθάνονται τον εαυτό τους να είναι κατάλληλος για δράση, επιθυμούν να αποδείξουν ότι δεν έχουν γεράσει και ότι η ζωή έχει πολλά να τους προσφέρει. Εξ αιτίας των προαναφερομένων ταξιδεύουν συχνά καθώς μέσα από τα ταξίδια βρίσκουν διέξοδο από την μοναξιά τους.
- ◆ Θέλουν να έχουν ασφάλεια στο ταξίδι τους και εάν είναι δυνατόν να έχουν οδηγό χωρίς όμως αυτό να τους κάνει να νιώθουν ότι χάνουν την ανεξαρτησία τους.
- ◆ Έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για θέματα υγείας
- ◆ Θέλουν ευγένεια στις σχέσεις τους και κατανόηση των αναγκών τους τόσο από τις τουριστικές επιχειρήσεις όσο και από τους αρμόδιους οργανισμούς χωρίς όμως να αισθάνονται ότι διαχωρίζονται από τις νεότερες ηλικίες.
- ◆ Απαιτούν την ποιότητα και έχουν σαφέστερη αντίληψη του τι σημαίνει ποιότητα λόγω της εμπειρίας τους από την ζωή.
- ◆ Επιθυμούν να δοκιμάζουν την κουζίνα των χωρών που επισκέπτονται και πολλοί από αυτούς το θεωρούν τμήμα των ταξιδιωτικών τους εμπειριών.
- ◆ Επιθυμούν την ύπαρξη καθαρού περιβάλλοντος.

4.4. Χειμερινός τουρισμός

Τα ηλικιωμένα άτομα όπως φαίνεται και από σχετική έρευνα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης έχουν μεγαλύτερη τάση για χειμερινό τουρισμό συγκρινόμενα με άτομα μικρότερης ηλικίας. Η συμμετοχή ατόμων νεαρής ηλικίας (16-25 ετών) στον χειμερινό ελληνικό τουρισμό είναι πολύ μικρή (17,50 %) ενώ των μεγαλύτερων ηλικιών είναι 36,5%. Το ποσοστό αυτό είναι ενθαρρυντικό για την προώθηση του χειμερινού τουρισμού ατόμων τρίτης ηλικίας.

Όπως έχουμε αναφέρει και προηγούμενος οι ηλικιωμένοι και ιδιαίτερα εκείνοι που διανύουν το ηλικιακό κλιμάκιο 55-79 ενδιαφέρονται για ενεργό δράση κατά την διάρκεια των διακοπών τους. Αυτού του είδους η δραστηριοποίηση είναι επικτότερη κατά τον χειμώνα παρά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες καθώς η Ελλάδα έχει σχετικά υψηλές θερινές θερμοκρασίες, ενώ ο χειμώνας της χαρακτηρίζεται από κλιματική ποικιλία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν δύο κατηγορίες τουριστών που εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό την χειμερινή περίοδο, η μία κατηγορία είναι τα άτομα που μετακινούνται για επαγγελματικούς λόγους και η άλλη τα άτομα τρίτης ηλικίας.

Ένα εξετάσουμε την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα βλέπουμε ότι στην χώρα μας ο αυτό το είδος τουρισμού δεν αποτελεί ακόμη αξιοσημείωτη πηγή τουριστικού συναλλάγματος, αυτό συμβαίνει γιατί κατ' αρχάς οι Tour Operators προωθούν την Ελλάδα αποκλειστικά σχεδόν ως τόπο θερινών διακοπών και η Ελλάδα δεν έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες υποδομές. Τα δύο αυτά θέματα συσχετίζονται και σχηματίζουν έναν φαύλο κύκλο, καθώς αφού εμείς δεν έχουμε δημιουργήσει υποδομές, οι Tour Operators δεν μας στέλνουν χειμερινούς τουρίστες και αφού οι Tour Operators δεν μας στέλνουν χειμερινούς τουρίστες εμείς δεν κατασκευάζουμε τις κατάλληλες υποδομές.

4.5. Ζήτηση για οικοτουρισμό-αγροτουρισμό

Τα κίνητρα για αγροτουρισμό-οικοτουρισμό προέρχονται είτε από τους οργανωτές των οικολογικών περιοχών από τις ανάγκες του άτομου, δηλαδή

- Ανάγκη για μελέτη της φύσης
- Επαφή και πρώτη γνωριμία με την φύση
- Φυγή από το περιβάλλον της πόλης
- Ανάπαυλα από την καθημερινότητα

- Απόκτηση κύρους απέναντι σε άτομα που έχουν τις ίδιες φυσικές εμπειρίες
- Κοινωνικές επαφές με άλλους που έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα.

Αν και οι δραστηριότητες αυτού του είδους προσδιορίζουν πιο πολύ τα άτομα νεωτέρων ηλικιών, λίγοι από τους ηλικιωμένους έχουν την τάση να επισκέπτονται την φύση, είτε για λόγους ανάπαυλας, είτε για λόγους επιστημονικού ενδιαφέροντος, είτε για λόγους άσκησης στο φυσικό περιβάλλον.

4.6 Ζήτηση για πολιτισμικό τουρισμό

Τα στοιχεία του πολιτισμικού τουρισμού θα μπορούσαν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες

1. Σε **Αξιοθέατα**, στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται τα **Μουσεία**, τα **Μνημεία** (Παλάτια, κάστρα, τείχη, Κτίρια θρησκευτικού περιεχομένου, αρχαιολογικές τοποθεσίες, κ.τ.λ), **Δρόμοι ή Οδοιπορικά** (διαδρομές σημαντικών γεγονότων του παρελθόντος π.χ Το οδοιπορικό του μεταξιού) και τέλος τα **Θεματικά πάρκα** (π.χ το Mini Europe στις Βρυξέλλες που περιέχει μινιατούρες των χωρών της Ε.Ε με ανάγλυφα σημαντικών μνημείων)
2. Σε **Εκδηλώσεις**, όπως **Εκδηλώσεις πολιτισμικού και ιστορικού ενδιαφέροντος** όπως είναι παραδείγματος χάριν οι Λαϊκοί χοροί και Τραγούδια και **Εκδηλώσεις τέχνης**

Τα άτομα τρίτης ηλικίας έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για όλα τα πολιτισμικά δρώμενα που αναφέραμε παραπάνω. Επίσης έχουν τον απαιτούμενο χρόνο για να τα επισκεφτούν, να τα μελετήσουν και να συμμετάσχουν σε διάφορες εκδηλώσεις. Το ενδιαφέρον αυτό αυξάνεται όταν υπάρχει και υπόβαθρο ανάλογης μόρφωσης. Όμως ακόμη και όταν υπάρχει υστέρηση στον τομέα αυτό, τα άτομα κινούμενα από το Κίνητρο Επίδειξης, εκδηλώνουν την ανάλογη ζήτηση για συμμετοχή στις προαναφερόμενες εκδηλώσεις. Όταν επιστρέφουν στον τόπο τους διηγούνται τις τουριστικές τους εμπειρίες και παρακινούν και άλλα άτομα να κάνουν το ίδιο.

Οι τουρίστες καταναλωτές πολιτισμικών προϊόντων διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνους που έχουν ως κύριο σκοπό του ταξιδιού τους τον πολιτισμικό τουρισμό και σε εκείνους που έχουν ως δευτερεύοντα σκοπό

τον πολιτισμό. Με βάση έρευνα της Ε.Ε , εκείνοι οι αλλοδαποί τουρίστες που έχουν τον πολιτισμό ως πρωτεύον κίνητρο του ταξιδιού τους στην Ε.Ε υπολογίζεται ότι ανέρχονται κατ έτος σε 35 εκ., ενώ αν λάβουμε υπόψη και εκείνους που έχουν ως πρόσθετο κίνητρο τον πολιτισμό, τότε ο αριθμός αυτός αυξάνεται σε 60 εκ. άτομα. Πρόκειται, δηλαδή για μια σημαντική αγορά από την οποία η Ελλάδα μπορεί να αντλήσει ένα υπολογίσιμο ποσοστό δεδομένου ότι σε πολιτισμικά στοιχεία υψηλής ποιότητας έρχεται πρώτη μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών. Όμως έχει παρατηρηθεί ότι η ζήτηση για υψηλής ποιότητας πολιτισμικά στοιχεία βαίνει μεν αυξανόμενη αλλά με πολύ μικρότερο ρυθμό από ότι η ζήτηση για λαϊκά πολιτισμικά στοιχεία. Αυτό συμβαίνει λόγω της χαμηλής επαναληψιμότητας που παρατηρείται στα άτομα που έχουν ως κύριο ενδιαφέρον τα κλασικά πολιτισμικά στοιχεία.

Η σημασία του πολιτισμικού τουρισμού είναι εξαιρετικά μεγάλη για την Ελλάδα γιατί λειτουργεί ως ένα συμπληρωματικό κίνητρο για τουρισμό μαζί με τις θερινές διακοπές. Σύμφωνα με στοιχεία του Ιρλανδικού οργανισμού τουρισμού η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αναλογία αρχαιολογικών χώρων ιστορικής σημασίας όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 1990 τους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας τους επισκέφτηκαν επτά εκατομμύρια άτομα. Ο αριθμός όμως των επισκεπτών μπορεί να αυξηθεί σημαντικά την επόμενη δεκαετία, αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί αν η Ελλάδα εντείνει τις προσπάθειες της και τις κατευθύνει προς τον τομέα των ατόμων τρίτης ηλικίας. Αυτό δεν σημαίνει πως ο πολιτισμικός τουρισμός δεν διαπερνά όλο το φάσμα των τουριστών ανεξαρτήτως ηλικίας και εθνικότητας αλλά το αντίθετο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγάλο ενδιαφέρον για τον πολιτισμό και από νέα άτομα.

Τα πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία και οι διάφορες εκδηλώσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους Εθνικούς Οργανισμούς Τουρισμού για να διαφοροποιήσουν το τουριστικό προϊόν της χώρας τους, σε αυτό όμως το σημείο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή καθώς η πολύχρονη τουριστική χρήση φθείρει τα μνημεία.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα άτομα που ενδιαφέρονται για πολιτισμικό τουρισμό, έχουν υψηλό κοινωνικό και οικονομικό κύρος, υψηλό επίπεδο μόρφωσης, αρκετό ελεύθερο χρόνο και συνήθως συνδέονται επαγγελματικά με τον τουρισμό. Ακόμη όταν τα άτομα αυτά θέλουν να ανεβάσουν την κοινωνική τους εικόνα σε οποιοδήποτε κοινωνικό στρώμα και αν ανήκουν, στρέφονται στη κατανάλωση πολιτισμικών προϊόντων.

Η Ελλάδα θα ωφεληθεί εάν αξιοποιήσει την αναβλημένη τουριστική ζήτηση για πολιτισμικά στοιχεία από τους ηλικιωμένους πληθυσμούς των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης διότι πολλά από τα άτομα αυτά δεν είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν τις Ελληνικές κλασικές αρχαιότητες.

Ο πολιτισμικός τουρισμός σχετίζεται και με τον τομέα των κρουαζιέρων. Ιδιαίτερα οι μορφωμένοι ηλικιωμένοι ενδιαφέρονται να γνωρίσουν νέα πολιτισμικά στοιχεία των χωρών που επισκέπτονται αλλά και γενικότερα όταν κάνουν διακοπές σε κρουαζιερόπλοια. Θέλουν στα λιμάνια που σταματάνε να γνωρίσουν και κάτι που έχει πολιτισμικό περιεχόμενο αλλά και κατά την διάρκεια του ταξιδιού θέλουν να υπάρχουν προγράμματα πολιτισμικού περιεχομένου. Στην Μεγάλη Βρετανία οι συνηθέστερες παροχές σε μία κρουαζιέρα είναι τροφή και ποτά, γκολφ, αθλοπαιδιές, μουσική, τηλεόραση, κωμωδία, αντίκες και πολλά αλλά στοιχεία για τα οποία οι ηλικιωμένοι δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον.

4.7. Τουρισμός ηλικιωμένων και αγορές

Οι τουρίστες τρίτης ηλικίας εκτός όλων των άλλων δραστηριοτήτων θέλουν να κάνουν και αγορές κατά την διάρκεια του ταξιδιού τους. Σε έρευνα που διεξήγαγε το περιοδικό Travel Weekly φάνηκε ότι οι αγορές αποτελούν σημαντικό λόγο για τουρισμό των Ευρωπαϊκής προέλευσης τουριστών. Εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η μεγαλύτερη αναλογία των ηλικιωμένων τουριστών είναι γυναίκες, αντιλαμβάνεται κανείς τη σημασία του να υπάρχουν καταναλωτικών ειδών στις τοποθεσίες τις οποίες επισκέπτονται τουρίστες. Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι οι τουρίστες σπάνια επιστρέφουν στην χώρα τους χωρίς να έχουν αγοράσει δώρα και άλλα αντικείμενα για συγγενείς και φίλους. Αυτού του είδους οι τουρίστες έχουν προϋπολογίσει τα σχετικά έξοδα και σχεδόν ποτέ δεν προβαίνουν σε αγορές παρακινούμενοι από διαφημίσεις.

Η ύπαρξη οργανωμένων αγορών για αγαθά που οι τουρίστες προτιμούν να αγοράζουν, αποτελεί πολλές φορές και σημαντικό λόγο για τον οποίο επιλέχτηκε για τουρισμό η συγκεκριμένη χώρα. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα όπου διάφορες τοποθεσίες επιλέχτηκαν για τουρισμό εξ αιτίας της ύπαρξης οργανωμένου κέντρου αγορών. Έτσι φαίνεται να υπάρχουν συνεργίες μεταξύ του τουρισμού και του τομέα των αγορών, για τον λόγο αυτό θα λέγαμε ότι θα ήταν επωφελείς και για τα δύο μέρη η ύπαρξη μιας έστω άτυπης συνεργασίας μεταξύ των ξενοδόχων και των καταστηματαρχών που πωλούν αντικείμενα τουριστικού ενδιαφέροντος. Έτσι και στην Ελλάδα θα ήταν δυνατόν να προωθηθούν αυτού του είδους οι συνεργίες και να μην αρκούνται τα ξενοδοχεία μας στο να φιλοξενούν

κάποια εσωτερικά καταστήματα που πωλούν περιορισμένο αριθμό αντικειμένων και όπου ο τουρίστας δεν έχει την ευχέρεια να ελέγξει τιμές και να επιλέξει μέσα από ένα μεγαλύτερο πλήθος αντικειμένων.

4.8. Ζήτηση για Θρησκευτικό τουρισμό

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών μεγάλο μέρος των οποίων είναι τουρίστες τρίτης ηλικίας. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός προσελκύει κυρίως άτομα τρίτης ηλικίας, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

- Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες: Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στο θρησκευτικό χώρο.
- Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες.

4.9. Θεραπευτικός Τουρισμός (Θαλασσοθεραπεία-ιαματικά λουτρά)

Ο Θεραπευτικός Τουρισμός είναι μία επιλεκτική μορφή Τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή Τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη Τουριστική περίοδο.

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερο στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία.

Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις, κλπ.) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφος, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής κλπ.) γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς των ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανωτέρου εισοδηματικού επιπέδου. Εξάλλου, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως αντικαπνική θεραπεία, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, διαιτητική, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής-στάσης του σώματος, αισθητικής κλπ.). Επομένως η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του τουρισμού υγείας (π.χ. 21 ημέρες στη Γαλλία, 21-28 ημέρες στη Γερμανία, 12-18 ημέρες στην Ιταλία) απαιτεί να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για την χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη διαίτα κλπ. που βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.

Ένα άλλο θέμα που θεωρείται πολύ σημαντικό είναι ο τομέας έρευνας αγοράς και ανάπτυξης των πωλήσεων του τουρισμού υγείας. Ορισμένες χώρες όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία κλπ. έχουν προχωρήσει στο θέμα της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης και προσφέρουν σε συνεργασία με τις εθνικές τους αεροπορικές εταιρείες " πακέτα διακοπών" για την ομορφιά και καλή φυσική κατάσταση στα κέντρα υγείας που αποτελούνται από συγκροτήματα ξενοδοχείων με θερμά λουτρά και όλη την υποδομή (γήπεδα τένις, χώρους αθλητισμού κλπ.) σε περιβάλλον ιδανικό (με πάρκα πρασίνου) για θεραπεία και ξεκούραση. Τα τουριστικά αυτά πακέτα διακινούνται από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες σε διεθνή κλίμακα και απευθύνονται συνήθως σε πελατεία υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Βέβαια υπάρχει και η εξειδίκευση των κέντρων αυτών ανάλογα με το χαρακτηρισμό και η θερμοκρασία των ιαματικών νερών τους και την εξειδικευμένη υποδομή που διαθέτουν, το κλίμα κλπ. π.χ. άλλα προσφέρονται για λουτροθεραπεία (Ουγγαρία) ποσιθεραπεία, άλλα για πηλοθεραπεία (ιδίως στην Ιταλία), άλλα για θαλασσοθεραπεία ιδίως αυτά που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα (Γαλλία), άλλα για κλιματοθεραπεία (Ελβετία, Αυστρία) κλπ.

4.10. Ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών

Τα άτομα τρίτης ηλικίας, όπως επισημάνθηκε, επιθυμούν να καταναλίσκουν ποιοτικά αναβαθμισμένο τουριστικό προϊόν. Τα άτομα τρίτης ηλικίας είναι εξαιρετικώς ευαίσθητα στην ολική ποιότητα του προϊόντος. Ο επισκέπτης θα πρέπει να μείνει ικανοποιημένος από το σύνολο της τουριστικής εμπειρίας, μονό τότε υπάρχει πιθανότητα να επαναλάβει τις επισκέψεις του και να μεταδώσει το σχετικό μήνυμα και σε άλλα άτομα. Σήμερα είναι γενικά αποδεκτό ότι ο καταναλωτής ως τουρίστας επιζητεί καλύτερη ποιότητα, ευελιξία και να έχει το λεγόμενο value for money δηλαδή να παίρνει αυτό για το οποίο πληρώνει. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο τουρίστας ωθείται από το σύνθημα «υψηλή ποιότητα - λογικές τιμές». Σήμερα, η ποιότητα αντικαθιστά την ποσότητα και το μαζικό αντικαθίσταται από το διαφοροποιημένο. Ο μαζικός πελάτης του παρελθόντος δίνει σιγά σιγά τη θέση του στο νέο και πλέον απαιτητικό τουρίστα.

Ο σημερινός τουρίστας και ιδιαίτερα τα άτομα τρίτης ηλικίας απαιτεί να υπηρετείται από εξειδικευμένο προσωπικό. Έτσι είναι ανάγκη το προσωπικό να εκπαιδεύεται συνεχώς για να αντιμετωπίζει τις απαιτήσεις των τουριστών αυτών που το θέλουν να είναι πιστό, ευέλικτο, ανεκτικό, φιλικό και υπεύθυνο. Τις ίδιες απαιτήσεις από το προσωπικό των

τουριστικών επιχειρήσεων έχουν και οι νεότερες ηλικίες κάτι που κάνει την ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση επιτακτική.

4.11. Θέματα που αφορούν την υγεία καθώς και την ασφάλεια των τουριστών

ο Υγεία

Οι ηλικιωμένοι δίνουν μεγάλη σημασία σε θέματα υγείας κατά την περίοδο των διακοπών τους. Πολλοί από αυτούς έχουν τον προσωπικό τους γιατρό που συμβουλευονται ή που τους επισκέπτεται στις σοβαρότερες περιπτώσεις. Τα άτομα τρίτης ηλικίας συνδυάζουν τον τουρισμό και με κίνητρα βελτίωσης της υγείας, ή επαναδραστηριοποίησης. Στην περίπτωση αυτή οι ένοικοι του ξενοδοχείου ενδέχεται να ζητήσουν υγιεινά γεύματα και την ύπαρξη γυμναστηρίων και πισινών. Στο μέλλον σύμφωνα με έρευνες ο τουρισμός υγείας θα παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη λόγω της ρουτίνας και της πίεσης που παρατηρείται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων ανεξαρτήτου ηλικίας και θα καλύπτει όχι μόνο τον τομέα της σωματικής αλλά και της πνευματικής υγείας.

ο Ασφάλεια

Το αίσθημα ασφάλειας της σωματικής ακεραιότητας, ιδιαίτερα στο ηλικιωμένο άτομο, είναι κυρίαρχο στις επιλογές του για την χώρα στην οποία θα κάνει τις διακοπές του. Το αίσθημα αυτό δημιουργείται όχι λίγο πριν το ταξίδι πολύ πριν, ίσως και χρόνια. Το πολιτικό καθεστώς, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, τα ήθη και τα έθιμα της χώρας, η πρόσφατη ιστορία της σε γεγονότα βίας και κοινωνικών αναταραχών, είναι παράγοντες που επηρεάζουν το αίσθημα ασφάλειας του μελλοντικού τουρίστα. Όλα όμως τα θέματα αυτά μπορούν να διορθωθούν μόνο με κρατικές παρεμβάσεις και πρέπει να αποτελούν αντικείμενο των επιφορτισμένων με τα τουριστικά θέματα φορέων.

4.12. Δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι ευρωπαϊοί τουρίστες

Είναι πάρα πολύ σημαντικό να γνωρίζει κανείς την διαβάθμιση των προτιμήσεων των τουριστών, γιατί με τον τρόπο αυτό και οι τουρίστες θα μείνουν ικανοποιημένοι και οι ντόπιοι επιχειρηματίες θα επωφεληθούν καθώς επίσης και η χώρα που τους φιλοξένησε θα εισπράξει ξένο συνάλλαγμα. Εάν ένας τουρίστας μπορέσει και ικανοποιήσει τα

ενδιαφέροντα του θα φύγει ευχαριστημένος και είναι γνωστό ότι ένας ευχαριστημένος τουρίστας είναι η καλύτερη διαφήμιση για την χώρα που επισκέφτηκε. Σε σχετικές έρευνες υψηλό ποσοστό τουριστών δηλώνει ότι περί της χώρας πληροφορήθηκε από φίλους και γνωστούς που ήδη την έχουν επισκεφτεί.

Σε σχετική έρευνα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Travel Weekly και αφορά τα ενδιαφέροντα των ευρωπαϊκής προέλευσης τουριστών προκύπτουν τα εξής :

- Το 86% επιθυμεί να γευματίσει σε ένα καλό εστιατόριο
- Το 77% επιθυμεί να κάνει ψώνια
- Το 67% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα ιστορικό μέρος
- Το 54% επιθυμεί να επισκεφτεί μια μικρή πόλη
- Το 52% επιθυμεί να δει τα αξιοθέατα της πόλης
- Το 47% επιθυμεί κάνει βόλτες στη εξοχή
- Το 40% επιθυμεί να επισκεφτεί μια γκαλερί τέχνης ή ένα μουσείο
- Το 38% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα μέρος πολιτισμικού ενδιαφέροντος
- Το 21% επιθυμεί να χορέψει σε ένα Nightclub
- Το 21% επιθυμεί να κάνει ένα tour με οδηγό
- Το 20% επιθυμεί να παρακολουθήσει ένα κονσέρτο
- Το 13% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα μέρος σχετικό με εθνική κληρονομιά
- Το 10% επιθυμεί να συμμετέχει σε αθλήματα νερού
- Το 8% επιθυμεί να πάει σε ένα πάρκο διασκέδασης
- Το 7% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα εθνικό πάρκο
- Το 6,4% επιθυμεί να κάνει κρουαζιέρα
- Το 5% επιθυμεί να κάνει Κάμπινγκ
- Το 4,8% επιθυμεί να επισκεφτεί καζίνο
- Το 4% επιθυμεί να παρακολουθήσει μια αθλητική εκδήλωση
- Το 2,9% επιθυμεί να κάνει σκι
- Το 2,5% επιθυμεί να κάνει μια οικολογική εκδρομή
- Το 1,4% επιθυμεί να ψαρέψει ή να κυνηγήσει

Τα στοιχεία στα οποία οι ηλικιωμένοι τουρίστες δείχνουν προτίμηση αναφέρονται σε γαστρονομία, ψώνια, ιστορία και πολιτισμό. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι πολύ μικρά ποσοστά ευρωπαϊών τουριστών προτιμούν δραστηριότητες όπως το γκολφ και ψάρεμα, οι οποίες κατά κανόνα αποτελούν προτιμήσεις ηλικιωμένων τουριστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΘΩΣ
ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η
ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΕΛΛΑΔΑ.

5.1. Παράθεση πολιτικών που ακολουθούνται από ανταγωνίστριες χώρες.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως καμία από τις ανταγωνίστριες χώρες δεν αναφέρει στη τουριστική της πολιτική, τους ηλικιωμένους ως ιδιαίτερη αγορά-στόχο στην οποία πρέπει να απευθυνθεί για να προωθήσει τον τουρισμό της. Αυτό συμβαίνει διότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν θέλουν να ξεχωρίζουν από τα νεότερης ηλικίας. Για να είναι εφικτή η σύγκριση της πολιτικής των διαφόρων ανταγωνιστριών χωρών με την αντίστοιχη ελληνική, θα πρέπει να δούμε αν οι χώρες αυτές προωθούν στοιχεία που ενδιαφέρουν πρώτιστος τα άτομα τρίτης ηλικίας. Τέτοια στοιχεία είναι : το γενικότερο ποιοτικό στοιχείο, ο πολιτιστικός τουρισμός, τα θέματα υγείας και ασφάλειας, η καταπολέμηση του συνωστισμού στους δρόμους τα μέσα μαζικής μεταφοράς, η προστασία του περιβάλλοντος, η δημιουργία κέντρων αγορών, η δημιουργία γηπέδων γκολφ και τέλος η προώθηση του τουρισμού πόλεων.

5.1.1 Πολιτική Κύπρου

Υπεύθυνος για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της Κυπριακής τουριστικής πολιτικής είναι ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού. Η πολιτική αυτή περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό δράσεων όπως π.χ προβολή μέσω συμμετοχών σε εκθέσεις και ισχυρές διαφημιστικές εκστρατείες, δημιουργία και προώθηση νέων μορφών τουρισμού , αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών κυρίως μέσα από προγράμματα τα οποία έχουν ως σκοπό την πληρέστερη κατάρτιση των εργαζομένων και τέλος δημιουργία σύγχρονων μαρινών.

Το κράτος ενισχύει τουριστικές επιχειρήσεις εφόσον το ύψος της δαπάνης ξεπερνά το 1 εκ. \$. Σκοπός είναι η δημιουργία νέων, σύγχρονων επενδύσεων με κατεύθυνση την ποιότητα. Το σχετικό κίνητρο αναφέρεται σε απαλλαγή από την φορολογία εισοδήματος για χρονικό διάστημα δέκα χρόνων. Επίσης το κράτος επιδοτεί και τις σχετικές μελέτες.

Η Κύπρος έχει αναγνωρίσει την σημασία της εκπαίδευσης στον τουρισμό περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Η τουριστική εκπαίδευση σχεδιάζεται και υλοποιείται από το Υπουργείο Παιδείας όσο και από το Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου με εξαιρετικά αποτελεσματικό τρόπο, κάτι που οφείλεται στην καλή συνεργασία των δύο αυτών φορέων.

Ακόμη μεγάλη σημασία δίνεται στην προώθηση και διαφήμιση του τουρισμού, τα τελευταία χρόνια προωθείται σε μεγάλο βαθμό ο χειμερινός αλλά και ο συνεδριακός τουρισμός. Ο Κυπριακός οργανισμός Τουρισμού συνεργάζεται στενά με τουριστικές μονάδες της Κύπρου αλλά και με Tour Operators της Μεγάλης Βρετανίας έχοντας ως σκοπό τόσο την αναβάθμιση του προϊόντος όσο και την διεύρυνση της αγοράς. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται πιλοτικό πρόγραμμα τα αποτελέσματα του οποίου θα χρησιμοποιηθούν για μια πιθανή διεύρυνση των συνεργασιών και με φορεία άλλων χωρών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Κύπρος τονίζει στην τουριστική της πολιτική το στοιχείο της ποιότητας, της εκπαίδευσης, της ασφάλειας και της προώθησης του τουρισμού της. Πρόκειται για στοιχεία που τονώνουν τον τουρισμό των ηλικιωμένων ατόμων. Τα ξενοδοχεία της έχουν κατά πολύ αναβαθμιστεί αφού το 51,2% των κλινών σε ξενοδοχεία από ενός ως πέντε αστέρων βρίσκονται σε μονάδες των δύο πρώτων κατηγοριών. Ακόμη η χώρα προωθεί την δημιουργία γηπέδων γκολφ, θεματικών πάρκων, μουσείων, κέντρων υγείας, πάρκων αναψυχής και διοργάνωσης φεστιβάλ. Τέλος κάνει προσπάθειες προσέγγισης των τουριστών κατά ηλικιακό κλιμάκιο, αλλά καθώς και κατά επίπεδο εισοδήματος και μορφωτικού επιπέδου.

5.1.2. Πολιτική Αιγύπτου

Η πολιτική που ακολουθεί η Αίγυπτος χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω στοιχεία :

1. Μείωση του κρατισμού
2. Προστασία του περιβάλλοντος και των μνημείων της χώρας
3. Η χώρα αυτή κατατάσσεται στις χώρες υψηλού κίνδυνου όσον αφορά την τρομοκρατία, για τον λόγο αυτό πήρε μέτρα πάταξης της τρομοκρατίας αλλά και αποζημίωσης των επιχειρήσεων που βλάπτονται από τον παράγοντα αυτό.

4. Προωθεί τον θρησκευτικό τουρισμό με ενέργειες όπως η δημιουργία της τουριστικής διαδρομής “ Αναβίωση του οδοιπορικού της Ιερής οικογένειας της Αιγύπτου”.
5. Παρέχει επενδυτικά κίνητρα που αναφέρονται σε μη φορολόγηση των νέων τουριστικών μονάδων για περίπου δέκα χρόνια ώστε οι επιχειρήσεις να ανακτήσουν εύκολα τα κεφάλαια που έχουν επενδύσει.

Ένα μεγάλο ποσοστό των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας ανήκει σε ξενοδοχεία 4 ή 5 αστέρων, κάτι που αποτελεί πολύ θετικό στοιχείο για τον τουρισμό ηλικιωμένων αλλά και γενικότερα. Έτσι οι Ευρωπαίοι τουρίστες και κυρίως οι ηλικιωμένοι που θέλουν να επισκεφτούν τα ιστορικά μνημεία της χώρας, ενθαρρύνονται στο εγχείρημα τους αυτό και από το γεγονός ότι μπορούν να βρουν υψηλής ποιοτικά στάθμης ξενοδοχεία. Επίσης η χώρα διαθέτει πάνω από 10 γήπεδα γκολφ υψηλών προδιαγραφών.

Ιδιαίτερότητα για την Αίγυπτο αποτελεί το γεγονός ότι το 25% των τουριστών επισκέπτεται την χώρα με σκοπό την γνωριμία του με τον αρχαίο πολιτισμό

5.1.3 Πολιτική Ισπανίας

Η τουριστική πολιτική της Ισπανίας επικεντρώνεται στα παρακάτω :

1. Παρέχει επενδυτικά κίνητρα στις τουριστικές επιχειρήσεις της χώρας. Το ποσοστό της κρατικής συμμετοχής στην χρηματοδότηση των τουριστικών επενδύσεων ανέρχεται κατά έσοδο στο 30%. Όλες οι επενδύσεις χρηματοδοτούνται με ποσοστό που κυμαίνεται από 10% έως 50% ανάλογα με την περιοχή.
2. Επίσης προσπαθεί να αναβαθμίσει ποιοτικά τον τουρισμό της εναρμονιζόμενη με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα. Σκοπός είναι να δημιουργήσει περιβαλλοντικά αναβαθμισμένες επιχειρήσεις και περιοχές έτσι ώστε να προτιμάται το Ισπανικό τουριστικό προϊόν από τους Tour Operators.
3. Προωθεί την δημιουργία νέων μορφών τουρισμού αλλά και την αναβάθμιση του ήδη υπάρχοντος προϊόντος μέσα από προγράμματα καινοτομιών και εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού.

4. Ανέθεσε στην ιδιωτική πρωτοβουλία την διαχείριση του τουρισμού στις Κανάριες Νήσους και στην συνέχεια διαφημίζει το προϊόν αυτό μέσα απ ιδιαίτερο σταθμό που έγινε ειδικά για τον σκοπό αυτό.

Η Ισπανία προωθεί το ποιοτικό στοιχείο στον τουρισμό, στοιχείο στο οποίο είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα τα άτομα τρίτης ηλικίας. Επίσης η χώρα αυτή προωθεί διάφορες μορφές τουρισμού που προτιμούν οι ηλικιωμένοι όπως π.χ. Θεματικά Πάρκα , γήπεδα γκολφ κ.α.

5.1.4. Πολιτική Τουρκίας

Η πολιτική της Τουρκίας χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία :

1. Προβαίνει σε αποκρατικοποιήσεις στον τομέα του τουρισμού, αναγνωρίζοντας ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι πιο αποτελεσματικός από τον δημόσιο.
2. Έχει θέσει σαν στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας
3. Προσπαθεί να αξιοποιήσει τα ιστορικά μνημεία και τοπία και να προωθήσει τον ορεινό και ιαματικό τουρισμό.
4. δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτικές προώθησης και διαφήμισης του τουριστικού τομέα. Επίσης προβαίνει σε οργάνωση Εκδηλώσεων τις οποίες και διαφημίζει αποτελεσματικά. Τέλος, προωθεί τις ειδικές μορφές τουρισμού με σκοπό την αύξηση του τουριστικού ρεύματος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Εκτιμώντας την τουρκική τουριστική πολιτική για προσέλκυση ατόμων τρίτης ηλικίας παρατηρούμε :

- I. στον τουρισμό τρίτης ηλικίας έχει δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς στα τουριστικά της προγράμματα κυριαρχεί το αρχαιολογικό και το πολιτισμικό στοιχείο. Προωθεί την δημιουργία γηπέδων γκολφ και την διοργάνωση εκδηλώσεων
- II. Η Τουρκία βασίζεται στις συγκριτικά χαμηλές τιμές του τουριστικού της προϊόντος, σαν βασικό παράγοντα προώθησης του τουρισμού, κάτι που κάνει τους Ευρωπαίους τουρίστες να την προτιμούν.

III. Στις διαφημίσεις της παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητές του πολιτισμικού, του θρησκευτικού και του χειμερινού τουρισμού. Με τον τρόπο αυτό καταφέρνει να διαφοροποιείται από τις άλλες μεσογειακές χώρες.

5.1.5. Πολιτική Πορτογαλίας

Τα παρακάτω στοιχεία αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της τουριστικής πολιτικής της Πορτογαλίας :

1. Επιδοτεί επενδύσεις άνω των 50 εκατομμυρίων Ευρώ καθώς τέτοιου είδους επενδύσεις έχουν σημαντική συμβολή στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.
2. Η τουριστική πολιτική υλοποιείται από το Σύνδεσμο Εμπορικών και Τουριστικών Επιχειρήσεων (ICEP), το Ινστιτούτο Τουριστικής Χρηματοδότησης (IFT), και το Εθνικό Ινστιτούτο εκπαίδευσης για τον τουρισμό. Όσον αφορά τις ξένες επενδύσεις έχει δημιουργηθεί ειδικός Οργανισμός που υποβοηθάει την εγκατάσταση και την λειτουργία τους στην χώρα.
3. Προωθεί την τουριστική εικόνα της χώρας είτε διοργανώνοντας επισκέψεις στην Πορτογαλία ξένων επιχειρηματιών είτε διαφημίζοντας έντονα την χώρα στο εξωτερικό.
4. Προσπαθεί να προσελκύσει τους ομογενείς του εξωτερικού και προωθεί τον τουρισμό πόλεων διοργανώνοντας διάφορα πολιτιστικά δρώμενα . τέλος ενθαρρύνει την δημιουργία σχέσεων των εγχώριων επιχειρήσεων με Golf Tour Operators του εξωτερικού.

Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι η Πορτογαλία έχει δώσει έμφαση στην δημιουργία ποιοτικά αναβαθμισμένων ΣΠΑ και Μουσείων. Τέλος προωθούνται δραστηριότητες που καλύπτουν και τις απαιτήσεις ηλικιωμένων τουριστών. Τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι τα πολιτισμικά φεστιβάλ, τα γαστρονομικά προγράμματα κ.α.

5.1.6 Πολιτική Τυνησίας

Η πολιτική της Τυνησίας βασίζεται στα παρακάτω στοιχεία :

1. Έχει δημιουργήσει ένα συλλογικό οργανισμό, εκπρόσωπο των Ευρωπαϊών Tour Operators, που διασύνδεει τις εγχώριες τουριστικές επιχειρήσεις με τους Tour Operators της Ευρώπης.
2. Έχει δημιουργήσει Παρατηρητήριο Τουρισμού μέσω του οποίου παρακολουθεί και μελετά τον τομέα και υποβοηθά την διαμόρφωση πολιτικής για τον τουρισμό.
3. Έχει προωθήσει την δημιουργία μαρίνων και δραστηριότητες σχετικές με τον θαλάσσιο τουρισμό, όπως είναι η θαλασσοθεραπεία, η βαρκάδα, οι καταδύσεις, η διοργάνωση ναυτικών αγώνων και τέλος η Trans-Mediterranean Regatta.

5.2. Πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα και σύγκρισή αυτής με τις πολιτικές των ανταγωνιστριών χωρών

Η Ελλάδα μετά το 1953 έθεσε ως κύριο στόχο της αναπτυξιακής της δύναμης, την βιομηχανική ανάπτυξη κάτι που εκείνη την εποχή αποτελούσε επιδίωξη όλων σχεδόν των χωρών του κόσμου. Έτσι, πέραν από την ενδυνάμωση του Ε.Ο.Τ ο οποίος επιμελείται βασικών τουριστικών θεμάτων και τις επιδοτήσεις που χορηγούσε ο αναπτυξιακός νόμος για δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων. Οι τουριστικές ιδιωτικές επενδύσεις άρχισαν να υποβοηθούνται περισσότερο από το κράτος στις αρχές της δεκαετίας του 1980, μέσα από τον αναπτυξιακό νόμο 1262/82. Όμως και τότε ο τουρισμός δεν θεωρήθηκε ως στρατηγικό στοιχείο της ανάπτυξης, αλλά μόνο ως μέσο ανακούφισης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το οποίο γινόταν συνεχώς και ελλειμματικότερο με την πάροδο του χρόνου. Οι πολιτικές διολίσθησης της δραχμής που κατά καιρούς εφάρμοσε η χώρα μας από το 1952 και μετά, φαίνεται ότι συνέβαλαν πιο πολύ από οποιαδήποτε άλλη κρατική ενέργεια στην αύξηση του τουριστικού συναλλάγματος στο οποίο η Ελλάδα στηρίζονταν για να μπορεί να εισάγει από το εξωτερικό τον αναγκαίο για την γενικότερη οικονομική της ανάπτυξη κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Ακόμη η σχετική απουσία πολιτικής εξηγείται και από το γεγονός ότι η Ελλάδα για πολλά χρόνια επαναπαύονταν στα αρχαιότητες, την ηλιοφάνεια, στο κλίμα και στο μεγάλο μήκος παραθαλάσσιων ακτών, ως στοιχεία που έλκουν και θα έλκουν σημαντικά τουριστικά ρεύματα.

Ο Ελληνικός αλλοδαπός τουρισμός στην αρχή είχε πολλά στοιχεία του Grand Tour, όπου οι πλούσιοι άγγλοι και ιδιαίτερα οι νέοι ταξίδευαν στην ηπειρωτική Ευρώπη με σκοπό κυρίως την μόρφωση. Οι προσωπικότητες που επισκέπτονταν την Ελλάδα κατά το παρελθόν είχαν ως κύριο σκοπό αυτής της επίσκεψης την αρχαιολατρία καθώς και την επιθυμία για έρευνα των αρχαιοτήτων. Με την πάροδο του χρόνου και καθώς εξελισσόταν οι συγκοινωνίες μικραίνοντας τις χρονικές αποστάσεις και κάνοντας πολύ πιο άνετο και λιγότερο δαπανηρό το ταξίδι, ο ελληνικός αλλοδαπός τουρισμός πήρε την σύγχρονη μορφή του τουρισμού διακοπών και κυρίως των θερινών διακοπών. Έτσι σήμερα και τα δύο παραπάνω αναφερόμενα στοιχεία δρουν από κοινού και αν κάποιος έρχεται στην Ελλάδα για διακοπές με σκοπό την ηλιοθεραπεία και την αναψυχή, ταυτόχρονα επισκέπτεται και τις αρχαιότητες.

Η τάση αυτή δεν έχει αλλάξει. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι οι Tour Operators του εξωτερικού προωθούν την Ελλάδα ως τόπο για θερινές διακοπές και μόνο. Έτσι, ο ελληνικός τουρισμός δεν θα γνωρίσει καλύτερες ημέρες αν δεν συνδυάσει όλα τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας, παλαιά και σύγχρονα, για να οδηγηθεί προς ένα υψηλότερο επίπεδο επιτεύξεων.

Καθώς όμως η χώρα μας δεν εφαρμόζει ακόμη στην κατηγοριοποίηση των ξενοδοχείων της το σύστημα των αστεριών, δεν είναι εύκολη η σύγκριση, από τον τουρίστα, της χώρας μας με άλλες ανταγωνίστριες χώρες. Ένας τρόπος σύγκρισης θα ήταν να θεωρηθεί το ποσοστό των μονάδων που ανήκουν σε διεθνείς ξενοδοχειακές αλυσίδες και δραστηριοποιούνται μέσα στη χώρα. Η Ελλάδα όπως είναι γνωστό, διαθέτει το μικρότερο αριθμό τέτοιων μονάδων μέσα στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι δεν διαθέτουμε ξενοδοχειακά καταλύματα κατάλληλα για υψηλής εισοδηματικής στάθμης άτομα τρίτης ηλικίας. Πολλά από τα ξενοδοχεία πολυτελείας και Α Τάξης, θα μπορούσαν να θεωρηθούν εφάμιλλα, ή και καλύτερα των ξενοδοχείων που ανήκουν στις κατηγορίες 4 και 5 αστερών, τα οποία λειτουργούν σε άλλες χώρες. Η αναπτυξιακή πολιτική της Ελλάδας προωθεί τη δημιουργία μονάδων αυτών των κατηγοριών, παρ' όλα αυτά το ποσοστό των κλινών αυτών των ξενοδοχείων παραμένει μάλλον χαμηλό και ανέρχεται στο 32,1% του συνόλου.

Όμως, δεν είναι αρκετό οι μονάδες που δημιουργούνται να είναι Πολυτελείας, αλλά πρέπει και η εξωξενοδοχειακή υποδομή να αναβαθμίζεται με γρήγορο ρυθμό. Στον τομέα αυτό η Ελλάδα υστερεί συγκριτικά με άλλες χώρες, διότι παρατηρούνται άλυτα προβλήματα,

όπως είναι η καθαριότητα των ακτών, των οδών και των αρχαιολογικών χώρων και η αφισορρύπανση στις πόλεις.
Επίσης κάποια άλλα σημαντικά προβλήματα είναι :

- I. Προβλήματα συγκοινωνιακά όπως είναι π.χ. καθυστερήσεις δρομολογίων ανεπαρκή δρομολόγια και άλλα.
- II. Προβλήματα τάξεως στα τουριστικά κέντρα διασκέδασης.
- III. Προβλήματα προσπελασιμότητας και επισκεψιμότητας των ιστορικού και αρχαιολογικού χαρακτήρα τοποθεσιών και μνημείων.
- IV. Προβλήματα συγκοινωνιακών υποδομών με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα των Αεροδρομίων που υστερούν σε στοιχειώδη υποδομή και παρουσίαση
- V. Προβλήματα επικοινωνιών. Για παράδειγμα κάποια ξενοδοχεία που εντοπίζονται κυρίως στα νησιά δεν διαθέτουν ιστοσελίδα στο internet και κατά την περίοδο της τουριστικής αιχμής κανείς δεν μπορεί να επικοινωνήσει μαζί τους.
- VI. Τα μικρά, κυρίως νησιά στερούνται όλων σχεδόν των υποδομών με αποτέλεσμα να μην γίνονται αντικείμενο επισκεψιμότητας από πολλούς τουρίστες.

Το συμπέρασμα το οποίο βγαίνει από τα παραπάνω είναι ότι η στην Ελλάδα δεν υπήρξε αποτελεσματική πολιτική. Σήμερα διαφαίνονται κάποιες τάσεις αναγνώρισης της σημασίας του τουρισμού ως τομέας που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη και άλλους τομείς.

Ακόμη ένα στοιχείο που σχετίζεται, ως ένα βαθμό, με τον τουρισμό ατόμων τρίτης ηλικίας υψηλής εισοδηματικής στάθμης, είναι η ύπαρξη γηπέδων γκολφ. Η Ελλάδα διαθέτει μόνο 4 τέτοια γήπεδα, σε αντίθεση με την Ισπανία η οποία διαθέτει 254 και την Τουρκία η οποία διαθέτει 15. Το γκολφ προτιμάται πολύ από Γερμανούς και Βρετανούς τουρίστες, δηλαδή από τουρίστες που προέρχονται από χώρες όπου η Ελλάδα σήμερα αντλεί το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών της.

Ως προς τα θεματικά πάρκα και τα πάρκα αναψυχής που αποτελούν πόλο έλξης ηλικιωμένων τουριστών, η Ελλάδα υστερεί σε μεγάλο βαθμό έναντι των ανταγωνιστών της. Ο Αναπτυξιακός νόμος δεν παρέχει καμία επιδότηση ή άλλου είδους επιχορήγηση στις επενδυτικές δαπάνες

κατασκευής ενός θεματικού πάρκου, ή ενός πάρκου αναψυχής ατόμων τρίτης ηλικίας που κάποιος ιδιώτης επιχειρηματίας θα επιθυμούσε να κατασκευάσει με σκοπό την επίσκεψη τους από τουρίστες.

Τέλος η Ελλάδα θα μπορούσε να συνδυάσει τα ιστορικά και αρχαιολογικά πολιτισμικά στοιχεία με στοιχεία τουρισμού διακοπών καθώς και με εκδηλώσεις, τόσο σχετικές με τα ίδια τα αρχαία πολιτισμικά στοιχεία όσο και με τα νεότερα πολιτισμικά στοιχεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΤΟΜΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.1. Εισαγωγή

Προτού αναφερθούν οι προτάσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του τουρισμού ατόμων τρίτης ηλικίας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα άτομα αυτά προκαλούν τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις στην χώρα που επισκέπτονται ενώ ταυτόχρονα προκαλούν μεγαλύτερες θετικές επιδράσεις συγκριτικά με τα άτομα των μικρότερων ηλικιών. Πιο αναλυτικά :

- Δεν δημιουργούν προβλήματα στην καθημερινή ζωή του ντόπιου πληθυσμού καθώς έχουν μεγαλύτερη κατανόηση και επιθυμούν να μάθουν τα ήθη και τα έθιμα των ντόπιων. Επίσης, αποφεύγουν την υπερβολική νυχτερινή ζωή και την υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματωδών.
- Συμβάλουν σημαντικά στην μείωση της εποχικότητας της λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων καθώς ταξιδεύουν συχνά και σχεδόν καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου.
- Έχουν σχεδόν μόνο θετικές πολιτισμικές επιδράσεις στην χώρα που επισκέπτονται καθώς ενδιαφέρονται για την ιστορία και τον πολιτισμό και έτσι αναγκάζουν τις κυβερνήσεις να συντηρήσουν και να αξιοποιήσουν τα πολιτισμικά στοιχεία που διαθέτουν οι χώρες τους.

6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

6.2.1 Προτάσεις για την υγεία των τουριστών

Η πιθανότητα να αρρωστήσει το ηλικιωμένο άτομο σε μια ξένη χώρα είναι ο μεγαλύτερος φόβος του όταν κάνει τουρισμό, για τον λόγο αυτό θα μπορούσαν να γίνουν τα παρακάτω :

- I. Οι τουριστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις εισηγήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού σχετικά με τις

ασθένειες που μπορεί να εμφανίσει ένα ηλικιωμένο άτομο όταν κάνει τουρισμό. Με τον τρόπο αυτό θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν κάθε ανεπιθύμητη αρνητική κατάσταση και να αυξήσουν το κύρος τους ως σύγχρονες επιχειρήσεις που δίνουν προτεραιότητα στον πελάτη και έχουν θέσει τις δικές τους επιδιώξεις σε δεύτερη μοίρα.

- II. Το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία να εγκαταστήσει αποτελεσματικά Ιατρικά Κέντρα σε σημαντικές τουριστικές περιοχές, αλλά και σε περιοχές που δεν έχουν ανεπτυγμένο τουρισμό. Στα νησιά της Ελλάδας με εξαίρεση την Κρήτη, την Ρόδο και την Κέρκυρα δεν παρατηρείται επάρκεια ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών.

6.2.2. Προτάσεις για την ασφάλεια των τουριστών

Το κράτος πρέπει να προσφέρει ένα όσο το πιο δυνατόν γίνεται ελεύθερο περιβάλλον από κινδύνους κατά της σωματικής ακεραιότητας του ατόμου. Μια πρόταση είναι η σύσταση μιας κρατικής Υπηρεσίας που θα προστατεύει τον τουρίστα από το σημείο άφιξής του στην χώρα ως την αποχώρησή του από την χώρα.

Μια άλλη πρόταση η οποία προέρχεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού είναι η δημιουργία Τουριστικής Αστυνομίας. Εάν υλοποιηθεί η πρόταση αυτή θα πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στην επιλογή των υπαλλήλων που θα στελεχώσουν την τουριστική αστυνομία, αφού είναι γνωστός ο μεγάλος βαθμός διαφθοράς που επικρατεί σήμερα στον δημόσιο τομές γενικότερα. Θα απαιτηθούν υψηλής σχετικά μορφωτικής στάθμης άτομα που να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό μία, τουλάχιστον ξένη γλώσσα, να έχουν υποστεί ειδική εκπαίδευση και οι σχετικές αμοιβές τους να υπερβαίνουν εκείνες που ορίζει το κανονικό μισθολόγιο του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης.

6.2.3. Προτάσεις για την βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών

Αρχίζοντας με τις τουριστικές επιχειρήσεις οι οποίες πρέπει να θέτουν ως πρώτο επιχειρηματικό στόχο, της εξασφάλιση της ικανοποίησης του τουρίστα και ιδιαίτερα του ηλικιωμένου. Αν η επιχείρηση θέσει και επιδιώξει τον στόχο αυτό θα αυξήσει μακροπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητά της. Σε αυτό θα βοηθήσει περισσότερο αν αποφασίσει να είναι πρωτοπόρος στο θέμα της ποιότητας, αν αναπτύσσει

ρίζοσπαστικές καινοτομίες και τέλος αν χρησιμοποιεί την σχετική σύγχρονη τεχνολογία και να δημιουργεί νέες υπηρεσίες που θα συμβάλλουν στην διαφοροποίηση του προϊόντος της και την καλύτερη εξυπηρέτηση του τουρίστα. Σαν πρώτη προτεραιότητα θα πρέπει να τεθεί το θέμα του εκσυγχρονισμού της υφιστάμενης ξενοδοχειακής υποδομής.

Όσον αφορά το κράτος και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα θα πρέπει να είναι αρωγός προς τις επιχειρήσεις εκείνες που σχεδιάζουν να βελτιώσουν την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και να μην περιορίζεται μόνο στην χρήση κάποιων επενδυτικών κινήτρων, κάτι που απαιτεί περισσότερη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ένα ενδεικτικό παράδειγμά τέτοιου είδους συνεργασίας μπορεί να είναι η εναρμόνιση του διαφημιστικού προγράμματος του ΕΟΤ με τα νέα τουριστικά προϊόντα που παράγει ο ιδιωτικός τομέας, ώστε το προϊόν να παρουσιάζεται στις χώρες στόχους, αναβαθμισμένο και διαφοροποιημένο από εκείνο των άλλων χωρών.

Ακόμη θα πρέπει να ενεργοποιηθεί η τοπική αυτοδιοίκηση και να προωθήσει την λεγόμενη εξω-ξενοδοχειακή ποιότητα του τουριστικού προϊόντος. Η αναβάθμιση αυτή είναι επιβεβλημένη αν πρόκειται ο τουρίστας να μην έχει παράπονα ως προς το θέμα της καθαριότητας των δρόμων, των πλατειών και κυρίως των ακτών καθώς και της πρόσβασης σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Επίσης η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να επιβλέπει και να βελτιώνει την ποιότητα των αστικών συγκοινωνιών.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας βελτίωσης της ποιότητας είναι η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο υπηρετεί τον τουρισμό των ηλικιωμένων ατόμων. Παλαιότερα ο τουρισμός απασχολούσε ανειδίκευτα κυρίως άτομα και σε εποχιακή βάση με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κόστους. Βέβαια ακόμη και σήμερα ισχύει αυτό για πολλές περιπτώσεις τουριστικών δραστηριοτήτων. Όμως, όταν η επιχείρηση έχει σαν σκοπό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων που έχουν σχετικά υψηλό επίπεδο παιδείας και σημαντικό εισόδημα, το προσωπικό πρέπει να είναι εξειδικευμένο, ιδιαίτερα εκείνο το προσωπικό που έρχεται σε οποιαδήποτε επαφή με τον ηλικιωμένο τουρίστα. Έτσι το προσωπικό θα πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο, διότι όλα σε μια επιχείρηση μπορούν να αντιγραφούν από μια άλλη επιχείρηση, όπως είναι η τεχνολογία, οργάνωση και άλλα, αλλά το προσωπικό δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο αντιγραφής.

Εκτός από την εκπαίδευση του προσωπικού της, η τουριστική επιχείρηση πρέπει η ίδια να προβαίνει σε μια διαδικασία συνεχούς μάθησης. Πρέπει να προσπαθεί να διδάσκεται από τους πελάτες της, τους προμηθευτές της, τους υπαλλήλους της, τους ανταγωνιστές της και γενικά την αγορά.

Παρακάτω αναφέρονται ορισμένα θέματα τα οποία εμπίπτουν στον τομέα της εκπαίδευσης και έχουν μεγάλη σημασία καθώς αποτελούν βάση για την ύπαρξη παραπόνων από τους τουρίστες.

Αρχίζοντας με το θέμα της συμπεριφοράς των ανθρώπων που έρχονται σε άμεση επαφή με τους τουρίστες κατά την άφιξη τους. Πρόκειται για τη συμπεριφορά των οδηγών ταξί οι οποίοι χρειάζονται ειδική εκπαίδευση και γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας. Επίσης οι υπάλληλοι των ξενοδοχείων από την reception μέχρι το catering, πρέπει να επιδεικνύουν όχι τυπική αλλά ουσιαστική ευγένεια και ενδιαφέρον για τον τουρίστα. Απαιτείται λοιπόν εκπαίδευση του προσωπικού ακόμη και στα αυτονόητα. Επιπλέον απαιτείται παρακολούθηση και διόρθωση της συμπεριφοράς των υπαλλήλων.

6.2.4. Προτάσεις που αφορούν τα ενδιαφέροντα των ατόμων τρίτης ηλικίας

A. Άθληση

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προτείνει ασκήσεις που τις διαχωρίζει σε δύο είδη: Βασικές ασκήσεις και Συμπληρωματικές ασκήσεις.

Στις βασικές ασκήσεις συμπεριλαμβάνονται :

- ◆ Ομαδικά παιχνίδια
- ◆ Απαλές ασκήσεις που ενεργοποιούν το σώμα
- ◆ Λαϊκοί χοροί
- ◆ Ασκήσεις χαλάρωσης

Στις συμπληρωματικές ασκήσεις συμπεριλαμβάνονται :

- ◆ Πεζοπορία
- ◆ Ηλιοθεραπεία και κολύμπι

- ♦ Δημοφιλή παιχνίδια και σπορ που ταιριάζουν στα άτομα τρίτης ηλικίας.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις σε συνεργασία με τοπικούς παράγοντες και την συνδρομή του κράτους πρέπει να δημιουργούν τις απαραίτητες συνθήκες για την άθληση των ηλικιωμένων ατόμων.

B. Παραχείμαση

Η παραχείμαση είναι μια ιδιαίτερη τουριστική δραστηριότητα στην οποία η Ελλάδα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα καθώς είναι χώρα με ήπιο κλίμα. Το είδος του τουρισμού αυτού έχει κάποιες ιδιαίτερες απαιτήσεις διότι συνήθως το προτιμούν άτομα που δεν έρχονται μόνο για παραχείμαση αλλά και για πολιτισμικούς και μορφωτικούς σκοπούς. Έτσι ο τουρισμός παραχείμασης πρέπει να αναπτυχθεί πρωτίστως με βασικό υπόβαθρο τις μεγάλες πόλεις που διαθέτουν πληθώρα πολιτισμικών στοιχείων και μπορούν να κρατήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον των ατόμων της τρίτης ηλικίας. Οι δυνατότητες αυτές γίνονται μεγαλύτερες για περιοχές που διαθέτουν εκτός από τα παραπάνω και ακτές. Τέτοιο είδος τουρισμού έχουν αναπτύξει χώρες όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία. Στην Ελλάδα έχει αναπτυχθεί στην Ρόδο αλλά η Χώρα μας έχει περισσότερες δυνατότητες για αυτού του είδους τον τουρισμό διότι και ήπιο κλίμα έχει αλλά και πολιτισμικά στοιχεία διαθέτει, καθώς και πολλές ακτές.

Σημαντικό ρόλο στην προώθηση αυτού του είδους τουρισμού έχουν ο ευρύτερος δημόσιος και ιδιωτικός τομέας που πρέπει να συνεργάζονται αρμονικά. Για παράδειγμα, σε περιοχές που διαθέτουν τα παραπάνω στοιχεία και μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης χειμερινού τουρισμού, η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να φροντίζει να είναι καθαρές και πέρα της θερινής περιόδου, ενώ ταυτόχρονα να εξασφαλίζονται και οι αναγκαίες υπηρεσίες εξυπηρέτησης των τουριστών. Ακόμη να είναι δυνατή η πρόσβαση των τουριστών στα αρχαιολογικά, πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία της περιοχής όλη την διάρκεια του χρόνου καθώς και να διασφαλίζεται η σωματική ακεραιότητα των τουριστών.

Μερικές περιοχές που μπορεί να αναπτυχθεί τουρισμός για ηλικιωμένα άτομα έχοντας ως κύρια στοιχεία τον πολιτισμό και την παραχείμαση είναι :

Η περιοχή της Αθήνας σε συνδυασμό με κάποιες άλλες περιοχές, όπως για παράδειγμα οι Δελφοί, η Ολυμπία και άλλα.

Η Ρόδος, η οποία διαθέτει αρκετά πολιτισμικά στοιχεία και ήπιο κλίμα.

Η Θεσσαλονίκη, η οποία εκτός από τα πολιτισμικά στοιχεία που διαθέτει βρίσκεται και σε κοντινή απόσταση από το Άγιο Όρος.

Επίσης περιοχές κατάλληλες για χειμερινό τουρισμό μπορούν να θεωρηθούν η Νότια Πελοπόννησος και πιο συγκεκριμένα η Μεσσηνία, η Αργολίδα, η Ηλεία και η Λακωνία.

Γ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΜΑΘΗΣΗ

Η Ελλάδα έχει αξιοποιήσει τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία που διαθέτει ως ένα βαθμό οποίος μπορεί να χαρακτηριστεί ως μετρίως ικανοποιητικός. Η χώρα μας δεν θα πρέπει να επαναπαντεί στο φυσικό συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει διότι αυτό απαιτεί καλλιέργεια και συμπληρωματικότητα για να οδηγήσει σε μεγαλύτερες επιδόσεις της τουριστικής της ανάπτυξης.

Μια σημαντική πρόταση που θα μπορούσε να γίνει αναφέρεται στο συνδυασμό όλων των πολιτισμικών στοιχείων, αρχαιότερων (ιστορικές τοποθεσίες και Μνημεία) και νεότερων (στοιχεία λαϊκής τέχνης λαϊκοί χοροί, θρησκευτικές και άλλες εκδηλώσεις). Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι οι ιστορικές τοποθεσίες και τα Μνημεία δεν 'μιλούν' από μόνα τους και ιδιαίτερα στους μη ειδήμονες όπως είναι οι τουρίστες διακοπών. Εδώ το κράτος καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο, όπως για παράδειγμα να εγκαταστήσει σωστό φωτισμό στα μουσεία, να αναγράφει με σαφήνεια και ευκρινώς την ταυτότητα του εκθέματος διότι έχουν εκφραστεί αρκετά παράπονα για το θέμα αυτό. Ακόμη το Κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει ενεργότερα από όσο κάνει μέχρι τώρα, στην εκπαίδευση των ξεναγών και κατά την ξενάγηση, να δίνεται περισσότερη έμφαση και ερμηνεία, όχι μόνο στα αρχαιολογικά αλλά και στα πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής.

Σήμερα υπάρχει στον σύγχρονο τουρίστα η τάση του συνδυασμού της μάθησης με την αναψυχή και τη διασκέδαση. Πάνω σε αυτή την γραμμή μπορεί να διαμορφωθεί μια πολιτική σύγχρονης τουριστικής ανάπτυξης και στην Ελλάδα. Η πολιτική αυτή έχει ήδη εφαρμοστεί σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες με μεγάλη επιτυχία. Ο μεγαλύτερος ρυθμός ανάπτυξης του πολιτισμικού τουρισμού στις χώρες αυτές συγκριτικά με την Ελλάδα οφείλεται ακριβώς μαζί και με άλλα και σε αυτού του είδους την πολιτική.

6.2.5 Προτάσεις που αφορούν το μάρκετινγκ

Το Μάρκετινγκ για την προσέλκυση των ατόμων τρίτης ηλικίας είναι ένα από τα πλέον δύσκολα θέματα στον τομέα του Μάρκετινγκ. Αυτό οφείλεται στο ότι τα άτομα αυτά καθώς είναι μεστά, από τουριστικές εμπειρίες, δεν πείθονται από τις συνήθεις πρακτικές του Μάρκετινγκ οι οποίες αγνοούν τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις των ατόμων αυτών. Όλες οι πρακτικές του Μάρκετινγκ πρέπει να είναι σχεδιασμένες κατά τρόπο που :

1. Να λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες των ατόμων τρίτης ηλικίας.
2. Να είναι όσο το δυνατόν γίνεται πιο ρεαλιστικές
3. Να μην φαίνεται ότι είναι σχεδιασμένες μόνο για άτομα τρίτης ηλικίας, διότι τα άτομα αυτά δεν επιθυμούν το διαχωρισμό τους από τους νεότερους.

Επίσης συνιστάται η κατάτμηση της αγοράς των τουριστών τρίτης ηλικίας διότι τα διάφορα υποσύνολα παρουσιάζουν σημαντική διαφορά τόσο ως προς τις ανάγκες και προτιμήσεις, όσο και ως προς την ταξιδιωτική τους Τάση.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ασχολούμενοι με το Μάρκετινγκ δεν έχουν δώσει την δέουσα σημασία στα άτομα τρίτης ηλικίας (Seniors) ως πιθανούς πελάτες για τους παρακάτω λόγους :

- Οι Seniors δεν πείθονται από τις διαφημίσεις διότι είναι περισσότερο ρεαλιστές από τα άτομα των νεότερων ηλικιών. Αποδέχονται μόνο την πληροφοριακή διαφήμιση και αποκρούουν την δελεαστική πειστική διαφήμιση.
- Υπάρχει πληθώρα ενδείξεων ότι οι Seniors δεν θεωρούν τον εαυτό τους ηλικιωμένο και δεν θέλουν να τους αντιμετωπίζουν ως ηλικιωμένους.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η οποιαδήποτε διαφημιστική εκστρατεία για την προσέλκυση ηλικιωμένων τουριστών, για να είναι αποτελεσματική, θέλει πολύ προσοχή στη διαμόρφωση της. Υπάρχει ο κίνδυνος να λειτουργήσει αρνητικά για τους ηλικιωμένους και να τους απομακρύνει περισσότερο από το « δίχτυ» της διαφήμισης. Το Μάρκετινγκ θα είναι πιο αποτελεσματικό εάν γίνεται σε συνεννόηση με

τους Tour Operators της χώρας προέλευσης των τουριστών προς την οποία απευθυνόμαστε, τον ΕΟΤ και την τοπική αυτοδιοίκηση.

6.2.6 Προτάσεις για το όριο συνταξιοδότησης

Ο αλλοδαπός τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας στη χώρα μας αναμένεται να επηρεαστεί από τις αναμενόμενες νέες ρυθμίσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σχετικά με την επιμήκυνση του χρόνου για συνταξιοδότηση. Όπως έχουμε αναφέρει η ταξιδιωτική τάση των ηλικιών 55-59, 60-64, 65,69 είναι αρκετά υψηλή σχετικά με τις άλλες κατηγορίες πληθυσμού και σε αυτό έχει συμβάλει και η συνταξιοδότηση στα 65 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρξουν δυσμενείς συνέπειες για τον τουρισμό των ηλικιωμένων αν ληφθούν αποφάσεις επιμήκυνσης του χρόνου συνταξιοδότησης.

6.2.7 Προτάσεις σχετικά με τα κενά του νόμου 2601/1998 *

Ο αναπτυξιακός νόμος δεν προσφέρει καμία επιδότηση ή άλλου είδους επιχορήγηση στις ιδιωτικές επενδυτικές δαπάνες κατασκευής ενός Θεματικού Πάρκου, ή ενός πάρκου Αναψυχής ατόμων τρίτης ηλικίας.. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι τα Πάρκα αυτά θα πρέπει να γίνονται με κρατική πρωτοβουλία και μέριμνα, δυστυχώς όμως το κράτος ολιγωρεί και δεν προβαίνει σε καμία ενέργεια κάτι που κάνει την κάλυψη του κενού αυτού επιτακτική. Επίσης ο αναπτυξιακός νόμος αναφέρεται σαφώς σε τουρισμό υγείας και τουρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες, όμως παραβλέπει τα άτομα τρίτης ηλικίας και δεν κάνει σαφή αναφορά σε αυτά. Αν σήμερα ένας επενδυτής θελήσει να κάνει μια επένδυση με αντικείμενο τον τουρισμό ατόμων τρίτης ηλικίας, όπου υπάρχουν ειδικές απαιτήσεις και ιδιαιτερότητες, ίσως ο επενδυτής αυτός να μην μπορέσει να λάβει την απαραίτητη επιχορήγηση για να βοηθήσει το έργο αυτό.

Ακόμη ο νόμος θα πρέπει να ενισχύει τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού περισσότερο από την δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων. Ο εκσυγχρονισμός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τις ιδιαιτερότητες των ατόμων της τρίτης ηλικίας περισσότερο από πριν, καθώς εκτιμάτε ότι το ρεύμα των τουριστών τρίτης ηλικίας θα αυξάνεται.

* Βλέπε παράρτημα 1

6.2.8. Προτάσεις για την συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

Ο ΕΟΤ σε συνεργασία με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και τους Tour Operators του εξωτερικού, πρέπει να αναμορφώσει το πρόγραμμα προώθησης και διαφήμισης του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στις απαιτήσεις των ατόμων τρίτης ηλικίας.

Ακόμη ο ΕΟΤ σε συνεργασία με τα Υπουργεία Μεταφορών και Πρόνοιας αλλά και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος να εισηγηθεί την δημιουργία κέντρων υγείας και βελτίωση των οδικών μεταφορών σε περιοχές που είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη του τουρισμού ατόμων τρίτης ηλικίας και ιδιαίτερα του τουρισμού πόλεων. Επίσης να συμβάλουν στην επιμόρφωση των οδηγών ταξί ώστε αυτοί να εξυπηρετούν τους τουρίστες με ευγένεια, συνέπεια και κατανόηση.

Ο ΕΟΤ με την στήριξη του Υπουργείου Ανάπτυξης, να συνδράμει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να αναδιαρθρώσουν την υποδομή τους κατά τρόπο να γίνουν ικανές οι μονάδες αυτές να προσφέρουν τις αναγκαίες για άτομα τρίτης ηλικίας, υπηρεσίες άθληση και αναψυχής.

Ο ΕΟΤ σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού, το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, να προωθήσει την αναβάθμιση του ελληνικού μουσειακού χώρου, να επιμεληθεί την διασύνδεση των ιστορικών χώρων και των Μουσείων με εκδηλώσεις αναφερόμενες τόσο στο περιεχόμενο των στοιχείων αυτών όσο και με δράσεις που εντάσσονται στο χώρο των λαϊκών εκδηλώσεων.

Ο ΕΟΤ σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία και φορείς να προωθήσει την δημιουργία συμπλεγμάτων θεματικών πάρκων επιστημονικού, ιστορικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος με πάρκα αναψυχής για τουρίστες τρίτης ηλικίας και όχι μόνο.

Τέλος ο ΕΟΤ σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς να προωθήσει την δημιουργία μιας Τράπεζας Πληροφοριών σε τουλάχιστον τρεις ξένες γλώσσες, όπου ο τουρίστας μέσα από το διαδύκτιο θα έχει την δυνατότητα να αποκτά πληροφόρηση τουλάχιστον για διαθέσιμα καταλύματα, τιμές, δρομολόγια μεταφορικών μέσων και διαθέσιμες σε ώρα ανάγκης, ιατρικές υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

7.1. Έννοια και στόχοι του αγροτουρισμού

Ο Αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, η οποία έχει ως στόχους:

- Να συμβάλει ώστε ο επισκέπτης να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού.
- Να φέρει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.
- Να κινητοποιήσει τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Ο σωστά σχεδιασμένος και καλά οργανωμένος αγροτουρισμός έχει καταδειχθεί ότι αποτελεί ένα από τα αποτελεσματικότερα εργαλεία για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση της ταυτότητας ενός τόπου. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι σε αυτής της μορφής την τουριστική ανάπτυξη το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιοχής αποτελούν πλέον τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά που στηρίζονται στην διατήρηση και ανάδειξη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων της.

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, ο αγροτουρισμός αποτελεί τον συνδετικό κρίκο του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα με τον τριτογενή. Δηλαδή της παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της μεταποίησης, με την παροχή υπηρεσιών και τον τουρισμό. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργεί, στηρίζει και τονώνει την τοπική αγορά, παρέχοντας νέες θέσεις εργασίας, ένα συμπληρωματικό εισόδημα στις αγροτικές οικογένειες και συγκρατώντας τον πληθυσμό στην ύπαιθρο.

Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό είναι επιγραμματικά οι παρακάτω:

- Αγροτουριστικά καταλύματα
- Πρατήρια / Εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- Τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Αγροκτήματα
- Επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- Εργαστήρια λαϊκής τέχνης

Τέλος, σε ότι αφορά τον επισκέπτη, ο αγροτουρισμός αποτελεί μία διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση, βασισμένη στην γνωριμία του με την τοπική κουλτούρα, ιστορία και καθημερινότητα. Μια συνολική εμπειρία κατά την οποία ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τον ντόπιο τρόπο ζωής και συνδυάζει την αναψυχή με την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή του για κοινωνικά, ιστορικά, περιβαλλοντικά και άλλα θέματα της εκάστοτε περιοχής.

7.2. Προγράμματα επιχορηγήσεων Αγροτουρισμού

Το Υπουργείο Γεωργίας προωθεί την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδοχή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, εφαρμόζοντας σχετικό πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση.

Οι στόχοι του προγράμματος αγροτουρισμού είναι:

1. Η συμπλήρωση και βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.
2. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
3. Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο της διαμονής του.
4. Η βελτίωση και διάθεση των τοπικών γεωργικών και βιοτεχνικών προϊόντων.

5. Η προστασία του περιβάλλοντος.
6. Η διατήρηση, η προβολή και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τέλος
7. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού που όλο και περισσότερη ζήτηση φαίνεται να έχει στην αγορά του εξωτερικού και του εσωτερικού.

7.3. Ενδεικτικό πρόγραμμα Αγροτουρισμού

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΘΕΩΝΗΣ- ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Το ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΘΕΩΝΗΣ είναι ένα εκπληκτικό Στεμνιτσιώτικο πετρόκτιστο αρχοντικό, χτισμένο το 1850 από Λαγκαδιανούς μαστόρους. Η μεγάλη αυλή-κήπος δεσπόζει στο κέντρο του οικισμού, πάνω από το φαράγγι που κυλούσε παλιότερα ο Λάδωνας. Το αρχοντικό ανήκε στην οικογένεια Οικονομοπούλου, που εγκαταστάθηκε στην περιοχή στα μέσα του 19ου αιώνα. Το σπίτι συντηρούσε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 90 η θεία Θεώνη η οποία το διατήρησε «λες και φυλούσε Θερμοπύλες». Με τη βοήθεια του LEADER II το σπίτι αναπαλαιώθηκε και αυτή την στιγμή φιλοξενεί επιλεκτικούς ταξιδιώτες που απολαμβάνουν την σπιτική φιλοξενία που προσφέρει η κυρία Κρουσταλλία, η οποία διαχειρίζεται το σπίτι.

Στον παραδοσιακό ξενώνα της Θεώνης υπάρχουν 6 δωμάτια με τουαλέτα και ντους. Υπάρχουν 2 δίκλινα, 3 τρίκλινα (το ένα με τζάκι) και ένα τετράκλινο δωμάτιο. Όλα τα δωμάτια έχουν κεντρική θέρμανση. Στο κατώι του σπιτιού σερβίρεται πλούσιο πρωινό με τοπικές γεύσεις και σπιτικές μαρμελάδες. Υπάρχει αυλόγυρος έξω από το σπίτι.

Το χωριό, η Δήμητρα Γορτυνίας είναι ένα χωριό αποκάλυψη της ορεινής Αρκαδίας κοντά στο Λάδωνα και μάλιστα σε κομβικό σημείο, ανάμεσα στα χωριά του Μαίναλου και του Χελμού.

Δραστηριότητες στην περιοχή:

Ο ξενώνας αποτελεί μια πολύ καλή βάση για δραστηριότητες στον Λάδωνα που μάλιστα με τα ειδικά προγράμματα της ανταποκρίνονται από τις ηλικίες των 7 χρόνων, μέχρι όσο αντέχετε. Ο Λάδωνας στα όρια Αρκαδίας και Αχαΐας είναι ένας από τους ωραιότερους ποταμούς της Πελοποννήσου, με τα νερά του να σχηματίζουν την εντυπωσιακή λίμνη

των 6.000 στρ. Τα νερά του κατακυλώντας από τις πλαγίες του Χελμού στην καρδιά της ορεινής Αχαΐας, διασχίζουν την δυτική Αρκαδία κι ενώνονται με τις πηγές του Αλφειού στα σύνορα με την Ηλεία. Με μήκος που ξεπερνά τα 60 χλμ θεωρείται η νέα τάση για τους ανθρώπους που ασχολούνται με εναλλακτικά σπορ και μάλιστα αν και θεωρείται ο πιο δύσκολος στην Ελλάδα. Με βάση το Σπίτι της Θεωνής, μπορείτε να συμμετέχετε προγράμματα kayak, rafting, canyoning, ή ιππασίας, mountain bike, jeep, τοξοβολίας και προσανατολισμού βουνού.

ΠΥΡΓΟΣ ΞΕΝΙΟΥ - ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ

Ο πύργος Ξενιού κτίστηκε το 1850 από τον σταφιδέμπορο της Πάτρας Κωνσταντίνο Κουκουζή και ήταν για την εποχή του, μια πολυτελής και φιλόδοξη κατασκευή. Οι εσωτερικοί του τοίχοι και πολλά ταβάνια είναι ζωγραφισμένα στο χέρι από ειδικευμένους καλλιτέχνες και γοητεύουν τους φιλοξενούμενους του πύργου με άρωμα άλλης εποχής.

Αποτελείται από 7 δωμάτια, 2 σουίτες τετράκλινες, 2 τετράκλινα διαμερίσματα, 1 τρίκλινο και 2 τρίκλινα δωμάτια. Υπάρχει κεντρική θέρμανση στο κτίριο, ενώ στα δωμάτια αντί τηλεοράσεως θα βρείτε cd players. Επίσης στον ξενώνα θα βρείτε δανειστική βιβλιοθήκη και δισκοθήκη.

Ένας θόλος που στηρίζεται πάνω στο βράχο των θεμελίων του πύργου και ήταν παλιά το κελάρι του σταφιδέμπορα, έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε να μπορείτε να απολαύσετε σ' έναν ιδιαίτερης αισθητικής χώρο, το πρωινό σας. Ζεστός αρωματικός καφές, σπιτικά κουλουράκια, κέικ, πίττες, χειροποίητες μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού από τα χέρια της μαμάς Φανής, ικανοποιούν και τους πιο απαιτητικούς πελάτες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ

Μετά από ένα καλό πρωινό, ετοιμαστείτε για εξερεύνηση της ορεινής Αρκαδίας. Το φαράγγι του Λούσιου με τη νέα και παλαιά μονή Φιλοσόφου-Κρυφό Σχολειό και τη μονή Προδρόμου, κρύβει ευχάριστες εκπλήξεις σε όσους αποφασίσουν να το επισκεφτούν. Ο ναός του Ασκληπιού και τα τείχη της αρχαίας Γόρτυνας θα σας ταξιδέψουν πίσω στο χρόνο.

Οι οικοδεσπότες του πύργου Ξενιού, Γιώτα και Μανόλης, με πολυετή εμπειρία στον εναλλακτικό τουρισμό, θα σας βοηθήσουν με πληροφορίες ή θα οργανώσουν για σας rafting, jeep safari, πεζοπορίες ή μια βόλτα στο ποτάμι με άλογα.

Ξεκινώντας μ' ένα περίπατο στο χωριό, μπορείτε να επισκεφτείτε την βιβλιοθήκη, το εκκλησιαστικό μουσείο (άλλοτε κατοικία του πατριάρχη Γρηγορίου του Ε'), το σπίτι του Παλαιών Πατρών Γερμανού και να καταλήξετε περπατώντας ή με το αυτοκίνητο στο μουσείο Υδροκίνησης (1,5 χλμ από το κέντρο του χωριού).

Μια άλλη περιήγηση με το αυτοκίνητο είναι η διαδρομή, Δημητσάνα - Στεμνίτσα - Χρυσοβίτσι - Λιμποβίτσι όπου και το σπίτι του Κολοκοτρώνη, Ελάτη - Πυργάκι , χωριά μέσα στα έλατα του Μαινάλου, Βυτίνα, στάση για γαλακτομπούρεκο στην πλατεία, Λαγκάδια, για καφέ με θέα τη χαράδρα και επιστροφή. Σ' αυτά τα χωριά μπορείτε να ψωνίσετε τοπικά προϊόντα όπως μέλι, χυλοπίτες, τυροκομικά, γλυκά κ.α. Για τους ρομαντικούς του παλιού καιρού, μια απογευματινή βόλτα για τσίπουρο στη Ζάτουνα, στο καφενείο - μουσείο του μάρμπα Νικήτα, θα σας πείσει.

Άλλη μια όμορφη εκδρομή είναι η επίσκεψη του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσεις μέσω Καρύταινας - Ανδρίτσαινας. Επισκεφτείτε το κάστρο της Καρύταινας καθώς και το όμορφο παλιό πετρόκτιστο γεφύρι της, πάνω από τον Αλφειό. Για τους λάτρεις της φύσης και του περπατήματος αυτή η εκδρομή μπορεί να συνδυαστεί με ένα καταπληκτικό river trekking στη Νέδα. Μετά τις Βάσσεις και κάτω από την αρχαία Φιγαλία τρέχει τα κρύα και γάργαρα νερά του, το μοναδικό ποτάμι με θηλυκό όνομα. Η Νέδα, ήταν μία από τις τρεις νύμφες που μεγάλωσαν κατά την παράδοση τον Δία. Το περπάτημα αυτό γίνεται μόνο καλοκαιρινούς μήνες, γιατί κατά την διάσχιση του χρειάζεται κολύμπι για λίγα μέτρα σε κάποια του σημεία. Στο τέλος του περπατήματος η Νέδα γίνεται υπόγεια μπαίνοντας σ' ένα σπήλαιο. Λέγεται πως αυτό το σημείο ήταν μια από τις εισόδους του Αδη. Ψηλοί καταρράκτες που χύνουν τα ορμητικά νερά τους σε μικρές γαλάζιες λίμνες, σας περιμένουν για κολύμπι και αποζημιώνουν και τους πιο απαιτητικούς εραστές της φύσης.

Το κλασικό πλέον περπάτημα στο φαράγγι του Λούσιου είναι ένα από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα της Δημητσάνας. Επισκεφτείτε τη νέα μονή Φιλοσόφου, το κρυφό σχολειό, τη μονή του Ιωάννη Προδρόμου, την αρχαία Γόρτυνα περπατώντας μέσα στο φαράγγι δίπλα στο Λούσιο με τα ωραία γεφυράκια, τους παλιούς νερόμυλους και τις απόκρημνες σκήτες πάνω από τα ορμητικά νερά του. Δυόμισι ώρες περπάτημα σε καλό μονοπάτι, μέσα σε οργιώδη βλάστηση, θα σας μείνουν αξέχαστες.

Σε όσους αρέσουν τα ηλιοβασιλέματα υπάρχει η Παλούμπα. Στο καφενείο του Γιώργου που σεβίρει και φαγητό στην πλατεία του χωριού, μπαλκόνι πάνω από την κοιλάδα του Αλφειού που το αγνάμι του φτάνει μέχρι την αρχαία Ολυμπία. Σημείο που προσφέρει μοναδικό ηλιοβασίλεμα, με τον ήλιο να βυθίζεται στο Ιόνιο πέλαγος, πίσω από τη Ζάκυνθο.

Για τους λάτρεις του κρασιού υπάρχουν πάντα "οι δρόμοι του κρασιού" της Μαντινείας. Μπορείτε να επισκεφτείτε κτήματα με βιολογικές καλλιέργειες και να δοκιμάσετε υπέροχα φρουτώδη κρασιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

8.1. Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών, κυρίως τρίτης ηλικίας οι οποίοι έχουν ανεπτυγμένο σε μεγαλύτερο βαθμό το θρησκευτικό αίσθημα. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, στις πόλεις και στα χωριά, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με την θρησκευτική λατρεία.

Η μετακίνηση για λόγους θρησκευτικούς συνεχίζει να υπόσχεται στον ταξιδιώτη κάτι πολυτιμότερο από τη γνώριμία ενός ξένου τόπου, έναν ελκυστικό συνδυασμό του τερπνού μετά του ωφελίμου. Εξάλλου, κατά πολλούς, η γέννηση του σύγχρονου τουρισμού οφείλει πολλά στην παράδοση του λατρευτικού ταξιδιού. Τέσσερις αιώνες αργότερα, η εκμηδένιση των αποστάσεων έχει μετατρέψει το επικίνδυνο ταξίδι σε ανώδυνη μετακίνηση.

Η Παναγία της Τήνου, τα λείψανα του Αγίου Σπυρίδωνα στην Κέρκυρα, του Αγίου Γεράσιμου στην Κεφαλονιά και του Αγίου Διονυσίου στη Ζάκυνθο, αποτελούν μερικά από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα για τους ορθοδόξους. Δεν χρειάζεται να περιμένουμε το Πάσχα για να αντιληφθούμε ότι και στη χώρα μας, όπως σ' όλο τον κόσμο, ο προσκυνητής αποτελεί έναν ειδικό στόχο της τουριστικής βιομηχανίας. Αργή αλλά σταθερή ανάπτυξη παρουσιάζει ο θρησκευτικός τουρισμός. Με κέντρο τις Μητροπόλεις, τις μεγάλες ενορίες της πρωτεύουσας αλλά και διάφορες θρησκευτικές οργανώσεις, διοργανώνονται επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, είτε με αφορμή κάποια θρησκευτική εορτή, εκδήλωση ή τελετή, είτε όχι. Μόνο στο εσωτερικό της χώρας διακινούνται, προς τα πάσης φύσεως Μοναστήρια, περισσότερα από 300.000 άτομα, κάθε χρόνο.

8.2 Διάκριση τουριστικών θρησκευτικών αξιοθέατων

Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο, θρησκευτικοί χώροι ή θρησκευτικού περιεχομένου εκδηλώσεις να έχουν αποβάλλει το πνευματικό στοιχείο του προσκυνήματος και να λειτουργούν απλά και μόνο ως πολιτισμικοί χώροι και ως χώροι για πολιτιστικές εκδηλώσεις. Έτσι το θρησκευτικό στοιχείο απομονώνεται από κάθε εκδήλωση πίστης και καθίσταται για τον οποιονδήποτε επισκέπτη, ανεξαρτήτως θρησκείας, πολιτισμικό αξιοθέατο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται τουριστικό ρεύμα που βασίζεται στη θρησκεία ως στοιχείο πολιτισμού και εντάσσεται στον πολιτιστικό τουρισμό. Τέτοιου είδους πολιτισμικά αξιοθέατα είναι:

A) κτίσματα που έχουν χάσει τη θρησκευτική τους λειτουργία δηλαδή θα λέγαμε ότι είναι θρησκευτικώς ανενεργά ή «ενεργοποιούνται» σε ειδικές ημέρες, οπότε και η πρόσβαση στους τουρίστες την περίοδο αυτή είναι περιορισμένη (π.χ. το Αβαείο του Westminster, η Παναγία των Παρισίων, ο Καθεδρικός Ναός του Αγίου Παύλου, ο Άγιος Πέτρος στη Ρώμη κ.λπ.)

B) κτίρια που έχουν ιστορικό – θρησκευτικό ή αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον ή βρίσκονται σε ειδυλλιακό τοπίο που προσελκύουν τουρίστες (π.χ. η Παναγία της Chartres, το Mont Saint Michel όπου η ονομαστή μονή βρίσκεται σ' ένα νησί, που συνδέεται με μια λωρίδα γης με την ξηρά, γύρω από το οποίο παρατηρείται ένα από τα σημαντικότερα και θεαματικότερα παλιρροϊκά φαινόμενα, η Παναγία των Παρισίων κ.λπ.).

Γ) κτίρια με θρησκευτικό χαρακτήρα όπως μοναστήρια, ασκητήρια, θρησκευτικές σχολές, βιβλιοθήκες κ.λπ. όπου μπορούν οι επισκέπτες να διαμείνουν ή να παρακολουθήσουν διαλέξεις ή να πραγματοποιήσουν έρευνα.

Δ) κτίρια που χρησιμοποιούνται ως μουσεία ή εκθεσιακοί χώροι όπου εκτίθενται θρησκευτικά αντικείμενα.

E) εορταστικές εκδηλώσεις / φεστιβάλ με θρησκευτικές αναφορές .

Στ) συνέδρια με θρησκευτικό περιεχόμενο

Z) τελετές που δεν αφορούν τη θρησκεία του επισκέπτη αλλά προσελκύουν το ενδιαφέρον του π.χ. θρησκευτικοί χοροί στη Χαβάη και στην Ινδονησία ή τελετές Βουντού στη Ταϊτή) λόγω του «τοπικού χρώματος» και λόγω της διατήρησης «παλαιών τελετουργιών» (π.χ. η

Semana Santa στην Ισπανία) θρησκευτικοί χοροί στη Χαβάη, στο νησί Μπαλί της Ινδονησίας κ.λπ.

Όλα τα παραπάνω συνδράμουν στη δημιουργία τουριστικού ρεύματος προς τα θρησκευτικά αξιοθέατα. Είναι μια μορφή πολιτιστικού τουρισμού που δεν έχει σχέση με το προσκύνημα στο οποίο ουσιώδες στοιχείο είναι η εκδήλωση πίστης σε συνθήκες κατάνυξης και εγκράτειας.

8.3 Η οικονομική διάσταση του φαινομένου του «θρησκευτικού τουρισμού»

Το έντονο ενδιαφέρον για τον «θρησκευτικό» τουρισμό και τις δυνατότητες ανάπτυξής του έχει αρχίσει να απασχολεί έντονα (Λύτρας, 2001: 17) τις εθνικές τουριστικές πολιτικές και τους καθ' ύλη αρμόδιους φορείς διεθνώς, όπως η UNESCO, η Ευρωπαϊκή Ένωση, κ.λπ. Πολλά κράτη αντιλαμβάνονται τη σημασία που έχει η τουριστική αυτή μετακίνηση για την οικονομία τους, προβάλλουν, τον παραδοσιακό εορτασμό διαφόρων θρησκευτικών εκδηλώσεων π.χ. Χριστούγεννα στη Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, ή τις ημέρες του Πάσχα ή του Corpus Cristi ή τις γιορτές της Παναγίας (15 Αυγούστου ή 8 Σεπτεμβρίου). Στις περιπτώσεις αυτές βέβαια υπάρχει ο κίνδυνος της εμπορευματοποίησης των θρησκευτικών συμβάντων και συχνά τα θρησκευτικά δρώμενα χάνουν τη θρησκευτική τους σημασία λόγω του τουρισμού, διότι ακόμα και όταν πραγματοποιούνται αυθεντικά δεν προκαλούν την απαιτούμενη θρησκευτική κατάνυξη στους θεατές/τουρίστες, ούτε όμως και στον τοπικό πληθυσμό. Όλα αυτά τα ρεύματα έχουν καθαρά τουριστικό χαρακτήρα, όσον αφορά το ταξίδι, την υποδοχή, τις υπηρεσίες και το εμπόριο που διενεργείται στους χώρους υποδοχής και διαμονής των πιστών. Όπως ήδη αναφέρθηκε σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει μία σύνδεση του θρησκευτικού και του πολιτιστικού / καλλιτεχνικού / ιστορικού / φυσικού στοιχείου, π.χ. Μον Σεν Μισέλ, Βατικανό, Βαπτιστήριο της Φλωρεντίας, τα Μετέωρα, που δύσκολα διαχωρίζονται. Η αξιοποίηση όμως της προσκυνηματικής κίνησης είναι καθαρά οικονομική για τη χώρα / περιοχή υποδοχής και τα οφέλη είναι πολλαπλασιαστικά. Από τις χιλιάδες πιστούς που επισκέπτονται κατ' έτος τους ιερούς τόπους συντηρείται ένας μεγάλος αριθμός επαγγελματιών, όπως τουριστικοί πράκτορες, αεροπορικές εταιρείες, ξενοδόχοι, μικροπωλητές αντιγράφων ιερών αντικειμένων (εικόνες, κεριά, κομποσκοίνια, αγαλματάκια, κ.λπ.), και άλλα άτομα που εξυπηρετούν ποικιλοτρόπως τις ανάγκες των πιστών. Παράλληλα προκαλούνται συχνά ασφυκτικές πιέσεις στην υποδομή των χωρών

υποδοχής (εγκαταστάσεις εστίασης, αναψυχής, δίκτυα μεταφορών, επιχειρήσεις, κ.λπ.), που δοκιμάζονται από τους χιλιάδες πιστούς που συρρέουν στους ιερούς τόπους, με αποτέλεσμα η χώρα / πόλη υποδοχής να μεριμνά για τη βελτίωση της υποδομής, των μεταφορικών της δικτύων, των εγκαταστάσεων. Έργα που ευνοούν μακροπρόθεσμα και τον ντόπιο πληθυσμό.

8.4. Ενδεικτικό πρόγραμμα-εκδρομή θρησκευτικού τουρισμού (Στα βήματα του Απόστολου Παύλου στην Ελλάδα)

Ημέρα 1^η

Άφιξη στην Αθήνα και μεταφορά στο ξενοδοχείο. Ελεύθερη ημέρα, δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 2^η

Το πρωί επίσκεψη στην Αθήνα. Περιήγηση στην Ακρόπολη όπου μπορείτε να δείτε τον Παρθενώνα και τις Καρυάτιδες. Πεζοπορία στον κοντινό λόφο του Αρεοπαγίτη όπου ο Απόστολος Παύλος κήρυττε τον λόγο του. Συνεχίζουμε με αξιοθέατα της μοντέρνας Αθήνας : περνάμε από το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, την Βουλή των Ελλήνων, το Παναθηναϊκό στάδιο, τις στήλες του Ολυμπίου Διός και την Εθνική Βιβλιοθήκη. Το απόγευμα επιστροφή στο ξενοδοχείο. Προαιρετική επίσκεψη στην Αγγλικανική εκκλησία της Αθήνας. Δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 3^η

ΑΘΗΝΑ- ΚΟΡΙΝΘΟΣ- ΑΘΗΝΑ

Από Αθήνα κατευθυνόμαστε προς την Αρχαία Κόρινθο, στον Ισθμό πραγματοποιείτε ολιγόλεπτη στάση όπου μπορείτε να βγάλετε αναμνηστικές φωτογραφίες. Η Αρχαία Κόρινθος ήταν η πόλη στην οποία ο Απόστολος Παύλος ήρθε, δούλεψε και ίδρυσε μια μεγάλη εκκλησία και έστειλε δύο επιστολές οι οποίες αποτελούν μέρος της καινής διαθήκης. Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό μουσείο και το απόγευμα επιστροφή στην Αθήνα. Δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 4^η

ΑΘΗΝΑ- ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αναχωρούμε από Αθήνα και κατευθυνόμαστε προς Θεσσαλονίκη, με μια μικρή στάση στις Θερμοπύλες όπου βλέπουμε το άγαλμα του Λεωνίδα. Συνεχίζουμε προς Θεσσαλονίκη, άφιξη στο ξενοδοχείο αργά το απόγευμα. Δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 5^η

ΦΙΛΙΠΠΟΙ- ΚΑΒΑΛΑ- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Επίσκεψη στην πόλη των Φιλίππων όπου ο Απόστολος Παύλος ίδρυσε την πρώτη εκκλησία της Ευρώπης. Εδώ επίσης μπορούμε να δούμε τον ποταμό όπου η Λύδια βαπτίσθηκε καθώς και την αρχαία φυλακή όπου κρατήθηκε ο Απόστολος Παύλος. Κατά την επιστροφή μας στη Θεσσαλονίκη περνάμε από την όμορφη Καβάλα. Δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 6^η

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ – ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ – ΑΘΗΝΑ

Επιστροφή στην Αθήνα, σταματάμε στην Βέροια όπου ο Απόστολος Παύλος όπως συνήθιζε όταν έφτασε στην πόλη πήγε στην συναγωγή και κήρυξε τον λόγο του Θεού. Συνεχίζουμε προς Αθήνα περνώντας από τις πόλεις της Κατερίνης, της Λάρισας και της Λαμίας. Αργά το απόγευμα φτάνουμε στο ξενοδοχείο στην Αθήνα. Δείπνο και διανυκτέρευση στο ξενοδοχείο.

Ημέρα 7^η

Μετά το πρωινό μεταφορά στο αεροδρόμιο και αναχώρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

9.1. Εισαγωγή

Το πρόγραμμα Κοινωνικού Τουρισμού που παρέχεται συνεχώς από το 1983, είναι μια από τις παλαιότερες και πιο επιτυχημένες δράσεις το Οργανισμού Εργατικής Εστίας. Κάθε χρόνο, οι δικαιούχοι του έχουν την ευκαιρία να κάνουν διακοπές επιλέγοντας ένα από τα 1500 περίπου τουριστικά καταλύματα σε όλη τη χώρα που έχουν συμβληθεί με την Εργατική Εστία (ξενοδοχεία, αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, παραδοσιακοί οικισμοί, κάμπινγκ κ.α.). Το πρόγραμμα παρέχει πρωινό, μεσημεριανό και διανυκτέρευση για επτά ημέρες, με συμβολική οικονομική συμμετοχή των δικαιούχων.

Χάρη στον κοινωνικό τουρισμό οι διακοπές γίνονται αγαθό για όλους, ιδίως για τους χαμηλόμισθους, τους συνταξιούχους και τους επιδοτούμενους ανέργους.

Συνολικά, κάθε χρόνο 320.000 κοινωνικοί τουρίστες αποκτούν τη δυνατότητα να χαρούν μια ανάπαυλα ξεγνοιασιάς και να γνωρίσουν την Ελλάδα.

9.2. Στόχοι του ΟΕΕ

Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας προχωρά δυναμικά σε μια νέα πορεία συμπόρευσης με τους ανθρώπους του μόχθου με σκοπό:

Την πνευματική και πολιτιστική ανέλιξη

Την ποιοτική ψυχαγωγία των εργαζομένων

Την παραγωγή πνευματικών αγαθών

Τη δημιουργία πολιτιστικών γεγονότων

Τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών μονάδων σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς και τις τεχνολογικές εξελίξεις.

Την αρτιότερη οργάνωση τουριστικών και εκδρομικών προγραμμάτων .

Την ελεύθερη επιλογή 7ήμερων διακοπών (Κοινωνικός Τουρισμός).

Η Εργατική Εστία διαθέτει ποσοστό μέχρι 25% των πόρων της για την κάλυψη δαπανών των δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων οργανώσεων (Ν.2224/94).

Η εγγεγραμμένη πίστωση στον προϋπολογισμό για το 2005 ανέρχεται σε 22.558.736 €

9.3. Στρατηγική Εξέλιξη και Προοπτική

Σήμερα ο Οργανισμός έχοντας συμπληρώσει 45 χρόνια ανελλιπούς λειτουργίας και κοινωνικής προσφοράς, προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της εποχής, ανταποκρίνεται στις ανάγκες τις Ευρωπαϊκής κοινωνικής σύγκλισης και συνοχής, διαμορφώνει μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική και φιλοδοξεί να μετεξελιχθεί σε έναν από τους πιο σημαντικούς φορείς άσκησης κοινωνικής πολιτικής στη χώρα.

~~Τα βασικά στοιχεία της στρατηγικής εξέλιξης και προοπτικής του οργανισμού είναι:~~

Ο εκσυγχρονισμός της οργανωτικής και λειτουργικής του δομής, με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας. Στόχος είναι η χρήση ολοκληρωμένων συστημάτων πληροφορικής που θα συνδέουν τις δραστηριότητες όλων των τμημάτων του Οργανισμού, των συναλλασσόμενων φορέων και των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων.

Η διεύρυνση των κοινών των δραστηριοτήτων και παροχών του, με την ενσωμάτωση νέων κατηγοριών ασφαλισμένων ως δυνητικών δικαιούχων (αγρότες, δημόσιοι υπάλληλοι, ναυτικοί, επαγγελματιοβιοτέχνες, έμποροι, κ.α.).

Η θεματική και ποιοτική διεύρυνση των κοινωνικών παροχών και δραστηριοτήτων του, ώστε να προσφέρει περισσότερες υπηρεσίες στους τομείς της μέριμνας, της εκπαίδευσης, της ψυχαγωγίας και της πνευματικής καλλιέργειας των Ελλήνων εργαζομένων.

Η ηλεκτρονική εξυπηρέτηση των σχέσεων του Οργανισμού με τους δικαιούχους του, μέσα από τη δημιουργία ενός Ηλεκτρονικού Δικτύου Μελών και την καθιέρωση Έξυπνης Ηλεκτρονικής Κάρτας.

Η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του, με τη συντήρηση και ανακαίνιση των κτιρίων με ιστορική αρχιτεκτονική αξία, την κατασκευή νέων κτιρίων καθώς και την αγορά νέων ακινήτων για την κάλυψη λειτουργικών στεγαστικών αναγκών.

Η διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου σχέσεων με τους δυνητικούς δικαιούχους και το ευρύ κοινό μέσα από μια ολοκληρωμένη επιστημονική Έρευνα Κοινού που θα επαναλαμβάνεται περιοδικά, καταγράφοντας τις αξιολογικές απόψεις του κοινού για τον οργανισμό και τα προγράμματά του, τις προτάσεις του για τον τρόπο λειτουργίας του, και τις ιδέες του για τον εμπλουτισμό και τη βελτίωσή τους.

Η δημιουργία ενός παγίου συστήματος ανοιχτής και διαρκούς επικοινωνίας με το ειδικό κοινό αλλά και για τους πολίτες γενικότερα, με στόχο την ενίσχυση της εικόνας του και του κοινωνικού προσώπου του οργανισμού, την εξασφάλιση πλήρους, εκλαϊκευμένης και έγκαιρης χρηστικής πληροφόρησης των δικαιούχων, την αποτελεσματικότερη λειτουργία των προγραμμάτων, την προβολή θετικών κοινωνικών προτύπων και την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της κοινωνίας σε θέματα κοινωνικής συνοχής.

Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων, η υιοθέτηση πρωτοβουλιών, η προώθηση ιδεών και η ενίσχυση των δράσεων που αναδεικνύουν αξίες που σηματοδοτούν επιλέξιμες "στάσεις ζωής" για τη σύγχρονη Κοινωνία. Μια τέτοια άμεση πρωτοβουλία του οργανισμού αφορά την προώθηση του Ολυμπιακού Εθελοντισμού, με στόχο την υποστήριξη της Διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004.

9.4. Επενδυτικό πρόγραμμα

Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας διαθέτει και δημιουργεί διαρκώς υλικοτεχνική υποδομή αρκετά σημαντική σ' όλη τη χώρα. Η παρέμβαση του στα πολιτιστικά δρώμενα σε σχέση με τη δημιουργία κτιριακής υποδομής είναι μεγάλη.

Στην κατοχή του Οργανισμού βρίσκονται κτίρια, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα, για τα οποία καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια για τη διάσωση και ανάδειξή τους όχι ως μουσειακούς χώρους αλλά ως ζωντανές λειτουργικές μονάδες.

Το επενδυτικό πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα φιλόδοξο. Τα νέα κτίρια σχεδιάζονται έτσι ώστε να διαθέτουν υποδομή για πολιτιστικές, επιστημονικές, κοινωνικές και επαγγελματικές δραστηριότητες.

Στο πρόγραμμα επενδύσεων για το έτος 2004 περιλαμβάνονται δαπάνες για τη μελέτη και ανέγερση νέων κτιρίων, ριζικές ανακαινίσεις υφιστάμενων κτιρίων, επισκευές, συντηρήσεις κλπ. Προϋπολογιζόμενη δαπάνη 11.000.000 €

9.5. Προϋποθέσεις Χορήγησης Δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού Έτους 2006

Δικαιούνται Δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού έτους 2006:

1) Όσοι δεν έλαβαν Δ.Κ.Τ. ή εισιτήρια για επταήμερες κρουαζιέρες, ή εισιτήρια θερινού εκδρομικού προγράμματος το έτος 2005 (εκτός από τους πολύτεκνους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τις άγαμες μητέρες που δικαιούνται Δελτίων ανεξάρτητα αν έλαβαν το 2005)

2) Όσοι δεν θα λάβουν άλλη παροχή κατά το έτος 2006
Δικαιούχοι Δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού Έτους 2006

α) Οι εργαζόμενοι που καταβάλλουν εισφορές υπέρ του Οργανισμού Εργατικής Εστίας και έχουν πραγματοποιήσει εκατό (100) ημέρες εργασίας ή 50 ημέρες επιδοτούμενης ανεργίας μέσα στο έτος 2005.

β) Οι συνταξιούχοι ως εξής:

- Όσοι συνταξιοδοτήθηκαν από φορέα στη διάρκεια ασφάλισης του οποίου και μέχρι τη συνταξιοδότησή τους κατέλαβαν εισφορές υπέρ του Ο.Ε.Ε.
- Όσοι έχουν πραγματοποιήσει τουλάχιστον 4.500 ημέρες εργασίας στον κλάδο ασφάλισης κατά του κινδύνου της ανεργίας σε προηγούμενο της - συνταξιοδότησής τους- φορέα.

γ) Προστατευόμενα μέλη (παιδιά) των δικαιούχων, όπως προκύπτει από το βιβλιάριο ασφαλιστικού φορέα, δικαιούνται της παροχής από πέντε (5) ετών (έτος γέννησης 2001) μέχρι τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους (έτος γέννησης 1988) ή του 24ου (έτος γέννησης 1982) εφ' όσον είναι άνεργα ή του 26ου (έτος γέννησης 1980) εφ' όσον σπουδάζουν σε οποιαδήποτε Δημόσια Σχολή.

δ) άτομα με ειδικές ανάγκες με ποσοστό αναπηρίας ίσο ή μεγαλύτερο του 67%.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες δικαιούνται Δελτίων και για τον συνοδό τους μόνο στη περίπτωση που η αναπηρία είναι άνω του 67% και εφόσον η αναγκαιότητα συνοδείας προκύπτει από σχετικά παραστατικά (βεβαίωση Υγειονομικής επιτροπής του ΙΚΑ ή άλλου ασφαλιστικού φορέα, κάρτα συνοδού).

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες που καταβάλουν (ως εργαζόμενο) ή κατέβαλαν (στην περίπτωση των συνταξιούχων) εισφορές υπέρ του ΟΕΕ δικαιούνται για τα προστατευόμενα μέλη τους Δελτία έτους

2006, μόνο εφόσον δεν έλαβαν το έτος 2005.(τα προστατευόμενα μέλη τους)

9.6. Δικαιολογητικά για την παραλαβή των δελτίων κοινωνικού τουρισμού έτους 2006 για τους συνταξιούχους

- α) Αστυνομική ταυτότητα άμεσα ασφαλισμένου και όσον εκ των προστατευόμενων μελών έχουν.
- β) Ατομικό και οικογενειακό βιβλιάριο ασθένειας θεωρημένο για το έτος 2006.
- γ) Αρχική απόφαση σύνταξης ή βεβαίωσης από τον συνταξιοδοτικό φορέα.
- δ) Πρωτότυπο και αντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος εφορίας έτους 2006.

9.7. Οργανωμένες εκδρομές

Ο ΟΕΕ με ιδιαίτερη ευαισθησία ξεναγεί τους δικαιούχους του στις ομορφιές της πατρίδας μας με χειμωνιάτικες, ανοιξιάτικες και καλοκαιρινές οργανωμένες εκδρομές σε περιοχές μοναδικής φυσικής ομορφιάς, τουριστικού, ιστορικού, πολιτιστικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Στις οργανωμένες του εκδρομές, ο ΟΕΕ παρέχει δωρεάν στους δικαιούχους του:

- ♦ μεταφορά με πλοία και ολοκαίνουρια κλιματιζόμενα πούλμαν
- ♦ διαμονή με πρωινό σε ξενοδοχεία επιλεγμένα με πολύ μεράκι και φροντίδα
- ♦ ξενάγηση σε αρχαιολογικούς χώρους από επαγγελματίες ξεναγούς
- ♦ συμμετοχή σε μια δραστηριότητα (αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό)

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν εργαζόμενοι και συνταξιούχοι δικαιούχοι του Οργανισμού Εργατικής Εστίας.

Σε όλα τα οργανωμένα εκδρομικά προγράμματα του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενημέρωση του εκδρομέα γύρω από θέματα πολιτισμού, περιβάλλοντος, ηθών - εθίμων κάθε περιοχής, με ξεναγήσεις.

Ο οργανωμένος τουρισμός δίνει μια ώθηση στον εσωτερικό τουρισμό, αφού ικανός αριθμός εκδρομέων για μεγάλο διάστημα ενισχύει τις

ξενοδοχειακές μονάδες, την τοπική οικονομία και επιμηκύνει την τουριστική περίοδο.

Η χορήγηση των εισιτηρίων γίνεται απευθείας στον δικαιούχο ή σε προστατευμένο μέλος της οικογενείας του.

Κάθε δικαιούχος που έχει προστατευόμενα μέλη, δικαιούται για μια από τις εκδρομές, για όλα τα μέλη που είναι άνω των 6 ετών, εφόσον αποδεικνύεται η προστασία από το οικογενειακό βιβλιάριο και ένα για τον ίδιο.

Δικαιούχος που δεν έχει προστατευόμενα μέλη δικαιούται ένα εισιτήριο για μια εκδρομή

Τα εισιτήρια είναι αυστηρά προσωπικά και σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η επιβίβαση στα λεωφορεία σε συγγενικά πρόσωπα και τρίτους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ – ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΘΑΛΑΣΣΟΘΕΡΑΠΕΙΑ – ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ

10.1.1. Σύντομη περιγραφή-ορισμός

Θαλασσοθεραπεία είναι μια θεραπευτική μέθοδος της οποίας το αντικείμενο στρέφεται γύρω από τα οφέλη των μεταλλικών στοιχείων της θάλασσας και πώς αυτά χρησιμοποιούνται προκειμένου να θεραπευτούν καταστάσεις τόσο παθολογικές όσο και αισθητικές.

10.1.2. Ενδείξεις

Η σύγχρονη θαλασσοθεραπεία βοηθά στην αντιμετώπιση και θεραπεία των σύγχρονων "ασθενειών" του άγχους, της υπερκόπωσης, της κακής διατροφής, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ήπιας κατάθλιψης. Η θαλασσοθεραπεία χρησιμοποιείται επίσης σε περιπτώσεις αρθρίτιδας, ρευματισμών, κυκλοφοριακά και αναπνευστικά προβλήματα, τραυματισμούς από σπορ, παχυσαρκία και άλλα πολλά.

Το σύνολο της κούρας που περιλαμβάνει η θαλασσοθεραπεία αλλά και εφαρμογές συγκεκριμένων προϊόντων των οποίων τα συστατικά βασίζονται στα μεταλλικά στοιχεία της θάλασσας έχουν εκπληκτική επίδραση και στο δέρμα με αποτέλεσμα ολοκληρωτική ανανέωση.

10.1.3. Διενέργεια

Η θαλασσοθεραπεία διενεργείται μέσα σε ειδικά διαμορφωμένα κέντρα θαλασσοθεραπείας τα οποία βρίσκονται κοντά σε καθαρή θάλασσα, χρησιμοποιούν καθαρό θαλασσίνο νερό και βρίσκονται υπό την επίβλεψη γιατρών, διαιτολόγων, φυσιοθεραπευτών, αισθητικών και κινησιολόγων.

10.2.1. Ιαματικά λουτρά

Η χώρα μας θεωρείται το μέρος που έχει τις περισσότερες ιαματικές πηγές από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Οι περισσότερες λουτροπόλεις συνδυάζουν ήρεμες διακοπές με καλό κλίμα και μπάνια στις θερμές πηγές με πολλές θεραπευτικές ιδιότητες. Ανάμεσα στις πολλές λουτροπόλεις έχουν ξεχωρίσει μερικές και έχουν μεγάλη τουριστική ανάπτυξη.

Πιστεύουμε ότι με την κατάλληλη τουριστική προβολή στο εξωτερικό, μπορούν όλες αυτές οι πόλεις να αναπτυχθούν τουριστικά, προς όφελος της Εθνικής μας οικονομίας.

10.2.2. Ιαματικές πηγές Ελλάδας

- Λουτρά Τραϊανούπολης, Ν. Έβρου
- Θέρμες, Ν. Ξάνθης
- Λουτρά Ελεύθερων, Ν. Καβάλας
- Νιγρίτα, Ν. Σερρών
- Λαγκαδάς, Ν. Θεσσαλονίκης
- Νέα Απολλωνία, Ν. Θεσσαλονίκης
- Θέρμη, Ν. Θεσσαλονίκης
- Αγ. Παρασκευή, Ν. Χαλκιδικής
- Πικρολίμνη, Ν. Κιλκίς
- Λουτρά Αριδαίας, Ν. Εδέσσης
- Καρίτσα, Ν. Λαρίσης
- Λουτρά Καΐτσης, Ν. Καρδίτσας
- Λουτρά Σμοκόβου, Ν. Καρδίτσας
- Πυρσόγιαννη, Ν. Ιωαννίνων
- Λουτρά Καβασίων, Ν. Ιωαννίνων
- Καμμένα Βούρλα, Ν. Φθιώτιδας
- Θερμοπόλες, Ν. Φθιώτιδας
- Λουτρά Υπάτης, Ν. Φθιώτιδας
- Πλατυστόμιο, Ν. Φθιώτιδας
- Αιδηψός, Ν. Εύβοιας
- Κύμη, Ν. Εύβοιας
- Λουτρά Γιατρών, Ν. Εύβοιας
- Βουλιαγμένη, Ν. Αττικής
- Αίγινα, Ν. Αττικής
- Κυλλήνη, Ν. Ηλείας
- Καϊάφας, Ν. Ηλείας
- Λουτρά Υρμίνης, Ν. Αχαΐας
- Λουτράκι, Ν. Κορινθίας
- Μέθανα, Ν. Αργολίδας
- Βόνιτσα, Ν. Αιτ/νίας
- Λουτρά Αγ. Παρασκευής, Ν. Αιτ/νίας
- Θερμό, Ν. Αιτ/νίας
- Θερμά Σαμοθράκης, Ν. Έβρου
- Άνδρος, Ν. Κυκλάδων
- Κύθνος, Ν. Κυκλάδων
- Κίμωλος, Ν. Κυκλάδων

- Σαντορίνη, Ν. Κυκλάδων
- Καλλιθέα Ρόδου, Ν. Δωδεκανήσου
- Κως, Ν. Δωδεκανήσου
- Νίσσυρος, Ν. Δωδεκανήσου
- Ικαρία, Ν. Σάμου
- Αγιάσματα Χίου, Ν. Χίου
- Παλαιοχώρι, Ν. Λέσβου
- Πολύχνιτος, Ν. Λέσβου
- Σκάλα, Ν. Λέσβου
- Ευφαλού, Ν. Λέσβου
- Λουτρά Θέρμης, Ν. Λέσβου
- Βλυχάδια Καλύμνου, Ν. Δωδεκανήσου
- Θερμών Παρανεστίου, Ν. Δράμας
- Κρηνίδων, Ν. Καβάλας
- Γενησσαίας, Ν. Ξάνθης
- Λουτροχωρίου Σκύδρας, Ν. Πέλλας
- Αμμουδαράς, Ν. Καστοριάς
- Αγραπιδιάς, Ν. Φλώρινας
- Κιβωτού, Ν. Γρεβενών
- Αμάραντου, Ν. Ιωαννίνων
- Πρεβέζης, Ν. Πρέβεζας
- Κόκκινου Νερού, Ν. Λάρισας
- Αγ. Βαρβάρου. Αιτωλοκαρνανίας
- Σουλαντά, Ν. Καρδίτσας
- Λουτρών Ωραιάς Ελένης, Ν. Κορινθίας
- Κόλπου Γέρας, Ν. Λέσβου
- Αγ. Ιωάννου Λισβορίου, Ν. Λέσβου
- Θερμών Λήμνου, Ν. Λέσβου
- Αγιάσου, Ν. Λέσβου
- Αδάμαντος Μήλου, Ν. Κυκλάδων

10.3. Κέντρο Θαλασσοθεραπείας του Porto Carras

Το νέο κέντρο θαλασσοθεραπείας και Spa του Porto Carras, το μεγαλύτερο στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (4700 m²), εφαρμόζει με σύγχρονο τρόπο, τις αρχαιότερες μεθόδους στον τομέα της υγείας και ομορφιάς. Προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα περιποιήσεων και θεραπειών, σκοπεύει στην πλήρη χαλάρωση και περιποίηση τόσο του σώματος όσο και του πνεύματος.

Το κέντρο θαλασσοθεραπείας και Spa διαθέτει:

Ζώνη θαλασσοθεραπείας

- Πισίνα θαλασσινού νερού με 8 διαφορετικά σημεία υδρομασάζ
- Τζακούζι
- Ατομικές υδροπανιέρες ζεστού θαλασσινού νερού
- Πισίνα κινησιοθεραπείας- σε πισίνα ζεστού θαλασσινού νερού
- Ντους ψιλής βροχής
- Υδρο-jet
- Εφαρμογές φυκιών

Spa zone

- Ρωμαϊκά λουτρά
- Σάουνα
- Θερμαινόμενη πισίνα γλυκού νερού
- Περιποιήσεις προσώπου και σώματος
- Αίθουσα V.I.P -σταφυλοθεραπεία, μασάζ με πέτρες
- Χρωμοθεραπεία, αρωματοθεραπεία
- Διαφόρων ειδών μασάζ
- Αίθουσα ανάπαυσης αρνητικού ιονισμού
- Αίθουσα relax

Γυμναστήριο

- Αερόβια άσκησης, βάρη
- Αεροβική γυμναστική σε πισίνα

Κομμωτήριο

Boutique

Μπαρ

Ιατρός

Διαιτολόγος

10.4. Ιαματικά Λουτρά Θέρμης

Τα Ιαματικά Λουτρά Θέρμης βρίσκονται σε απόσταση περίπου 20 χιλ. από τη Θεσσαλονίκη μέσα σε μια πευκόφυτη έκταση πεντακοσίων στρεμμάτων, ιδιοκτησίας Δήμου Θεσσαλονίκης.

Τα Λουτρά της Θέρμης Δήμου Θεσσαλονίκης είναι γνωστά από την αρχαιότητα. Γι' αυτό ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν

οι εγκαταστάσεις των τριών τρούλαιων λουτρών εξαιρετικής αισθητικής, με κεραμοσκεπή μαρμάρινα τμήματα, καθώς επίσης και οι έξι υπαίθριοι μαρμάρινοι ατομικοί λουτήρες.

Σήμερα φημίζονται για τις θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών νερών τους τα οποία ανήκουν στην κατηγορία των χλωρονατριούχων και η θερμοκρασία τους κυμαίνεται από 37,5-38,5 βαθμούς Κελσίου.

Τα ιαματικά λουτρά ενδείκνυνται για ρευματισμούς, αρθριτικά, παθήσεις των περιφερειακών νεύρων και αγγείων, δερματοπάθειες, μετατραυματικές καταστάσεις και γυναικολογικές παθήσεις.

Φέτος, λειτουργούν δύο ομαδικοί λουτήρες των 15 ατόμων, υδροθεραπευτήριο με έντεκα ατομικούς λουτήρες, πλήρως οργανωμένο ιατρείο (ιατρός - νοσηλεύτες - φυσιοθεραπευτές), γραφεία, εστιατόριο - ταβέρνα, κυλικείο και το γραφικό εκκλησάκι που λειτουργεί για τους λουσιμένους κάθε Σάββατο.

Στη διάθεση των λουομένων βρίσκονται και δύο ξενώνες δυναμικότητας 140 κλινών, πρόσφατα ανακαινισμένοι όπου υπάρχει δυνατότητα διανυκτέρευσης ή διαμονής περισσότερων μερών.

Το αντίτιμο του λουτρικού δικαιώματος για τη φετινή λουτρική περίοδο (Ιούλιος- Οκτώβριος)είναι:

7,00 ΕΥΡΩ οι ατομικοί λουτήρες

6,00 ΕΥΡΩ οι ομαδικοί λουτήρες

15,00 ΕΥΡΩ το μονόκλινο δωμάτιο

10,50 ΕΥΡΩ το δίκλινο δωμάτιο

9,00 ΕΥΡΩ το τρίκλινο δωμάτιο

10.5. Ιαματικά λουτρά Αιδηψού

Η μεγάλη προίκα των Λουτρών Αιδηψού είναι οι ιαματικές πηγές τους. Σήμερα υπάρχουν περισσότερες από 80 ιαματικές πηγές που η θερμοκρασία τους κυμαίνεται από 28°C μέχρι 86°C . Εκτός από τα ιδιωτικά υδροθεραπευτήρια που λειτουργούν εντός ή εκτός ξενοδοχείων με τη μορφή κανονικών λουτήρων ή πισίνας, απόκτημα για τη Λουτρόπολη αποτελεί το υδροθεραπευτήριο του Ε. Ο. Τ. το οποίο παρέχει όλες τις δυνατότητες για λουτροθεραπεία με τις σύγχρονες τεχνικές. Πρέπει να τονίσουμε ότι το μεγάλο αυτό συγκρότημα είναι ένα από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα του είδους του στη χώρα μας. Εκτός των κανονικών λουτήρων διαθέτει επίσης και λουτήρες

ειδικών θεραπειών, λουτήρες άκρων, σκοτσέζικο ντους. Η ανοιχτή πισίνα

καλύπτει τις ανάγκες της υδροθεραπείας με χαμηλό κόστος. Το φυσικοθεραπευτήριο με τα όργανα γύμνασης και ηλεκτροθεραπείας βοηθά στην άμεση και δεκτικότερη αντίδραση του οργανισμού στη λουτροθεραπεία. Σημαντικό στολίδι των Λουτρών της Αιδηψού είναι σήμερα το άρτι "ανακαινισθέν εκ βάθρων" ΘΕΡΜΑΙ ΣΥΛΛΑ. Πήρε το όνομά του από το Ρωμαίο κοσμοκατακτητή στρατηγό Σύλλα που παρέμεινε στην πόλη προκειμένου να κάνει λουτροθεραπεία για κάποια ασθένεια των ποδιών του, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Πλούταρχος: "Σύλλας δέ διατρίβοντι περί τὰς Αθήνας, ἀλγῆμα ναρκώδες μετὰ βάρους εἰς τοὺς πόδας ἐνέπεσεν, ὃ φησὶν ὁ Στράβων ποδάγρας ψελλισμὸν. Διαπλεύσας οὖν εἰς Αἰδηψοῦ, ἐχρήτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι, ῥαθυμὸν ἅμα καὶ συνδιημερεύων τοὺς περὶ τοῦ Διονύσου τεχνίτας"

Το κτισμένο πριν από έναν αιώνα πρώτο ξενοδοχειακό συγκρότημα της πόλης μετά από μία μακρόχρονη περίοδο ακμής, άλλαξε πολλούς ιδιοκτήτες και πέρασε αρκετά χρόνια μαρασμού και παρακμής. Στα 1988 χαρακτηρίστηκε μαζί με άλλα κτίρια διατηρητέο και έτσι οι νέοι ιδιοκτήτες του μπόρεσαν, κρατώντας ανέπαφη την εξωτερική του μορφή να κατασκευάσουν ένα μαγευτικό ξενοδοχειακό συγκρότημα υδροθεραπείας και αναζωογόνησης που αμιλλάται των καλύτερων SPA του εξωτερικού.

Η Δημοτική Πλαζ καλύπτει τις ανάγκες όλων όσων θέλουν να συνδυάσουν τη λουτροθεραπεία με το ευεργετικό θαλασσινό νερό.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΙΔΗΨΟΥ

Οι εκθέσεις των ειδικών υδρολόγων γιατρών, αλλά και άλλων επιστημόνων, που έχουν εκδοθεί μετά το 1950 καταλήγουν σε συμπεράσματα, τα οποία είναι κατά ένα μεγάλο ποσοστό ίδια.

Τα ιαματικά νερά της Αιδηψού ενδείκνυνται για τις παρακάτω παθήσεις:

1. Εκφυλιστικές αρθροπάθειες (χρόνιες και παραμορφωτικές καταστάσεις).
2. Ρευματοπάθειες (χρόνιες μορφές ρευματισμών).
3. Σπονδυλοαθρίτιδες (χρόνιες και αγκυλωτικές μορφές).
4. Ριζίτιδες.
5. Οσφυαλγίες.

6. Ισχιαλγίες.
7. Μετατραυματικές δυσμορφίες και αγκυλώσεις.
8. Περιφερικές νευρίτιδες (νευραλγίες-μυαλγίες).
9. Ημικρανίες.
10. Τενοντίτιδες.
11. Χρόνιες γυναικολογικές παθήσεις (σαλπγγίτις, ενδομητρίτις, ωοθηκική ανεπάρκεια, λευκόρροια καθώς και μερικές περιπτώσεις στέρωσης).
12. Αγγειοπάθειες (στην περιφερική κυκλοφορική ανεπάρκεια επιδρά το διοξείδιο του άνθρακα).
13. Παθήσεις του ενδοκρινολογικού κύκλου (επιδρά η αναζωογονητική δράση του Ραδονίου).

ΛΟΥΤΡΑ:

Η δράση των λουτρών είναι αρκετά ισχυρή και δεν πρέπει να γίνονται αυτόβουλα και χωρίς προγραμματισμό, κυρίως δε χωρίς τη συμβουλή του προσωπικού ή κάποιου ειδικού γιατρού (λουτριάτρου). Σε μερικές περιπτώσεις όπως φλεγμονές, εξοιδήσεις αρθρώσεων, πόνους,

ερυθήματα, κεφαλαλγίες, ζάλες, αϋπνίες, κωλικούς κ.ά., τα αποτελέσματα των λουτρών είναι άμεσα και τα συμπτώματα μπορεί να εξαφανιστούν μετά τις πρώτες λούσεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο λουτριάτρος θα καθορίσει τη συνέχιση και τη συχνότητα της λουτροθεραπείας. Οι ιατρικές συμβουλές πρέπει να τηρούνται

αυστηρά, είναι δε πρωταρχικός κανόνας για την πρόοδο της θεραπείας των λουομένων. Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις εμφάνισης πόνων σε διάφορα σημεία του σώματος, κατά τη διάρκεια της λουτροθεραπείας. Ο γνωστός γιατρός Δ. Παπανικολάου, σε μία παλιά του μελέτη γιά τη Λουτρόπολη, αναφέρει τα εξής: "Είναι συνήθως ευοίωνον σημείον αποτελεσματικής ενέργειας των μεταλλικών υδάτων". Θα πρέπει να διευκρινίσουμε πως υπάρχουν παθήσεις για τις οποίες τα λουτρά δεν ενδείκνυνται (άσθμα, πνευμονικό εμφύσημα, οξεία νεφρίτιδα κ.α.)

ΛΑΣΠΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Εκτός από τα συνηθισμένα λουτρά, μπορεί να γίνει χρήση της λάσπης για θεραπευτικούς λόγους. Είναι τα περίφημα λασπόλουτρα, που γίνονται σε ειδικά υδροθεραπευτήρια. Η λάσπη μπορεί να χρησιμοποιηθεί τοπικά με ολική επικάλυψη του σώματος, είτε με επάλειψη των σημείων που υποφέρουν.

ΠΟΣΙΘΕΡΑΠΕΙΑ

Για συμπληρωματική θεραπεία οι ειδικοί συνιστούν την ποσιθεραπεία με νερό των πηγών ποσίμου ύδατος. Το νερό αυτό είναι ευστόμαχο και διουρητικό με χημική σύσταση ίδια με εκείνη των υδάτων του Λουτρακίου. Η Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1930, μετά από έρευνα παρατηρεί ότι τα ύδατα της περιοχής της Αιδηψού, εκτός των άλλων ευεργετικών επιδράσεων επί της ανθρώπινης υγείας, έχουν θεραπευτικές ιδιότητες επί όλων των μορφών της ουλίτιδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με όσα έχουν προαναφερθεί προκύπτουν τα εξής :

Ο παγκόσμιος πληθυσμός μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο, γηράσκει συνεχώς. Η γήρανση των πληθυσμών είναι φαινόμενο πρωτοφανές στην παγκόσμια ιστορία. Πρόκειται για παγκόσμια τάση ενώ έχει σημαντικές συνέπειες για όλες τις πτυχές του βίου των ανθρώπων. Έχει βάθος χρόνου και η συγκέντρωση των ανθρώπων στα μεγαλύτερα ηλικιακά στρώματα στο μέλλον θα αυξάνεται.

Η τουριστική τάση των ατόμων τρίτης ηλικίας είναι ανώτερη από την μέση τάση του συνολικού πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι επενδύοντας στον τουρισμό ατόμων τρίτης ηλικίας μπορούμε να αναμένουμε μεγαλύτερο όφελος.

Η τουριστική ζήτηση των ατόμων τρίτης ηλικίας υποκινείται από παράγοντες που επηρεάζουν την γενικότερη τουριστική ζήτηση. Ορισμένοι όμως παράγοντες και περιορισμοί (διαθέσιμος χρόνος και εισόδημα για τουρισμό) που υπάρχουν στα νεότερα άτομα είναι ευνοϊκότερη στην περίπτωση των ατόμων της τρίτης ηλικίας. Επίσης η επιθυμία για τουρισμό με σκοπό την εμπειρία και την μάθηση είναι μεγαλύτερη στις περασμένες ηλικίες καθώς ο προσδόκιμος χρόνος ζωής μικραίνει.

Οι βασικές ανάγκες και απαιτήσεις των ηλικιωμένων τουριστών διαφέρουν κατά ένα βαθμό από εκείνες των νεότερων ατόμων. Έχουν αναβλημένη τουριστική ζήτηση, θέλουν να επανενεργοποιηθούν, να είναι ασφαλείς κατά το ταξίδι, να είναι ποιοτικό το τουριστικό προϊόν που θα καταναλώσουν, να μελετούν και να συμμετέχουν στα πολιτισμικά δρώμενα της περιοχής που επισκέπτονται.

Η χώρα υποδοχής έχει μεγαλύτερα οφέλη και μικρότερο κοινωνικό κόστος από τους τουρίστες τρίτης ηλικίας, καθώς τα άτομα αυτά δεν μεταδίδουν μολυσματικές νόσους, δεν μεταφέρουν επιβλαβείς συνήθειες και δεν δημιουργούν προβλήματα στην καθημερινή ζωή των ντόπιων κατοίκων. Το εισαγόμενο τμήμα των δαπανών τους είναι μικρότερο των νεότερων και ο πολλαπλασιαστής εισοδήματος των τουριστικών δαπανών είναι μεγαλύτερος. Επίσης συμβάλουν στην μείωση της

εποχικότητας του τουρισμού διότι έχουν την δυνατότητα να ταξιδεύουν συχνότερα.

Οι ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας, κυρίως οι μεσογειακές, διαθέτουν σχεδόν το ίδιο βασικό τουριστικό προϊόν. Σε αντίθεση με την Ελλάδα εφαρμόζουν δυναμική πολιτική για την προώθηση τουριστικών στοιχείων που αφορούν τουρίστες τρίτης ηλικίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

1. **Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας**, Γεώργιος Χ. Κάτσος, ΙΤΕΠ 2004 ΑΘΗΝΑ
2. **TOURISM, TECHNOLOGY AND COMPETITIVE STRATEGIES**, Poon A. Cab International 1993
3. **Θέματα οικονομικής και τουριστικής πολιτικής**, Παυλόπουλος Π. ΙΤΕΠ 2001 ΑΘΗΝΑ
4. **Το φαινόμενο του τουρισμού ατόμων τρίτης ηλικίας και ΑΜΕΑ**, Horwath, JBR Hellas 2003
5. **Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού**
Ιστοσελίδα : www.eot.gr
6. **Υπουργείο Οικονομικών**
Ιστοσελίδα : www.mnec.gr
7. **Περιοδικό XENIOS**
Ιστοσελίδα : www.xeniosmagazine.gr
8. **Ξενοδοχειακό συγκρότημα PORTO CARRAS**
Ιστοσελίδα : www.portocarras.com
9. **Ιαματικά λουτρά Αιδηψού**
Ιστοσελίδα : www.edipsos.net
10. www.traveldailynews.com
11. www.sete.gr
12. www.christian-tours.gr
13. www.gnoto.gr
14. www.marris.com

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Νόμος 2601/1998

Περί

Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική & Περιφερειακή

Ανάπτυξη της Χώρας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρο 1

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα και μέσω αυτών:

Είδη παρεχόμενων ενισχύσεων

Άρθρο 2

Διάκριση των επενδυτικών φορέων καθορισμός του είδους ενίσχυσής τους

1. Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του νόμου αυτού, οι φορείς (εταιρείες ή ατομικοί επιχειρηματίες) της επενδυτικής δραστηριότητας του άρθρου 3 διακρίνονται σε νέους και παλαιούς.
2. Τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο 2 δεν έχουν εφαρμογή προκειμένου:

Άρθρο 3

Υπαγόμενες επιχειρηματικές δραστηριότητες ενισχυόμενες δαπάνες

α. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις που ασκούν τις δραστηριότητες οι οποίες περιλαμβάνονται στο άρθρο 15 του παρόντος νόμου.

β. Επιχειρήσεις που παράγουν ενέργεια, σε μορφή θερμού νερού, ατμού ή παράγουν στερεά καύσιμα από βιομάζα, επιχειρήσεις συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας ή επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρισμού από ήπιες μορφές ενέργειας και ειδικότερα την αιολική, την ηλιακή, την υδροηλεκτρική, τη γεωθερμική και τη βιομάζα. Επιχειρήσεις παραγωγής βιομάζας από φυτά, με σκοπό τη χρήση της ως πρώτης ύλης για την παραγωγή ενέργειας.

γ. Επιχειρήσεις (εργαστήρια) εφαρμοσμένης βιομηχανικής, ενεργειακής, μεταλλευτικής, γεωργικής, κτηνοτροφικής, δασικής και ιχθυοκαλλιεργητικής έρευνας. Επίσης, επιχειρήσεις ανάπτυξης τεχνολογιών και βιομηχανικών σχεδίων.

δ. Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στους τομείς πληροφορικής, τουρισμού, έρευνας, καθώς και τεχνολογικής υποστήριξης βιοτεχνικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων.

ε. Επιχειρήσεις ανάπτυξης λογισμικού.

στ. Επιχειρήσεις (εργαστήρια) παροχής υπηρεσιών ποιότητας.

ζ. Μεταλλευτικές επιχειρήσεις.

η. Επιχειρήσεις εξόρυξης, επεξεργασίας και εν γένει αξιοποίησης βιομηχανικών ορυκτών. Επιχειρήσεις λατόμευσης μαρμάρων υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν εξοπλισμό κοπής και επεξεργασίας.

θ. Οι γεωργικές επιχειρήσεις θερμοκηπιακού τύπου, οι κτηνοτροφικές επιχειρήσεις εσταβλισμένου ή ημισταβλισμένου τύπου, οι επιχειρήσεις επεξεργασίας αναποφλοιώτου ρυζιού, οι γεωργικές επιχειρήσεις νέων καλλιεργιών (αντικατάσταση παλαιών), οι γεωργικές επιχειρήσεις βιολογικής γεωργίας και οι αλιευτικές επιχειρήσεις (υδατοκαλλιέργειες), σύγχρονης τεχνολογίας, όπως καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας.

ι. Αγροτικοί ή αγροτοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί, καθώς και ομάδες παραγωγών ή ενώσεις ομάδων παραγωγών, οι οποίες έχουν συσταθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πραγματοποιούν επενδύσεις σε μηχανικά μέσα σποράς, καλλιέργειας και συγκομιδής αγροτικών προϊόντων.

κ. Επιχειρήσεις που, για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων, τυποποιούν, συσκευάζουν ή και συντηρούν γεωργικά ή κτηνοτροφικά προϊόντα ή προϊόντα αλιείας και ιχθυοτροφίας.

λ. Επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. ή νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ή συνεταιρισμοί που πραγματοποιούν επενδύσεις για την ανέγερση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στο πλαίσιο του πολεοδομικού και χωροταξιακού σχεδιασμού, καθώς και χώρων κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών, κεντρικών αγορών και σφαγείων. Επίσης επενδύσεις των ως άνω φορέων για τη μετασκευή και διαμόρφωση παλαιών βιομηχανοστασίων και λοιπών εγκαταστάσεων ομοίως για χώρους κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών, κεντρικών αγορών και σφαγείων.

μ. Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης δημοσίας χρήσεως σταθμών αυτοκινήτων χωρητικότητας τουλάχιστον ογδόντα (80) θέσεων, μόνο για την ίδρυση των σταθμών αυτών.

ν. Επιχειρήσεις υγρών καυσίμων και υγραερίων, εφόσον πραγματοποιούν επενδύσεις για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αποθήκευσης ή για την προμήθεια εξοπλισμού μεταφοράς υγρών καυσίμων και υγραερίων σε νησιά.

ξ. Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης μέσω μεταφοράς ανθρώπων και εμπορευμάτων σε απομονωμένες, δυσπρόσιτες και απομακρυσμένες από τον κεντρικό κορμό της χώρας περιοχές, που ορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορικής Ναυτιλίας.

ο. Κέντρα κοινής επιχειρηματικής δράσης που μπορούν να ιδρύονται από τρεις (3) τουλάχιστον επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα που απασχολούν η καθεμία μέχρι 120 εργαζόμενους και από μία τουλάχιστον εμπορική επιχείρηση ή επιχείρηση του τομέα μεταφορών ή λοιπών υπηρεσιών. Στα κέντρα αυτά μπορούν να συμμετέχουν Α.Ε.Ι. ή ερευνητικά κέντρα.

π. Εταιρείες Διεθνούς Εμπορίου που ιδρύονται ή λειτουργούν ως ανώνυμες εταιρείες υπό την προϋπόθεση ότι αποκλειστικός σκοπός τους είναι η διενέργεια οικονομικών-εμπορικών δραστηριοτήτων διεθνούς εμπορίου και το μετοχικό τους κεφάλαιο ανέρχεται στο ποσό των τριακοσίων (300) εκατ. δρχ. τουλάχιστον, ολοσχερώς καταβεβλημένο.

ρ. Εμπορικές επιχειρήσεις με αντικείμενο εργασιών την αγορά και πώληση υλικών αγαθών.

σ. Κέντρα αποθεραπείας και αποκατάστασης, όπως αυτά καθορίζονται με το άρθρο 10 του ν. 2072/1992 και επιχειρήσεις με αντικείμενο την παροχή στέγης αυτόνομης διαβίωσης, σε άτομα με ειδικές ανάγκες, σύμφωνα με το άρθρο 30 του ίδιου νόμου.

Γ. Τουριστικές επιχειρήσεις

υ. Ιερές μονές για την ανέγερση και εκσυγχρονισμό ξενώνων ή για τη μετατροπή κτιρίων τους σε ξενώνες, καθώς και για την ανέγερση, επέκταση, εκσυγχρονισμό ή μετατροπή κτιρίων τους σε χώρους κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών.

φ. Τεχνικές εταιρείες μόνο για τον εκσυγχρονισμό τους, μέσω αντικατάστασης των μηχανημάτων τους και του λοιπού εξοπλισμού τους, πλην των μεταφορικών μέσων υλικών και προσωπικού.

2. Επίσης υπάγονται στην ενίσχυση της επιχορήγησης του νόμου αυτού οι ακόλουθες επιχειρηματικές δραστηριότητες, που ασκούνται στην αλλοδαπή, από νομικά πρόσωπα, για τις επενδυτικές και λοιπές δαπάνες τους, όπως αυτές προσδιορίζονται για καθεμία δραστηριότητα:

α. Μεταποιητικές επιχειρήσεις όλων των κλάδων, μόνο για ίδρυση παραγωγικών μονάδων. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, μπορεί να εξαιρούνται της ενίσχυσης ορισμένοι κλάδοι ή υποκλάδοι της μεταποίησης.

β. Οι γεωργικές επιχειρήσεις θερμοκηπιακού τύπου, οι κτηνοτροφικές επιχειρήσεις εσταβλισμένου ή ημισταβλισμένου τύπου και οι αλιευτικές επιχειρήσεις (υδατοκαλλιέργειες) σύγχρονης τεχνολογίας.

4. Οι διατάξεις του παρόντος δεν εφαρμόζονται για επενδύσεις δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών. Η εξαίρεση δεν αφορά τις θυγατρικές τους εταιρείες, καθώς και τις εταιρείες των Ο.Τ.Α. και της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.

5. Οι διατάξεις του παρόντος δεν έχουν εφαρμογή σε επιχειρήσεις που λειτουργούν με τη μορφή της κοινωνίας, της εταιρείας του αστικού δικαίου ή της κοινοπραξίας.

6. Οι διατάξεις του παρόντος έχουν εφαρμογή μόνο για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Β' ή Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ..

Άρθρο 4

Διάρθρωση της Επισφάλειας

Λοιπές περιοχές εφαρμογής των ενισχύσεων

Άρθρο 5

Καθορισμός περιεχόμενου ενισχύσεων

1. Με την επιφύλαξη της παρ. 3 πιο κάτω, της παρ. 2 του άρθρου 6, καθώς και της περίπτωσης (στ) της παρ. 10 του άρθρου 6, οι ενισχύσεις που παρέχονται στους νέους φορείς, εναλλακτικά, είναι:
2. Ενισχύσεις που, με την επιφύλαξη της παρ. 3 πιο κάτω, παρέχονται στους παλαιούς φορείς:

Επιχορηγία από τους εθνικούς λιγνίτες περιοχής των ενισχυόμενων επιχειρήσεων 1 και 2

Άρθρο 6

Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για τη χορήγηση των ενισχύσεων

Το κατά περίπτωση ελάχιστο ύψος καθορίζεται ως εξής:

2. Περιορισμός στο ποσό της παρεχόμενης επιχορήγησης και επιδοτήσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης

3. Όλες οι ενισχυόμενες πρέπει να δραστηριοποιούνται ως Ε.Ε.Ε.

3. Οι επιχειρηματικοί φορείς που εντάσσουν επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικά τους σχέδια στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, ύψους άνω των εξήντα εκατομμυρίων (60.000.000) δρχ., υποχρεούνται το αργότερο μέχρι την εκταμίευση της πρώτης δόσης της ενίσχυσης, να λειτουργούν με τη μορφή εταιρείας. Ιερές μόνες για την πραγματοποίηση των επενδύσεων ή/και των προγραμμάτων τους σύμφωνα με την περίπτωση (υ) της παρ. 1 του άρθρου 3, δεν υποχρεούνται σε σύσταση εταιρείας ανεξαρτήτως του ύψους της επένδυσης ή/και του προγράμματος.
4. Ίδια συμμετοχή του επενδυτή στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων.
5. Υποχρεωτική εγκατάσταση εντός ΒΙ.ΠΕ., Ε.Τ.Β.Α., λοιπές ΒΙ.ΠΕ., Β.Ε.Π.Ε., ΒΙΟ.ΠΑ., ΒΙ.Π.Α. των ιδρυόμενων βιομηχανικών μεταποιητικών μονάδων.
6. Αναμόρφωση ενισχυόμενου κόστους επένδυσης ή/και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικού σχεδίου που εντάσσεται στις ενισχύσεις επιχορήγησης και επιδότησης τόκων, καθώς και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης.

8. Έναρξη των επενδύσεων ή/και των προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού και επιχειρηματικών σχεδίων, που εντάσσονται στις ενισχύσεις της επιχορήγησης και επιδότησης των τόκων, καθώς και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης.

9. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για το επενδυτικό έδαφος

10. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι της επιδότησης τόκων

11. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.

12. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού μεταποιητικών επιχειρήσεων που αφορούν στην παραγωγή προϊόντων εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας, καθώς και σε επενδύσεις ή προγράμματα επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας, των εδαφίων (i) και (iii) αντίστοιχα της υποπερίπτωσης (I) της περίπτωσης (ε) της παρ. 3 του άρθρου 5.

13. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή προγράμματα μεταποιητικών επιχειρήσεων, που αφορούν στην παραγωγή των νέων προϊόντων του εδαφίου (i) της υποπερίπτωσης (I) της περίπτωσης (ε) της παρ. 3 του άρθρου 5.

14. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις, προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικά σχέδια, επιχειρήσεων ανάπτυξης λογισμικού του εδαφίου (iv) της υποπερίπτωσης (I) της περίπτωσης (ε) και της περίπτωσης (μ) της παρ. 3 του άρθρου 5.

15. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού i) επιχειρήσεων ανάπτυξης τεχνολογιών και βιομηχανικών σχεδίων ii) επιχειρήσεων (εργαστηρίων) εφαρμοσμένης βιομηχανικής ενεργειακής, μεταλλευτικής, γεωργικής, κτηνοτροφικής και ιχθυοκαλλιεργητικής έρευνας του εδαφίου (ii) της υποπερίπτωσης (I) της περίπτωσης (ε) της παρ. 3 του άρθρου 5, καθώς και σε επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού τέτοιων εργαστηρίων που γίνονται από τις υπαγόμενες επιχειρήσεις του εδαφίου (vii) της υποπερίπτωσης (2) της περίπτωσης (ε) της παρ. 3 του άρθρου 5.

16. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων, στις επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού περιβαλλοντικού και ενεργειακού χαρακτήρα των εδαφίων (v) και (vi) της υποπερίπτωσης (I) της περίπτωσης (ε) της παρ. 3 του άρθρου 5.

17. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή της ενίσχυσης της επιχορήγησης, στις επενδύσεις μεταποιητικών επιχειρήσεων που αφορούν στην

παραγωγή καινοτομικών προϊόντων, καθώς και στην εισαγωγή καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία, της περίπτωσης (στ) της παρ. 3 του άρθρου 5.

18. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων της επιχειρηματικής και επιδότησης τόκων και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης

28. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης για ίδρυση ή επέκταση ζυθοδογιακτών μονάδων, της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3.

19. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, επίσκεψη αποκατάστασης και μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ζυθοδογιακτά μονάδες της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3.

20. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρ. παρ. 1 των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό ζυθοδογιακτών μονάδων ή τυρμητικών οργανωμένων κατασκευάσεων (<math> < M^2 > < 1 > < \text{εκμ.}< /math> περίε), της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3.

21. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού κεντρικών κέντρων, διανομητικών κέντρων, κέντρων θαλασσοθεραπείας, κέντρων τυρμητοποίησης, κέντρων πρακτικού-αθλητικού τουρισμού και εγκαταστάσεων αξιοποίησης υδατικών πηγών, της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3.

22. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού λιμνών οικιακής ύδατος (μπαρτέ) και γαλακτονο γαλακ, της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3.

23. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού κέντρων αποθεραπείας και αποκατάστασης, καθώς και μονάδων παροχής στέγης, αυτόνομης διαβίωσης σε άτομα με ειδικές ανάγκες, της περίπτωσης (σ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

24. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή της ενίσχυσης της επιχορήγησης σε επενδύσεις ίδρυσης δημόσιας χρήσης σταθμών αυτοκινήτων της περίπτωσης (μ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

25. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού επιχειρήσεων παραγωγής ηλεκτρισμού από ήπιες μορφές ενέργειας, ή επιχειρήσεων συμπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, της περίπτωσης (β) της παρ. 1 του άρθρου 3. Επίσης προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων στις επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης των μεταλλευτικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων εξόρυξης, επεξεργασίας και εν γένει αξιοποίησης βιομηχανικών ορυκτών, των περιπτώσεων (ζ) και (η) της παρ. 1 του άρθρου 3.

26. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού που αφορούν σε μετεγκατάσταση μεταποιητικών ή γεωργικών κτηνοτροφικών ή αλιευτικών επιχειρήσεων των περιπτώσεων (α) και (θ) της παρ. 1 του άρθρου 3 αντίστοιχα.

27. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής σε επένδυση ή/και πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.

28. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή της ενίσχυσης της επιχορήγησης στα επιχειρηματικά σχέδια των μεταποιητικών βιομηχανικών επιχειρήσεων, των μεταλλευτικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων ανάπτυξης λογισμικού της υποπερίπτωσης (xv) της περίπτωσης (α), της περίπτωσης (ε) και της υποπερίπτωσης (xii) της περίπτωσης (ζ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

29. Στην απόφαση υπαγωγής στις ενισχύσεις του παρόντος, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις κάλυψης της ίδιας συμμετοχής, καθώς και όλοι οι γενικοί και ειδικοί όροι που κρίνονται απαραίτητοι από την αρμόδια Γνωμοδοτική Επιτροπή.

30. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για τις επενδύσεις στην αλλοδαπή.

31. Υποχρέωση υποβολής εξαμηνιαίων δελτίων προόδου.

32. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας ορίζονται οι αναγκαίοι όροι ή προϋποθέσεις ή περιορισμοί ή παρεκκλίσεις από τις διατάξεις του παρόντος νόμου στην παροχή ενισχύσεων, που επιβάλλονται κάθε φορά από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την παροχή εθνικών ενισχύσεων σε συγκεκριμένους τομείς ή κατηγορίες επενδύσεων.

Άρθρο 7

Κριτήρια υπαγωγής στο καθεστώς των ενισχύσεων της επιχορήγησης και επιδότησης τόνων και της ενδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Άρθρο 8

Αρμοδιότητες και διαδικασίες εφαρμογής των ενισχύσεων

4. Κατά την υποβολή της αίτησης υπαγωγής προσκομίζεται στην αρμόδια υπηρεσία αποδεικτικό καταβολής χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Οικονομικών. Για τον καθορισμό του ποσού αυτού λαμβάνεται υπόψη το συνολικό κόστος της υποβαλλόμενης για έγκριση επένδυσης ή/και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικού σχεδίου.

19. Γνωμοδοτικές Επιτροπές.

(α) Γνωμοδοτικές Επιτροπές Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας:

(β) Γνωμοδοτικές Επιτροπές Γ.Γ. Βιομηχανίας Υπουργείου Ανάπτυξης:

(γ) Γνωμοδοτική Επιτροπή Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.:

(δ) Περιφερειακές Γνωμοδοτικές Επιτροπές:

(ε) Οι καθοριζόμενες πιο πάνω γνωμοδοτικές επιτροπές γνωμοδοτούν επίσης για αιτήματα τροποποίησης αποφάσεων υπαγωγής, ολοκλήρωσης και κιοτοποίησης έναρξης παραγωγικής λειτουργίας, μεταβίβασης επιχειρήσεων ή μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, καθώς και για την ανάκληση αποφάσεων υπαγωγής και επιστροφή ενισχύσεων που έχουν καταβληθεί και αφορούν σε επενδύσεις ή και προγράμματα ή επιχειρηματικά σχέδια για την υπαγωγή των οποίων γνωμοδότησαν κατά περίπτωση.

(στ) Ειδική Γνωμοδοτική Επιτροπή Εμπειρογνομόνων της Γ.Γ.Ε.Τ. του Υπουργείου Ανάπτυξης.

21. Όργανα Ελέγχου.

23. Έλεγχος τιμών

24. Διαδικασίες και αρμοδιότητες για την ένταξη επενδύσεων στο καθεστώς ενισχύσεων της φορολογικής απαλλαγής ή/και επιδότησης τόκων, καθώς και για την ένταξη προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης στο καθεστώς ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής.

Άρθρο 9

Περί καταβολής των ενισχύσεων

5. Καταβολή της επιχορήγησης για τις επενδύσεις

β. Η επιχορήγηση καταβάλλεται σε τρεις (3) φάσεις ως εξής:

Άρθρο 10

Ειδικά καθεστώτα

1. Ειδικά καθεστώτα ενίσχυσης

2. Επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης

Άρθρο 11

Υποχρεώσεις ενισχυόμενων επιχειρήσεωνΚυρώσεις

Άρθρο 12

Άρθρο 13

Θέματα φορολογίας εισοδήματος και άλλες διατάξεις

Άρθρο 14

Μεταβατικές διατάξεις

2. Διατήρηση ισχύος κανονιστικών αποφάσεων

Άρθρο 15

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΑΚΟΔ 1991 - ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άρθρο 16

Άρθρο 17

Άρθρο 18

Συναλλαγματική ισοτιμία διαμόρφωσης φορολογητέας αξίας

Άρθρο 19

Άρθρο 20

Έναρξη ισχύος

Άρθρο 1

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα και μέσω αυτών:

- Η συμβολή στην επίτευξη των στόχων της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Η αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
- Η αναδιάρθρωση τομέων και κλάδων της παραγωγής.
- Η αξιοποίηση επιχειρηματικών ευκαιριών στον ελληνικό και τον ευρύτερο διεθνή χώρο.
- Η συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Είδη παρεχόμενων ενισχύσεων

Για την πραγματοποίηση των υπαγόμενων στις διατάξεις του παρόντος νόμου επενδύσεων, προγραμμάτων και επιχειρηματικών σχεδίων, παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

(α) Επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή του επιχειρηματικού σχεδίου.

(β) Επιδότηση των τόκων που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσομακροπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.

(γ) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.

(δ) Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της πραγματοποιούμενης και ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού

και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή

του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

(ε) Ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για διαζόντως σημαντικές βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις, ύψους άνω των είκοσι πέντε (25) δις. δρχ., που προέβλεπαν οι διατάξεις των παραγράφων 1, 2, 3, και 4 του άρθρου 3 και της παρ. 6 του άρθρου 4 του καταργηθέντος νόμου 4171/1961 "Περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση των αναπτύξεων της οικονομίας της χώρας" (ΦΕΚ 93 Α/1961).

Άρθρο 2

Διάκριση των επενδυτικών φορέων καθορισμός του είδους ενίσχυσής τους

1. Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του νόμου αυτού, οι φορείς (εταιρείες ή ατομικοί επιχειρηματίες) της επενδυτικής δραστηριότητας του άρθρου 3 διακρίνονται σε νέους και παλαιούς.

Νέοι: είναι νεοϊδρυόμενες εταιρικές ή ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος πριν παρέλθει πενταετία από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις. Εταιρείες που προήλθαν από μετατροπή άλλης εταιρείας ή ατομικής επιχείρησης ή από συγχώνευση εταιρειών ή και ατομικών επιχειρήσεων ή εκείνες που απορρόφησαν άλλη εταιρεία ή ατομική επιχείρηση ή κλάδο άλλης, καθώς και εκείνες που απορροφήθηκαν από άλλη εταιρεία, δεν νοούνται ως νέοι φορείς, εφόσον μία από τις πιο πάνω εταιρείες ή ατομικές επιχειρήσεις πριν από τη μετατροπή, τη συγχώνευση ή την απορρόφηση αποτελεί παλιό φορέα.

Παλαιοί: είναι εκείνοι που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος, μετά την πάροδο πενταετίας από τη σύστασή τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις.

2.α. Για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού των νέων φορέων, παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων, εναλλακτικά ως εξής:

i. Επιχορήγηση και επιδότηση τόκων ή/και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.

ii. Φορολογική απαλλαγή και επιδότηση τόκων.

β. Για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού των παλαιών φορέων, παρέχονται μόνο οι ενισχύσεις της φορολογικής απαλλαγής και της επιδότησης των τόκων.

3. Τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο 2 δεν έχουν εφαρμογή προκειμένου:

i. Για τα επιχειρηματικά σχέδια των παλαιών φορέων: των υποπεριπτώσεων (xv) και (xvi) της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3, της υποπερίπτωσης (v), της περίπτωσης (ε) της παρ. 1 του ίδιου άρθρου, καθώς και της υποπερίπτωσης (xii) της περίπτωσης (ζ) της παρ. 1 του ίδιου επίσης άρθρου, για τα οποία παρέχεται μόνο επιχορήγηση. Για τα επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης της παρ. 2 του άρθρου 10, για τα οποία είναι δυνατόν να παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων του παρόντος, καθώς και άλλα είδη ενισχύσεων που μπορεί να καθοριστούν με την κοινή υπουργική απόφαση της ίδιας ως άνω παραγράφου, πλην της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής και κάθε άλλης ενίσχυσης φορολογικού χαρακτήρα, εφόσον υποβάλλονται από παλαιούς φορείς.

ii. Για τις ιδιαζόντως σημαντικές για την εθνική οικονομία επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, τόσο των νέων όσο και των

παλαιών φορέων, ύψους άνω των είκοσι πέντε (25) δισ. δρχ. του άρθρου 10, για τις οποίες μπορεί να παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων σε συνδυασμό με τις παραγράφους 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 3 και της παρ. 6 του άρθρου 4 του ν. 4171/1961.

iii. Για επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) που γίνονται από παλαιούς φορείς, για τις οποίες μπορεί να παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων.

iv. Για επενδύσεις ίδρυσης δημοσίας χρήσεως σταθμών αυτοκινήτων που γίνονται είτε από νέους είτε από παλαιούς φορείς, για τις οποίες παρέχεται μόνο επιχορήγηση ανά δημιουργούμενη νόμιμη θέση στάθμευσης.

v. Για τις κατηγορίες δαπανών επενδύσεων των υποπεριπτώσεων (xvii), (xviii), (xix), (xx) και (xxi), των επιχειρήσεων της περίπτωσης (α) της παρ. 1 του άρθρου 3, που γίνονται είτε από νέους είτε από παλαιούς

φορείς, για τις οποίες παρέχεται μόνο η ενίσχυση της επιχορήγησης.

vi. Για τα θεσπιζόμενα ειδικά καθεστάτα ενίσχυσης της παρ. 1 του άρθρου 10, για τα οποία οι τυχόν παρεκκλίσεις από τους γενικούς κανόνες της προηγούμενης παραγράφου 2 θα καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα θέσπισής τους.

vii. Για τις επενδύσεις επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α. ή νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ή συνεταιρισμών της περίπτωσης (ι) και (λ) της παρ. 1 του άρθρου 3, που γίνονται από παλαιούς φορείς, για τις οποίες μπορεί να παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων.

viii. Για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού της περίπτωσης (υ) της παρ. 1 του άρθρου 3 παρέχεται μόνο η ενίσχυση της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού.

ix. Για τις επενδύσεις τεχνικών εταιρειών της περίπτωσης (φ) της παρ.1 του άρθρου 3 παρέχεται μόνο ενίσχυση της επιχορήγησης.

Άρθρο 3

Υπαγόμενες επιχειρηματικές δραστηριότητες ενισχυόμενες δαπάνες

1. Στο καθεστώς των ενισχύσεων του νόμου αυτού υπάγονται οι ακόλουθες κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για τις επενδυτικές και λοιπές δαπάνες τους, όπως αυτές προσδιορίζονται για καθεμία κατηγορία δραστηριότητας:

τ. Τουριστικές επιχειρήσεις.

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι ακόλουθες τουριστικές δραστηριότητες:

- Ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Β' τάξης,

- Εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Γ' τάξης.

- Εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων κατώτερων της Γ' τάξης σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά, εφόσον με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξης.
- Μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης.
- Εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τουλάχιστον Γ' τάξης.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού συνεδριακών κέντρων.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού χιονοδρομικών κέντρων.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού αξιοποίησης ιαματικών πηγών.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού λιμένων σκαφών αναψυχής (μαρίνες).
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού γηπέδων γκολφ.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού κέντρων θαλασσοθεραπείας.
- Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού κέντρων τουρισμού υγείας.
- Ίδρυσης, επέκτασης εκσυγχρονισμού κέντρων προπονητικού-αθλητικού τουρισμού που δημιουργούνται μόνο από εταιρείες που λειτουργούν και εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες ή από εταιρείες των οποίων εταίροι είναι μόνο εταιρείες που λειτουργούν και εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες.

Ενισχυόμενες δαπάνες:

- (i) Η κατασκευή, η επέκταση, ο εκσυγχρονισμός κτιριακών, ειδικών και βοηθητικών εγκαταστάσεων, καθώς και οι δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου.
- (ii) Οι δαπάνες επισκευής, αποκατάστασης και μετατροπής των παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, καθώς και οι δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου.
- (iii) Η αγορά και η εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού περιλαμβανομένου και του ξενοδοχειακού. Τα μισθώματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση.
- (iv) Η αγορά και η εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων συστημάτων αυτοματοποίησης διαδικασιών και μηχανοργάνωσης, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών αγοράς του αναγκαίου λογισμικού και των δαπανών εκπαίδευσης του προσωπικού στο στάδιο εγκατάστασής του.
- (v) Η αγορά καινούργιων μεταφορικών μέσων διακίνησης υλικών και μαζικής μεταφοράς προσωπικού.

(vi) Οι δαπάνες επενδύσεων για προστασία του περιβάλλοντος, περιορισμό της ρύπανσης του εδάφους, του υπεδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και ανακύκλωσης του ύδατος.

(vii) Οι δαπάνες για αγορά και εγκατάσταση καινούργιου εξοπλισμού και για κατασκευή πάσης φύσεως εγκαταστάσεων, που προκύπτουν από τις κατά περίπτωση καθοριζόμενες προδιαγραφές και την κείμενη νομοθεσία του Ε.Ο.Τ. και που τυχόν δεν καλύπτονται από τις πιο πάνω οριζόμενες ως ενισχυόμενες δαπάνες.

(viii) Οι δαπάνες επενδύσεων για αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υποκατάσταση υγρών καυσίμων ή ηλεκτρικής ενέργειας με αέρια καύσιμα, επεξεργασμένα απορριπτόμενα υλικά από εγχώριες βιομηχανίες, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανάκτηση απορριπτόμενης θερμότητας, καθώς και συμπαραγωγή

ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας. Επίσης οι δαπάνες επενδύσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι η επένδυση δεν αφορά τον παραγωγικό εξοπλισμό, αλλά τον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις κίνησης-λειτουργίας της μονάδας και από αυτήν προκύπτει μείωση τουλάχιστον 10% της καταναλισκόμενης ενέργειας.

3. Δεν μπορούν να υπαχθούν στις ενισχύσεις του παρόντος νόμου:

ε. Ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Γ' τάξης, πριν παρέλθει επταετία από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας ή από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης επένδυσης εκσυγχρονισμού της μονάδας, που έχει υπαχθεί στις διατάξεις του παρόντος ή των νόμων 1892/1990 και 1262/1982. Κατ' εξαίρεση, για τις ξενοδοχειακές μονάδες για τις οποίες έχει εγκριθεί επένδυση εκσυγχρονισμού τους πριν τις 31.8.1994 και οι οποίες υποβάλλουν αίτηση υπαγωγής, στις διατάξεις του παρόντος, επένδυσης ή/και προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό τους, πριν παρέλθουν επτά (7) έτη από την ολοκλήρωση του εγκριθέντα αυτού εκσυγχρονισμού τους, ο αιτούμενος εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής μπορεί να ενισχυθεί εφόσον αφορά σε άλλα, πλην των εκσυγχρονισθέντων, τμήματα της παραγωγικής μονάδας. Σε περίπτωση που στον αιτούμενο εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής περιλαμβάνονται και επενδυτικά έργα που αναφέρονται στον εκσυγχρονισμό τμημάτων της ξενοδοχειακής μονάδας, που είχαν εκσυγχρονισθεί εντός της τελευταίας επταετίας και είχαν υπαχθεί στα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης μέσω επένδυσης εγκριθείσας πριν τις 31.8.1994, οι δαπάνες για τα έργα αυτά μπορεί να ενισχυθούν, εφόσον η σκοπιμότητα πραγματοποίησής τους κρίνεται πλήρως αιτιολογημένη, μετά από γνώμη της αρμόδιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

στ. Ο εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τουλάχιστον Γ' τάξης, πριν παρέλθει επταετία από την έναρξη λειτουργίας της μονάδας ή από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης επένδυσης εκσυγχρονισμού της μονάδας, που έχει υπαχθεί στις διατάξεις του παρόντος ή του ν. 1262/1982. Κατ' εξαίρεση για τα κατασκηνωτικά κέντρα (campings) για τα οποία έχει υπαχθεί επένδυση εκσυγχρονισμού τους στις διατάξεις του ν.1262/1982, για τα οποία υποβάλλεται για υπαγωγή, στις διατάξεις του παρόντος, επένδυση ή/και πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό τους πριν παρέλθει επταετία από την ολοκλήρωση του εγκριθέντα αυτού εκσυγχρονισμού τους, ο αιτούμενος εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής μπορεί να ενισχυθεί εφόσον αφορά σε άλλα, πλην των εκσυγχρονισθέντων, τμήματα του κατασκηνωτικού κέντρου ή και στα εκσυγχρονισθέντα, εφόσον η σκοπιμότητα πραγματοποίησης περαιτέρω έργων

εκσυγχρονισμού τους κρίνεται πλήρως αιτιολογημένη, μετά από γνώμη της αρμόδιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

ζ. Η ανέγερση, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων, ενοικιαζόμενων δωματίων και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων ανεξάρτητα από την τάξη.

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, που δεν μπορεί να τροποποιείται πριν την παρέλευση διετίας από την έκδοσή της, μπορεί να αφαιρούνται κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από το παράρτημα του παρόντος ή και να επαναπροστίθενται σε αυτό, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς και της συμβολής τους στην εκάστοτε αναπτυξιακή πολιτική.

Με την ίδια απόφαση μπορεί να αφαιρούνται ή να προστίθενται και υποκατηγορίες των δραστηριοτήτων αυτών.

Άρθρο 4

Διαίρεση της Επικράτειας

Λοιπές περιοχές εφαρμογής των ενισχύσεων

1. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, η Επικράτεια κατανέμεται σε τέσσερις (4) περιοχές ως εξής:

ΠΕΡΙΟΧΗ Δ': Περιλαμβάνει τους Νομούς Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου, τις ΒΙ.ΠΕ. Ε.Τ.Β.Α. της Περιφέρειας Ηπείρου, τα νησιά της Ελληνικής Επικράτειας με πληθυσμό μέχρι 3.100 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, τα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, τη Νήσο Θάσο, το Νομό Δωδεκανήσου, πλην της περιοχής που καθορίζεται από την υπουργική απόφαση του γενικού πολεοδομικού σχεδίου της πόλης της Ρόδου, και την παραμεθόρια ζώνη του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας σε απόσταση 20 χλμ. από τα σύνορα, στην οποία εντάσσονται και οι δήμοι ή οι κοινότητες των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη αυτή.

ΠΕΡΙΟΧΗ Γ': Περιλαμβάνει περιφέρειες ή νομούς της Επικράτειας, που εμφανίζουν έντονα προβλήματα ανεργίας ή και μείωσης του ενεργού πληθυσμού, πλην των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης και των νομών ή τμημάτων τους που περιλαμβάνονται στη Δ' Περιοχή. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Εργασίας, που εκδίδεται κάθε δύο έτη και δεν μπορεί να τροποποιηθεί μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα, προσδιορίζονται περιφέρειες ή νομοί της χώρας, όπου:

α. Ο μέσος όρος της ανεργίας, βάσει των εκάστοτε διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων της Ε.Σ.Υ.Ε., για το χρονικό διάστημα της προηγούμενης τετραετίας, υπερβαίνει κατά μία τουλάχιστον ποσοστιαία μονάδα το μέσο όρο της ανεργίας σε όλη τη χώρα για την περίοδο αυτή.

β. Εμφανίζει μείωση ο ενεργός πληθυσμός της χώρας.

Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει και τη Ζώνη Λαυρεωτικής του Νομού Αττικής, όπως αυτή καθορίστηκε με την 37349/5.11.1991 κοινή απόφαση (ΦΕΚ 950 Β') των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών.

ΠΕΡΙΟΧΗ Β': Περιλαμβάνει τη ΒΙ.ΠΕ. Ε.Τ.Β.Α., την Επαρχία Λαγκαδά και το τμήμα δυτικά του ποταμού Αξιού του Νομού Θεσσαλονίκης, την επαρχία Τροιζηνίας του Νομού Αττικής, καθώς και τις περιφέρειες, τους νομούς ή τα τμήματα νομών της Επικράτειας που δεν εντάσσονται στις περιοχές Δ', Γ' και Α'.

ΠΕΡΙΟΧΗ Α': Περιλαμβάνει τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, πλην των τμημάτων τους που εντάσσονται στις λοιπές περιοχές.

2. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας η ισχύς των οποίων διαρκεί δύο (2) έτη από την έκδοσή τους, καθορίζονται οι χώρες και οι συγκεκριμένες περιοχές

αυτών, για τις οποίες έχει εφαρμογή η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 3, με την οποία προβλέπεται η ενίσχυση της επιχορήγησης σε ορισμένες κατηγορίες επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις χώρες και τις συγκεκριμένες περιοχές αυτών.

Άρθρο 5

Καθορισμός παρεχόμενων ενισχύσεων

3. Εξαιρέσεις από τους γενικούς κανόνες παροχής των ενισχύσεων των προηγούμενων παραγράφων 1 και 2.

Κατά παρέκκλιση των οριζόμενων στις προηγούμενες παραγράφους 1 και 2:

α. Για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων παρέχονται σε όλες τις περιοχές, πλην της περιοχής Α', τα ακόλουθα ποσοστά ενισχύσεων:

Περιοχή	Ποσοστά επιχορήγησης	Ποσοστά επιδότησης τόκων	Ποσοστά επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης
Δ'	25%	25%	25%
Γ'	15%	15%	15%
Β'	-	-	-

ή εναλλακτικά:

Περιοχή	Ποσοστό φορολογικής απαλλαγής (αφορολόγητο αποθεματικό)	Ποσοστά επιδότησης τόκων
Δ'	60%	25%
Γ'	40%	15%
Β'		

β. Για εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α', ενιαία ποσοστά ενίσχυσης ως εξής:

- (i) Επιχορήγηση 25%
- (ii) Επιδότηση τόκων 25%
- (iii) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης 25%

ή εναλλακτικά:

- (i) Φορολογική απαλλαγή 60%
- (ii) Επιδότηση τόκων 25%.

γ. Για μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α', ενιαία ποσοστά ενίσχυσης ως εξής:

- (i) Επιχορήγηση 40%
- (ii) Επιδότηση τόκων 40%
- (iii) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης 40%

ή εναλλακτικά:

- (i) Φορολογική απαλλαγή 100%
- (ii) Επιδότηση τόκων 40%.

δ. 1) Για συνεδριακά κέντρα, χιονοδρομικά κέντρα, αξιοποίηση ιαματικών πηγών, λιμένες σκαφών αναψυχής (μαρίνες), κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας και κέντρα προπονητικού-αθλητικού τουρισμού, παρέχονται, σε όλες τις περιοχές, περιλαμβανομένης και της Α', ενιαία ποσοστά ενίσχυσης ως εξής:

- (i) Επιχορήγηση 35%
- (ii) Επιδότηση τόκων 35%
- (iii) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης 35%

ή εναλλακτικά:

- (i) Φορολογική απαλλαγή 70%
- (ii) Επιδότηση τόκων 35%.

2) Ειδικά, προκειμένου για αυτοτελή συνεδριακά κέντρα τα οποία δημιουργούνται εκτός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, καθώς και για γήπεδα γκολφ, παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α', ενιαία ποσοστά ενίσχυσης ως εξής:

- (i) Επιχορήγηση 40%
- (ii) Επιδότηση τόκων 40%
- (iii) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης 40%

ή εναλλακτικά:

- (i) Φορολογική απαλλαγή 100%
- (ii) Επιδότηση τόκων 40%.

Άρθρο 6

Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για τη χορήγηση των ενισχύσεων

1. Οι επενδύσεις ή/και τα προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικού σχεδίου για να υπαχθούν στις ενισχύσεις του παρόντος πρέπει να υπερβαίνουν ένα ελάχιστο ποσό.

Το κατά περίπτωση ελάχιστο ύψος καθορίζεται ως εξής:

δ. Για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ίδρυση μονάδων των τουριστικών επιχειρήσεων της περίπτωσης (τ), της παρ. 1 του άρθρου 3, διακόσια πενήντα εκατομμύρια (250.000.000) δρχ., πλην εκείνων που πραγματοποιούνται στην Περιοχή Δ', για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) δρχ.

Για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για επέκταση των παραπάνω μονάδων, εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) δρχ., πλην εκείνων που πραγματοποιούνται στη Δ' Περιοχή, για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δρχ.

Για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για εκσυγχρονισμό των παραπάνω μονάδων, περιλαμβανομένου και του ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων, πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δρχ. Ειδικά για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης

εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων κάτω των 50 κλινών, το ελάχιστο ύψος ορίζεται στα είκοσι πέντε εκατομμύρια (25.000.000) δρχ.

ε. Για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για επισκευή, αποκατάσταση και μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3, είκοσι πέντε εκατομμύρια (25.000.000) δρχ., πλην εκείνων που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. ή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για τις οποίες το ελάχιστο ύψος ορίζεται σε δεκαπέντε εκατομμύρια (15.000.000) δρχ.

Για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings), είκοσι πέντε εκατομμύρια (25.000.000) δρχ.

Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, προκειμένου μόνο για την εφαρμογή: i) της ενίσχυσης της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων και ii) της ενίσχυσης της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, μπορεί να αναπροσαρμόζονται τα κατά περίπτωση ελάχιστα όρια της παραγράφου αυτής, καθώς και να ορίζεται διαφορετικό ελάχιστο ύψος για ορισμένους κλάδους οικονομικών δραστηριοτήτων ή περιοχές που παρουσιάζουν ειδικά προβλήματα.

2. Περιορισμός στο ποσό της παρεχόμενης επιχορήγησης και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης.

(α) Οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης και της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορεί να υπερβούν το όριο των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) δρχ. για κάθε νέα θέση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης που δημιουργείται από την επένδυση ή/και το πρόγραμμα απόκτησης εξοπλισμού με χρηματοδοτική μίσθωση μέσα στην πρώτη πενταετία από την ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της.

Ειδικά προκειμένου για επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού των τουριστικών επιχειρήσεων της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3, ως δημιουργούμενες θέσεις μόνιμης και πλήρους απασχόλησης νοούνται και οι θέσεις εποχιακής συνεχούς απασχόλησης τουλάχιστον τριμήνης διάρκειας. Προκειμένου για τις λοιπές επιχειρήσεις, για τον υπολογισμό του ποσού της ενίσχυσης γίνεται αναγωγή του αριθμού των δημιουργούμενων θέσεων εποχιακής ή μερικής απασχόλησης σε θέσεις μόνιμης πλήρους απασχόλησης.

Για τον υπολογισμό του ποσού της ενίσχυσης, ο αριθμός των δημιουργούμενων από την επένδυση ή/και πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού νέων θέσεων μόνιμης απασχόλησης είναι εκείνος που καθορίζεται από την αρμόδια υπηρεσία και Γνωμοδοτική Επιτροπή στα πλαίσια αξιολόγησης της βιωσιμότητας της επένδυσης ή/και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης και τίθεται στην απόφαση υπαγωγής.

Σε περίπτωση που κατά την πιστοποίηση της έναρξης παραγωγικής λειτουργίας διαπιστωθεί η δημιουργία περισσότερων θέσεων πλήρους απασχόλησης από τις καθορισθείσες στην απόφαση υπαγωγής, με την εκδιδόμενη απόφαση πιστοποίησης της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας παρέχεται η πρόσθετη επιχορήγηση ή/και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που αντιστοιχεί στις επιπλέον αυτές θέσεις και μέχρι την κάλυψη του ποσού επιχορήγησης ή/και επιδότησης, που προκύπτει από την εφαρμογή του κατά περίπτωση προβλεπόμενου ποσοστού ενίσχυσης. Πρόσθετες, πέραν από εκείνες που καθορίστηκαν στην απόφαση υπαγωγής, θέσεις εργασίας που τυχόν δημιουργούνται μετά την πιστοποίηση της έναρξης παραγωγικής λειτουργίας, δεν μπορούν να συνυπολογιστούν για την παροχή πρόσθετου ποσού ενίσχυσης.

Οι επενδυτές στην υποβαλλόμενη οικονομοτεχνική μελέτη, που συνοδεύει την αίτηση υπαγωγής, υποχρεούνται να υποβάλουν τεκμηριωμένη ανάλυση και στοιχεία σχετικά με τις δημιουργούμενες νέες θέσεις απασχόλησης σε όλα τα επίπεδα της επιχείρησης.

Οι νέες θέσεις απασχόλησης πρέπει να δημιουργούνται ως εξής:

Κατά την ημερομηνία του ελέγχου πιστοποίησης της έναρξης λειτουργίας της επένδυσης ή/και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού θα πρέπει να έχει προσληφθεί αριθμός μισθωτών εργαζομένων, ίσος τουλάχιστον με το 50% των θέσεων που έχουν καθοριστεί με την απόφαση υπαγωγής, ενώ μέχρι το τέλος του πρώτου χρόνου από την

ημερομηνία πιστοποίησης της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης ή/και του προγράμματος χρηματοδοτικής

μίσθωσης εξοπλισμού, θα πρέπει να έχει καλυφθεί το 75% των νέων αυτών θέσεων. Ακολούθως κατά το χρονικό διάστημα του δεύτερου έως και πέμπτου έτους θα πρέπει ο μέσος ετήσιος όρος των εργαζομένων στις νέες αυτές θέσεις να αντιστοιχεί τουλάχιστον στον οριζόμενο με την απόφαση υπαγωγής της επένδυσης αριθμό δημιουργούμενων θέσεων απασχόλησης.

Θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται από άλλη (-ες) επένδυση (-εις) ή/και πρόγραμμα (τα) χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό των δημιουργούμενων από την επένδυση θέσεων που καθορίζονται στην απόφαση υπαγωγής.

(β) Με την επιφύλαξη της επόμενης περίπτωσης (γ), ο περιορισμός των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) δρχ. για κάθε νέα μόνιμη θέση απασχόλησης δεν έχει εφαρμογή για:

1. Επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων ή κατασκηνωτικών κέντρων (campings).

3. Οι επιχειρηματικοί φορείς που εντάσσουν επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικά τους σχέδια στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, ύψους άνω των εξήντά εκατομμυρίων (60.000.000) δρχ., υποχρεούνται το αργότερο μέχρι την εκταμίευση της πρώτης δόσης της ενίσχυσης, να λειτουργούν με τη μορφή εταιρείας. Ιερές μονές για την πραγματοποίηση των επενδύσεων ή/και των προγραμμάτων τους σύμφωνα με την περίπτωση (υ) της παρ. 1 του άρθρου 3, δεν υποχρεούνται σε σύσταση εταιρείας ανεξαρτήτως του ύψους της επένδυσης ή/και του προγράμματος.

9. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για το επενδυτικό δάνειο.

(α) Στις περιπτώσεις που στο προτεινόμενο για ενίσχυση επενδυτικό ή επιχειρηματικό σχέδιο προβλέπεται και η χρησιμοποίηση δανείου, αυτό πρέπει:

(i) να είναι μεσομακροπρόθεσμο, τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας,

(ii) να έχει τη μορφή τραπεζικού δανείου ή ομολογιακού δανείου εκδιδόμενου σε δημόσια ή μη εγγραφή ή δανείου από άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, αποκλειόμενης της μορφής αλληλόχρεου λογαριασμού,

(iii) να λαμβάνεται για την πραγματοποίηση του επενδυτικού ή επιχειρηματικού σχεδίου, όπως αυτό θα προκύπτει ρητά από τη σχετική δανειακή σύμβαση και

(iv) να έχει εγκριθεί από τη χρηματοδοτούσα τράπεζα ή το χρηματοδοτικό οργανισμό, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης υπαγωγής στις ενισχύσεις του παρόντος. Το σχετικό έγγραφο της έγκρισής του πρέπει να αναφέρει τους όρους χορήγησης του δανείου και συγκεκριμένα το ύψος του, τη διάρκειά του, το επιτόκιο, την περίοδο χάριτος και τις εξασφαλίσεις για την παροχή του και να περιλαμβάνεται στον υποβαλλόμενο με την αίτηση υπαγωγής φάκελο.

Οι τράπεζες, για τη χορήγηση των απαιτούμενων επενδυτικών δανείων λαμβάνουν υπόψη, πέρα από τα δικά τους κριτήρια και τα αναπτυξιακά κριτήρια, όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 7 και τις σχετικές αποφάσεις

του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας ή και Ανάπτυξης.

Το επενδυτικό δάνειο μπορεί να λαμβάνεται και σε συνάλλαγμα.

(β) Σε περίπτωση που το πραγματοποιηθέν ύψος επένδυσης ή επιχειρηματικού σχεδίου είναι μεγαλύτερο από το ενισχυόμενο, το πρόσθετο δάνειο που τυχόν χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση του επιπλέον αυτού ύψους, παρότι δεν παρέχεται γι' αυτό επιδότηση τόκων πρέπει επίσης να πληροί τις προϋποθέσεις της προηγούμενης περίπτωσης (α).

(γ) Ειδικά, προκειμένου για τα επιχειρηματικά σχέδια, το επενδυτικό δάνειο, όπως αυτό καθορίζεται στην παρούσα παράγραφο, αφορά μόνο στο τμήμα του σχεδίου που αναφέρεται σε επενδύσεις πάγιων στοιχείων. Για το υπόλοιπο τμήμα του σχεδίου που αναφέρεται σε λειτουργικές και συναφείς δαπάνες ή έξοδα, δεν έχουν εφαρμογή τα περί επενδυτικού δανείου οριζόμενα στην παρούσα παράγραφο, το οποίο τμήμα υλοποιείται με την πληρωμή απλώς από την επιχείρηση των εν λόγω δαπανών και εξόδων, καθώς και με την καταβολή της επιχορήγησης.

10. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι της επιδότησης τόκων.

(α) Η επιδότηση των τόκων του επενδυτικού δανείου παρέχεται για χρονικό διάστημα έξι (6) ετών από την πρώτη ανάληψη δόσης του δανείου.

Ειδικά για τις ιδιαζόντως σημαντικές επενδύσεις μεταποιητικών βιομηχανικών, μεταλλευτικών και τουριστικών επιχειρήσεων ύψους άνω των είκοσι πέντε δισ. (25.000.000.000) δρχ. του άρθρου 10, καθώς και τις επενδύσεις των επιχειρήσεων που εντάσσονται στα ειδικά καθεστάτα ενισχύσεων του ίδιου ως άνω άρθρου, η διάρκεια της επιδότησης των τόκων του επενδυτικού δανείου καθορίζεται με την εκάστοτε εκδιδόμενη κοινή υπουργική απόφαση της παρ. 3 του άρθρου 10 ή το εκάστοτε εκδιδόμενο προεδρικό διάταγμα προκήρυξης του ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης της παρ. 1 του ίδιου άρθρου, αντίστοιχα.

(β) Σε περίπτωση κεφαλαιοποίησης τόκων της περιόδου χάριτος του επενδυτικού δανείου, η επιδότηση των τόκων καταβάλλεται απευθείας στη δανειοδοτούσα τράπεζα για μείωση του δανείου που προήλθε από την κεφαλαιοποίηση αυτή.

(γ) Για τον υπολογισμό του επενδυτικού δανείου για το οποίο παρέχεται επιδότηση τόκων, δεν λαμβάνονται υπόψη οι τυχόν μη ενισχυόμενες βάσει του παρόντος δαπάνες της επένδυσης.

(δ) Η επιδότηση των τόκων επενδυτικών δανείων που έχουν ληφθεί σε συνάλλαγμα, γίνεται σε δραχμές. Για τον υπολογισμό της επιδότησης των τόκων στις περιπτώσεις αυτές λαμβάνεται υπόψη η ισοτιμία που ισχύει κατά το χρόνο δραχμοποίησης του δανείου, ενώ σε περίπτωση τμηματικών δραχμοποιήσεών του λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των ισοτιμιών που ίσχυαν κατά τις τμηματικές δραχμοποιήσεις του.

(ε) Η επιδότηση των τόκων παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι οι τόκοι ή το επιτόκιο δεν επιδοτούνται από άλλη πηγή. Το αυτό ισχύει προκειμένου για επενδυτικά δάνεια βιοτεχνικών ή γεωργικών επιχειρήσεων που επιδοτούνται με χρέωση του κοινού λογαριασμού του ν. 128/1975 βάσει των οικείων υπουργικών αποφάσεων.

(στ) Η επιδότηση των τόκων στις περιπτώσεις υπαγωγής επενδύσεων στην ενίσχυση της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων καταβάλλεται εφόσον έχουν εκδοθεί η απόφαση ολοκλήρωσης της επένδυσης και η απόφαση πιστοποίησης της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της και τηρούνται οι όροι της απόφασης υπαγωγής.

Η επιδότηση των τόκων στις περιπτώσεις ένταξης επενδύσεων στην ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής και επιδότησης τόκων, καταβάλλεται εφόσον έχει πιστοποιηθεί από την αρμόδια τράπεζα η ολοκλήρωση της επένδυσης και η έναρξη της παραγωγικής της λειτουργίας, όπως αυτή καθορίζεται στην παρ. 24 του άρθρου 8. Η σχετική έκθεση ελέγχου της τράπεζας, σε περίπτωση πραγματοποίησης του ελέγχου από αυτήν, προσκομίζεται από τον επενδυτή στην αρμόδια Υπηρεσία Εκταμίευσης.

~~(ς) Το ποσό της επιδότησης τόκων που εισπράττει η επιχείρηση μειώνει το ποσό των χρεωστικών τόκων, που αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης για να υπολογισθούν τα καθαρά κέρδη που φορολογούνται.~~

(η) Ειδικά για την εφαρμογή της ενίσχυσης της επιδότησης τόκων, στις περιπτώσεις ένταξης επένδυσης στο καθεστώς ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής και επιδότησης τόκων, πέραν των παραπάνω προϋποθέσεων, το επιδοτούμενο επενδυτικό δάνειο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 70% του συνολικού κόστους των ενισχυόμενων από τον παρόντα νόμο δαπανών της ενταχθείσας επένδυσης. Σε περίπτωση που το τελικό κόστος της πραγματοποιηθείσας επένδυσης είναι μεγαλύτερο τουλάχιστον κατά 15% του ενταχθέντος, το επιδοτούμενο επενδυτικό δάνειο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 70% του προσαυξημένου κατά 15% ύψους της ενταχθείσας επένδυσης, υπό την προϋπόθεση επίσης ότι το συνολικό επενδυτικό δάνειο που ελήφθη για την πραγματοποιηθείσα επένδυση δεν ξεπερνά το 70% αυτής.

18. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού σε επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων, της περίπτωσης (α) της παρ. 3 του άρθρου 5.

α. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται κάθε δύο (2) χρόνια και δεν μπορεί να τροποποιηθεί μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα των δύο (2) χρόνων, μπορεί να καθορίζονται τμήματα της Επικράτειας που παρουσιάζουν υπερσυγκέντρωση τουριστικής δραστηριότητας, στα οποία δεν έχουν εφαρμογή οι ενισχύσεις της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων, καθώς και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης του παρόντος για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων. Με όμοια απόφαση, που επίσης εκδίδεται κάθε δύο (2) χρόνια και δεν μπορεί να τροποποιηθεί μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα των δύο (2) χρόνων, μπορεί να καθορίζονται τμήματα της Β' περιοχής που παρουσιάζουν έλλειψη τουριστικών κλινών ή τουριστικών κλινών ορισμένων τάξεων και λειτουργικών μορφών, στα οποία παρέχεται η ενίσχυση της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού της περιοχής Γ' για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων.

β. Επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων μπορούν να ενισχυθούν μόνον εφόσον πραγματοποιούνται:

I. Στις Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.).

II. Στα τμήματα των ενισχυόμενων περιοχών της Επικράτειας που δεν περιλαμβάνονται στην κοινή απόφαση της προηγούμενης περίπτωσης (α). Για να είναι δυνατή η ενίσχυση για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων στα τμήματα αυτά της Επικράτειας πρέπει

επίσης: (α) η επένδυση ή/και το πρόγραμμα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού να πραγματοποιούνται σε ζώνη τουρισμού - αναψυχής χαρακτηριζόμενη έτσι σύμφωνα με τα κριτήρια της χωροταξικής ή πολεοδομικής πολιτικής και (β) να εξασφαλίζεται η απαιτούμενη κατάλληλη υποδομή για την εύρυθμη και αποδοτική λειτουργία της ξενοδοχειακής μονάδας. Η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών διαπιστώνεται κατά περίπτωση με ειδική γνωμάτευση του Ε.Ο.Τ., η οποία εκδίδεται από τον εν λόγω Οργανισμό και προσκομίζεται στην αρμόδια Υπηρεσία Ιδιωτικών Επενδύσεων κατά την υποβολή της αίτησης υπαγωγής.

19. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, επισκευή, αποκατάσταση και μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

Για να είναι δυνατή η ενίσχυσή τους, πρέπει τα κτίρια αυτά, είτε βρίσκονται σε χαρακτηρισμένο διατηρητέο ή παραδοσιακό οικισμό είτε όχι, να έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα από το Υπουργείο Πολιτισμού ή ως παραδοσιακά από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή τον Ε.Ο.Τ..

20. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για ολοκληρωμένης μορφής εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων ή τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (<M%-1>cam-rings), της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

(α) Προκειμένου για εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων, το ενισχυόμενο ύψος επένδυσης ή/και προγράμματος δεν μπορεί να υπερβεί το ενάμισο (1,5) δις. δρχ. και προκειμένου για εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings), τα εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δρχ., έστω και αν το συνολικά πραγματοποιηθέν ύψος του εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής της ξενοδοχειακής μονάδας ή της τουριστικής οργανωμένης κατασκήνωσης, περιλαμβανομένου και του τυχόν προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, είναι μεγαλύτερο.

(β) Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης καθορίζονται, στα πλαίσια των ενισχυόμενων δαπανών της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3, οι κατηγορίες, το είδος και η έκταση των έργων που πρέπει να περιλαμβάνονται στον εκσυγχρονισμό της ξενοδοχειακής μονάδας ή των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings), για να θεωρείται αυτός ως ολοκληρωμένης μορφής και να είναι δυνατή η εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος.

21. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού συνεδριακών κέντρων, χιονοδρομικών κέντρων, κέντρων θαλασσοθεραπείας, κέντρων τουρισμού υγείας, κέντρων προπονητικού-αθλητικού τουρισμού και εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πηγών, της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων καθορίζονται οι προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν οι ως άνω μονάδες. Οι αιτήσεις των φορέων για ένταξη, στις ενισχύσεις του παρόντος, των επενδύσεων ή/και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού των παραπάνω μονάδων συνοδεύονται υποχρεωτικά από έγκριση του Ε.Ο.Τ. για την πλήρωση των κατά περίπτωση προδιαγραφών.

Ειδικά τα κέντρα προπονητικού-αθλητικού τουρισμού μπορούν να ιδρύονται μόνο από ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στα πλαίσια βελτίωσης της λειτουργίας των ξενοδοχειακών τους μονάδων. Επίσης, τέτοια κέντρα μπορούν να ιδρύονται και από

εταιρείες που έχουν εταίρους ή μετόχους ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και που εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες. Και σε αυτήν την περίπτωση η δημιουργία του κέντρου προπονητικού-αθλητικού τουρισμού στόχο έχει την αναβάθμιση και διαφοροποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών των ξενοδοχειακών μονάδων των εταίρων ή μετόχων που δημιουργούν το κέντρο.

22. Προϋποθέσεις, περιορισμοί και όροι για την εφαρμογή των ενισχύσεων σε επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού λιμένων σκαφών αναψυχής (μαρίνες) και γηπέδων γκολφ, της περίπτωσης (τ) της παρ. 1 του άρθρου 3.

Οι αιτήσεις των φορέων για ένταξη, στις ενισχύσεις του παρόντος, των επενδύσεων ή/και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού λιμένων σκαφών αναψυχής και γηπέδων γκολφ, συνοδεύονται υποχρεωτικά από τη σχετική έγκριση της Γενικής Γραμματείας Στήριξης Λιμένων Αναψυχής του Υπουργείου Ανάπτυξης ή του Ε.Ο.Τ. αντίστοιχα για τη δημιουργία ή την επέκταση ή τον εκσυγχρονισμό τους, βάση της κείμενης νομοθεσίας.

Άρθρο 7

Κριτήρια υλαγωγής στο καθεστώς των ενισχύσεων της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης

1. Η υλαγωγή στο καθεστώς ενισχύσεων της επιχορήγησης και επιδότησης τόκων, καθώς και στο καθεστώς ενίσχυσης της επιδότησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας ή του κατά περίπτωση αρμόδιου οργάνου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο επόμενο άρθρο 8, με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

(α) Κριτήρια εκτίμησης της βιωσιμότητας, που εφαρμόζονται για τις επενδύσεις ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού ή επιχειρηματικά σχέδια όλων των τομέων:

(i) Τα χαρακτηριστικά του φορέα και ειδικότερα η εμπειρία του, η κλίμακα και τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων του στο παρελθόν, η φερεγγυότητα και οικονομική του επιφάνεια, καθώς και η τεκμηριωμένη δυνατότητα διάθεσης των ιδίων κεφαλαίων για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της επιχείρησης (κάλυψη ίδιας συμμετοχής στην επένδυση και του αναγκαίου κεφαλαίου κίνησης). Για υφιστάμενες επιχειρήσεις λαμβάνονται υπόψη και τα οικονομικά τους αποτελέσματα στο πρόσφατο παρελθόν, καθώς και η παρούσα οικονομική τους κατάσταση.

(ii) Οι προοπτικές κερδοφόρας δραστηριότητας της επιχείρησης που θα δημιουργηθεί ή της ήδη υφιστάμενης, στο βαθμό που επηρεάζεται από την προτεινόμενη επένδυση, πρόγραμμα ή επιχειρηματικό σχέδιο σε σύγκριση και με την εκτίμηση της κατάστασης προοπτικών των αγορών του κλάδου στον οποίο εντάσσεται.

(iii) Η πληρότητα του επιχειρηματικού σχεδιασμού της επένδυσης ή/και του προγράμματος χρηματοδοτικής μίσθωσης και η οργάνωση της επιχείρησης που την υλοποιεί.

(ε) Πρόσθετα κριτήρια προτεραιότητας - υπαγωγής των βιώσιμων επενδύσεων ή και προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, των τουριστικών επιχειρήσεων.

(i) Επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών ιδρυόμενων ή επεκτεινόμενων ή εκσυγχρονιζόμενων ξενοδοχειακών μονάδων (τάξη, αστέρια) και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων.

(ii) Αναβάθμιση σε ανώτερη τάξη προκειμένου για επενδύσεις εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων.

(iii) Δημιουργία εγκαταστάσεων ειδικών μορφών τουρισμού.

(iv) Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων ή οικιών σε ξενοδοχειακές μονάδες.

(v) Η συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και τη μείωση της ρύπανσης.

(vi) Η δυνατότητα λειτουργίας της μονάδας πέραν της τουριστικής περιόδου της ευρύτερης περιοχής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Πίνακας Π-1: Παγκόσμιος Πληθυσμός (Σύνθεση κατά ηλικία και φύλο)

	1950					2000					2020				
	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%
Ηλικίες	2.519.497	1.257.376	1.262.121	49.91%	50.09%	6.056.713	3.051.101	3.005.612	50.38%	49.62%	7.579.276	3.808.540	3.770.736	50.25%	49.75%
0-4	337.667	172.706	164.961	51.15%	48.85%	613.479	314.951	298.528	51.34%	48.66%	650.169	332.724	317.445	51.18%	48.83%
5-9	269.428	137.042	132.386	50.86%	49.14%	601.079	308.936	292.143	51.40%	48.60%	636.129	325.676	310.453	51.20%	48.80%
10-14	256.708	131.274	125.434	51.14%	48.86%	599.966	308.291	291.675	51.38%	48.62%	621.419	318.458	302.961	51.25%	48.75%
15-19	238.802	122.209	116.593	51.18%	48.82%	554.149	284.064	270.085	51.26%	48.74%	603.501	309.271	294.230	51.25%	48.75%
20-24	220.678	111.930	108.748	50.72%	49.28%	508.134	259.681	248.453	51.10%	48.90%	592.112	303.622	288.490	51.28%	48.72%
25-29	193.826	96.715	97.111	49.90%	50.10%	499.384	254.793	244.591	51.02%	48.98%	583.680	299.317	284.363	51.28%	48.72%
30-34	164.817	82.395	82.422	49.99%	50.01%	472.487	240.367	232.120	50.87%	49.13%	577.224	295.659	281.565	51.22%	48.78%
35-39	161.480	80.069	81.411	49.58%	50.42%	424.803	215.845	208.958	50.81%	49.19%	526.454	268.617	257.837	51.02%	48.98%
40-44	146.477	72.767	73.710	49.68%	50.32%	369.756	188.028	181.728	50.85%	49.15%	478.162	242.809	235.353	50.78%	49.22%
45-49	126.892	62.948	63.944	49.61%	50.39%	330.844	167.175	163.669	50.53%	49.47%	467.270	236.188	231.082	50.55%	49.45%
50-54	107.115	52.440	54.675	48.96%	51.04%	266.485	133.585	132.900	50.13%	49.87%	436.820	219.009	217.811	50.14%	49.86%
55-59	90.131	43.523	46.608	48.29%	51.71%	210.362	103.940	106.422	49.41%	50.59%	382.424	189.717	192.707	49.61%	50.39%
60-64	74.526	35.020	39.506	46.99%	53.00%	187.365	90.513	96.852	48.31%	51.69%	317.301	155.200	162.100	48.91%	51.09%
65-69	56.592	25.210	31.382	44.55%	55.45%	152.327	71.795	80.532	47.13%	52.87%	263.105	125.122	137.983	47.56%	52.44%
70-74	38.309	16.665	21.644	43.50%	56.50%	118.491	52.911	65.580	44.65%	55.35%	187.254	85.738	101.515	45.79%	54.21%
75-79	22.268	9.220	13.048	41.40%	58.60%	78.355	32.197	46.158	41.09%	58.91%	120.661	52.249	68.412	43.30%	56.70%
80-	13.781	5.243	8.538	38.05%	61.95%	69.247	24.029	45.218	34.70%	65.30%	135.594	49.164	86.429	36.26%	63.74%
Μεγάλα υποσύνολα															
0-14	863.803	441.022	422.781	51.06%	48.94%	1.814.524	932.178	882.346	51.37%	48.63%	1.907.717	976.858	930.859	48.79%	48.79%
% στο σύν.	34.28%	35.07%	33.50%			29.96%	30.55%	29.36%			25.17%	25.65%	24.69%		
15-29	653.306	330.854	322.452	50.64%	49.36%	1.561.667	798.538	763.129	51.13%	48.87%	1.779.293	912.210	867.083	48.73%	48.73%
% στο σύν.	25.93%	26.31%	25.55%			25.78%	26.17%	25.78%			23.48%	23.95%	23.00%		
30-54	706.781	350.619	356.162	49.61%	50.39%	1.864.375	945.000	919.375	49.31%	49.31%	2.485.930	1.262.282	1.223.648	49.22%	49.22%
% στο σύν.	28.05%	27.89%	28.22%			30.78%	30.97%	30.59%			32.80%	33.14%	32.45%		
55-79	281.826	129.638	152.188	46.00%	54.00%	746.900	351.356	395.544	47.04%	52.96%	1.270.745	608.026	662.717	47.85%	52.15%
% στο σύν.	11.19%	10.31%	12.06%			12.33%	11.52%	13.16%			16.77%	15.96%	17.58%		
80 και άνω	13.781	5.243	8.538	38.05%	61.95%	69.247	24.029	45.218	34.70%	65.30%	135.594	49.164	86.429	36.26%	63.74%
% στο σύν.	0.55%	0.42%	0.68%			1.14%	0.79%	1.50%			1.79%	1.29%	2.29%		

Πίνακας Π-2: Πληθυσμός Ευρώπης (Σύνθεση κατά ηλικία και φύλο)

	1950					2000					2020				
	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%
Ηλικίες	548.208	255.710	292.497	46.64%	53.36%	727.507	351.177	376.330	48.27%	51.73%	694.879	335.608	359.271	48.30%	51.70%
0-4	50.451	25.775	24.676	51.09%	48.91%	36.603	18.882	17.721	51.59%	48.41%	30.991	15.913	15.078	51.35%	48.65%
5-9	42.617	21.585	21.032	50.65%	49.35%	41.660	21.368	20.292	51.29%	48.71%	31.748	16.300	15.448	51.34%	48.66%
10-14	50.354	25.359	24.995	50.36%	49.64%	48.977	25.059	23.918	51.16%	48.84%	32.715	16.796	15.919	51.34%	48.66%
15-19	46.096	23.149	22.947	50.22%	49.78%	50.242	25.647	24.595	51.05%	48.95%	34.221	17.565	16.656	51.33%	48.67%
20-24	48.856	23.830	25.026	48.78%	51.22%	50.443	25.685	24.758	50.92%	49.08%	36.902	18.921	17.981	51.27%	48.73%
25-29	42.254	19.277	22.977	45.62%	54.38%	52.099	26.512	25.587	50.89%	49.11%	42.086	21.531	20.555	51.16%	48.84%
30-34	31.404	14.217	17.188	45.27%	54.73%	53.498	27.154	26.344	50.76%	49.24%	49.057	24.956	24.101	50.87%	49.13%
35-39	40.567	18.103	22.464	44.63%	55.38%	56.363	28.346	28.017	50.29%	49.71%	49.950	25.262	24.688	50.57%	49.43%
40-44	39.477	17.966	21.511	45.51%	54.49%	55.568	27.653	27.915	49.76%	50.24%	49.731	25.009	24.722	50.29%	49.71%
45-49	35.561	16.036	19.525	45.09%	54.91%	51.909	25.541	26.368	49.20%	50.80%	50.717	25.375	25.342	50.03%	49.97%
50-54	29.716	13.103	16.613	44.09%	55.91%	46.129	22.477	23.652	49.20%	50.80%	51.133	25.352	25.781	49.58%	50.42%
55-59	24.385	10.428	13.956	42.76%	57.23%	36.703	17.524	19.179	48.73%	51.27%	52.066	25.222	26.844	48.44%	51.56%
60-64	21.426	9.006	12.420	42.03%	57.97%	40.320	18.455	21.865	47.75%	52.25%	48.701	22.825	25.876	46.87%	53.13%
65-69	17.250	7.137	10.112	41.37%	58.62%	33.299	14.671	18.628	45.77%	54.23%	42.351	19.075	23.276	45.04%	54.96%
70-74	13.219	5.353	7.866	40.49%	59.51%	30.469	12.269	18.200	44.06%	55.94%	34.134	14.746	19.388	43.20%	56.80%
75-79	8.487	3.291	5.196	38.78%	61.22%	21.764	7.694	14.070	40.27%	59.73%	23.275	9.425	13.850	40.49%	59.51%
80+	6.088	2.095	3.993	34.41%	65.59%	21.461	6.240	15.221	35.35%	64.65%	35.101	11.335	23.766	32.29%	67.71%
Μεγάλα Υποσύνολα															
0-14	143.422	72.719	70.703	50.70%	49.30%	127.240	65.309	61.931	51.33%	48.67%	95.454	49.009	46.445	51.34%	48.66%
% στο σύν.	26.16%	28.44%	24.17%			17.49%	18.60%	16.46%			13.74%	14.60%	12.93%		
15-29	137.206	66.256	70.950	48.29%	51.71%	152.784	77.844	74.940	50.95%	49.05%	113.209	58.017	55.192	51.25%	48.75%
% στο σύν.	25.03%	25.91%	24.26%			21.00%	22.17%	21.00%			16.29%	17.29%	15.36%		
30-54	176.725	79.425	97.301	44.94%	55.06%	263.467	131.171	132.296	50.21%	50.21%	250.588	125.954	124.634	50.26%	49.74%
% στο σύν.	32.24%	31.06%	33.27%			36.22%	37.35%	35.15%			36.06%	37.53%	34.69%		
55-79	84.767	35.215	49.550	41.54%	58.45%	162.555	70.613	91.942	43.44%	56.56%	200.527	91.293	109.234	45.53%	54.47%
% στο σύν.	15.46%	13.77%	16.94%			22.34%	20.11%	24.43%			28.86%	27.20%	30.40%		
80 και άνω	6.088	2.095	3.993	34.41%	65.59%	21.461	6.240	15.221	29.08%	70.92%	35.101	11.335	23.766	32.29%	67.71%
% στο σύν.	1.11%	0.82%	1.37%			2.95%	1.78%	4.04%			5.05%	3.38%	6.62%		

Πίνακας Π-12: Πληθυσμός Ελλάδος : Σύνθεση κατά ηλικία και φύλο

Ηλικίες	1950					2000					2020				
	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%	Σ	Α	Γ	Α%	Γ%
0-4	744	382	362	51.34%	48.66%	501	259	242	51.70%	48.30%	404	209	195	51.7%	48.27%
5-9	647	333	314	51.47%	48.53%	525	271	254	51.62%	48.38%	422	218	204	51.7%	48.34%
10-14	777	395	382	50.84%	49.16%	573	294	279	51.31%	48.69%	444	230	214	51.8%	48.20%
15-19	784	389	395	49.62%	50.38%	691	355	336	51.37%	48.63%	483	249	234	51.6%	48.45%
20-24	719	350	369	48.68%	51.32%	775	398	377	51.35%	48.65%	517	267	250	51.6%	48.36%
25-29	585	280	305	47.86%	52.14%	799	408	391	51.06%	48.94%	541	278	263	51.4%	48.61%
30-34	504	240	264	47.62%	52.38%	811	409	402	50.43%	49.57%	590	302	288	51.2%	48.81%
35-39	513	246	267	47.95%	52.05%	765	381	384	49.80%	50.20%	708	362	346	51.1%	48.87%
40-44	488	238	250	48.77%	51.23%	740	368	372	49.73%	50.27%	792	404	388	51.0%	48.99%
45-49	424	206	218	48.59%	51.42%	696	348	348	50.00%	50.00%	812	411	401	50.6%	49.38%
50-54	344	163	181	47.38%	52.62%	660	328	332	50.00%	50.00%	815	406	409	49.8%	50.18%
55-59	283	129	154	45.58%	54.42%	592	290	302	49.70%	50.30%	757	370	387	48.9%	51.12%
60-64	240	107	133	44.58%	55.42%	620	295	325	48.99%	51.01%	712	343	369	48.2%	51.83%
65-69	198	89	109	44.95%	55.05%	610	287	323	47.58%	52.42%	639	304	335	47.6%	52.43%
70-74	147	67	80	45.58%	54.42%	524	237	287	47.05%	52.95%	558	257	301	46.1%	53.94%
75-79	91	41	50	45.06%	54.95%	347	148	199	45.23%	54.77%	434	189	245	43.5%	56.45%
80+	78	32	46	41.03%	58.97%	380	154	226	42.65%	57.35%	697	269	428	38.6%	61.41%
Μεγάλα Υποσύνολα															
0-14	2.168	1.110	1.058	51.20%	48.80%	1.599	824	775	51.53%	48.47%	1.270	657	613	51.73%	48.27%
% στο σύν.	28.65%	30.11%	27.28%			15.07%	15.76%	14.41%			12.30%	12.96%	11.66%		
15-29	2.088	1.019	1.069	48.80%	51.20%	2.265	1.161	1.104	51.26%	48.74%	1.541	794	747	51.53%	48.48%
% στο σύν.	27.60%	27.64%	27.56%			21.35%	22.20%	21.35%			14.93%	15.67%	14.21%		
30-54	2.273	1.093	1.180	48.09%	51.91%	3.672	1.834	1.838	50.05%	50.05%	3.717	1.885	1.832	50.71%	49.29%
% στο σύν.	30.04%	29.64%	30.42%			34.61%	35.07%	34.17%			36.00%	37.19%	34.85%		
55-79	959	433	526	45.15%	54.85%	2.693	1.257	1.436	46.68%	53.32%	3.100	1.463	1.637	47.19%	52.81%
% στο σύν.	12.68%	11.74%	13.56%			25.38%	24.03%	26.70%			30.02%	28.87%	31.14%		
80 και άνω	78	32	46	41.03%	58.97%	380	154	226	40.53%	59.47%	697	269	428	38.59%	61.41%
% στο σύν.	1.03%	0.87%	1.19%			3.58%	2.94%	4.20%			6.75%	5.31%	8.14%		
Σ= Σύνολο. Α= Άνδρες. Γ = Γυναίκες															

